

ISSN 0351-0247

Република Србија

БИЛТЕН

ВИШЕГ СУДА У БЕОГРАДУ

96

intermex
Software & Communications

Београд, 2025

БИЛТЕН ВИШЕГ СУДА У БЕОГРАДУ

- ИЗДАВАЧ:** Intermex, Београд, Алексе Бачванског 6
За издавача: Љиљана Миланковић-Васовић, директор
- ГЛАВНИ И
ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:** Драган Милошевић, председник суда
судија Апелационог суда у Београду
- ЗАМЕНИК:** Светлана Алексић, заменик председника суда
судија Вишег суда у Београду
Бојана Чогурић, заменик председника суда
судија Вишег суда у Београду
- РЕДАКЦИЈСКИ ОДБОР:** судија Драган Милошевић
главни и одговорни уредник Билтена судске праксе
судија Светлана Алексић
заменик главног и одговорног уредника
Билтена судске праксе
судија Бојана Чогурић
заменик главног и одговорног уредника
Билтена судске праксе
Ива Богдановић
секретар суда, секретар редакције
судија Александар Трешњев
члан редакције
судија Зоран Бурсаћ
члан редакције
судија Драгана Станојковић
члан редакције
судија Јелена Драговић Јањић
члан редакције
судија Вук Рабреновић
члан редакције
Ивона Чогурић
координатор за медије, члан редакције
Проф. др Милан Шкулић
професор Правног факултета Универзитета у Београду,
члан редакције
Проф. др Никола Бодирога
професор Правног факултета Универзитета у Београду
и потпредседник Високог савета судства, члан редакције
Драгана Марковић
виши судијски сарадник, члан редакције
- СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ:** Ива Богдановић, секретар суда
- ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА
И ДИЗАЈН:** Intermex, Београд
- ШТАМПАРИЈА:** "CICERO", Београд

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело.

Коришћење делова текста из ове публикације дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

С А Д Р Ж А Ј

I КРИВИЧНО ПРАВО	9
1. КРИВИЧНИ ЗАКОНИК	9
Умишљај.....	9
Општа правила о одмеравању казне	9
Брисање осуде.....	11
Забрана приближавања и комуникације са оштећеним	12
Крађа.....	14
Угрожавање сигурности	15
Неовлашћено држање опојних дрога.....	15
Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи	17
Насиље у породици	18
Угрожавање лица под међународном заштитом	19
Појам организоване криминалне групе	20
Покушај.....	21
Проневера у обављању привредне делатности	22
Забрана вршења позива, делатности и дужности	23
Организовање и подстицање на извршење геноцида и ратних злочина.....	24
Терористичко удруживање.....	25
Производња и стављање у промет штетних производа.....	26
Прање новца.....	27
Условни отпуст.....	28
Прање новца.....	29
2. ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ	31
Разлози за изузеће.....	31
Одлучивање о захтеву за изузеће.....	32
Предмет и основ претресања.....	33
Тајни надзор комуникације – услови за одређивање	34
Суђење у одсуству.....	36
Одбијање оптужбе	37
Изјашњавање странака.....	38
Мере за одржавање реда	39
Предлагање доказа	40
Измена или подношење нове оптужнице.....	41

Садржина завршних речи	43
Одређивање вештака	43
Одлучивање о јемству	44
Битна повреда одредаба кривичног поступка	45
3. СПОРЕДНО КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО	47
Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела	47
Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима ...	49
Закон о извршењу кривичних санкција	53
Закон о јавном реду и миру	55
II ГРАЂАНСКО ПРАВО	57
2.1. ГРАЂАНСКО МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО	57
Уговор у корист трећег лица	57
Уговор о приступању дугу као извршна исправа у извршном поступку	59
Сагласност заједничара приликом продаје непокретности	60
Задржавање без пристанка лица са менталним сметњама у психијатријској установи	62
Судски пенали у извршном поступку	64
Допуштеност тужбе којом аутор захтева да његово име, псеудоним или знак буду назначени на неовлашћено саопштеној фотографији	65
Изузеци од правила да пуномоћје престаје смрћу властодавца и њихова примена на закључење уговора о откупу стана	66
Обрачун разлике између припадајуће накнаде за експроприсану непокретност и накнаде исплаћене по неважећем споразуму	67
Суспензија права аутора у едукативне сврхе	69
Активна легитимација у ванпарничном поступку који се води у складу са одредбама Закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији	71
Груба неблагодарност као разлог за опозив уговора о поклону	73
Експропријација бесправно изграђеног објекта	74
Застарелост извршења и последице обуставе извршног поступка на прекид десетогодишњег рока застарелости у извршном поступку	75

Застарелост потраживања између родитеља и деце по престанку родитељског права.....	77
Застарелост права да се захтева заоставштина	80
Капара као одустаница када су обе уговорне стране криве за неизвршење уговора.....	81
Дејство материјалне правноснажности пресуде	82
Капитализована рента – услови за одређивање	83
Начело монетарног номинализма	85
Недозвољеност извршења.....	85
Нужно супарничарство законских наследника преминулог супружника у поступку утврђења права сувласништва по основу стицања у браку.....	87
Обавезна форма уговора о цесији	88
Трајна поремећеност односа поклонодавца и поклонопримца и осиромашење поклонодавца које се приписује у кривицу поклонодавца	89
Последице утврђења ништавости уговора о уступању потраживања када је дужник претходно испунио обавезу пријемнику	91
Почетак тока застарелости и потраживања накнаде материјалне штете у виду изгубљене зараде или ренте	92
Престанак предуговора протеком рока по сили закона (Члан 45 ЗОО)	93
Привремени објекат није непокретна ствар	94
Решење о извршењу као извршна исправа.....	95
Судско поравнање као извршна исправа.....	97
Тумачење појма „старање” код посебног случаја ништавости уговора о доживотном издржавању	99
Уговорна казна због задоцњења.....	100
2.2. ГРАЂАНСКО ПРОЦЕСНО ПРАВО	102
Усмено завештање и упућивање на парницу	102
Утврђивање круга законских наследника	104
Одлука Европског суда за људска права и решење привредног суда као извршне исправе у извршном поступку	106
Благовременост побојне (Паулијанске) тужбе – члан 285 став 1 ЗОО.....	107
Непотпуност предлога за противизвршење	108
Одбачај жалбе трећег лица у извршном поступку	109

Примена члана 368 Закона о парничном поступку приликом подношења предлога за извршење	111
Поступак одређивања и висина новчане накнаде за национализовано земљиште након доношења Закона о пријављивању и евидентирању одузете имовине и Закона о враћању одузете имовине и обештећењу (Закона о реституцији)	113
Потпуност предлога за извршење поднетог ради одржавања личних односа између родитеља и малолетног детета	115
Ремонстративно дејство жалбе у извршном поступку	116
Рестриктивно тумачење привилегованог случаја замене тужиоца	118
(Не)надлежност за суђење у споровима због повреде части и угледа информацијама објављеним на интернет платформи	119
Утицај погрешно означене адресе извршног дужника у предлогу за извршење на законитост и правилност решења о извршењу	121
Стварна надлежност у споровима ради накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде части и угледа настале објављивањем неистинитих информација у средствима јавног информисања од стране физичког лица које је по професији новинар	122

II ДИСКУСИЈЕ

судија Александра Босијоковић

Фактичка експропријација земљишта услед изградње путева у Београду: Анализа поступака који се воде пред судовима у Београду и спорна питања у пракси	127
--	-----

Лазар Брајовић

Кривично дело трговина утицајем и тумачење појма претпостављеног утицаја у светлу Кривичноправне конвенције о корупцији	141
---	-----

Анђела Митровић

Убиство детета при порођају	157
-----------------------------------	-----

Влајко Стојиљковић

Дистинктивност жига	168
---------------------------	-----

Барбара Костић

Раскид уговора због промењених околности	191
--	-----

СУДСКА ПРАКСА

I КРИВИЧНО ПРАВО

1. КРИВИЧНИ ЗАКОНИК

УМИШЉАЈ (Члан 25 КЗ)

Разлика између свесног нехата и евентуалног умишљаја је у елементу воље. Код евентуалног умишљаја учинилац је свестан могућности наступања забрањене последице и саглашава се с тим, док учинилац код свесног нехата не пристаје на последицу, односно сматра да до ње неће доћи или да ће је моћи спречити.

За умишљај као облик кривице потребно је да постоје два елемента - свест и воља, односно потребно је да је учинилац био свестан да услед радње коју предузима може наступити последица и да је хтео последицу или је на њу пристао. Дакле, код евентуалног умишљаја је воља присутна кроз пристајање на последицу. Свесни нехат садржи два елемента - свест о могућности наступања забрањене последице и претпоставку да последица неће наступити или да ће се моћи отклонити. Код овог облика кривице учинилац није сигуран да ће одређена последица наступити, али је свестан да је то могуће. Разлика између свесног нехата и евентуалног умишљаја је у елементу воље. Код евентуалног умишљаја учинилац је свестан могућности наступања забрањене последице и саглашава се с тим, док учинилац код свесног нехата не пристаје на последицу, односно сматра да до ње неће доћи или да ће је моћи спречити.

(Решење Вишег суда у Београду Кж1 бр. 863/24 од 07.11.2024. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 281/24 од 21.06.2024. године)

ОПШТА ПРАВИЛА О ОДМЕРАВАЊУ КАЗНЕ (Члан 54 КЗ)

Када суд утврди да је окривљени дело извршио у стању смањене рачунљивости, али не битно, у које стање се сам довео

услед тога што се налазио у токсикоманској фази зависности од опојних дрога, ову околност неће ценити као олакшавајућу околност приликом одмеравања казне.

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим да је извршио кривично дело насиље у породици из члана 194 став 1 КЗ. Дело је извршио у стању смањених способности да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, али не битно, у које стање се сам довео, услед чињенице да се налазио у токсикоманској фази зависности од опојних дрога, претњом да ће напасти на живот, угрозио спокојство члана своје породице, свог оца, на тај начин што када је окривљени задржан у Полицијској станици у Лазаревцу наведеног дана, тражио је од полицијског службеника ПС Лазаревац да му се донесе његова терапија, повишеним тоном све време, лупајући руком о сто, рекавши службеници Полицијске станице да ће „збрисати“ оца, а потом и њу, уколико му за пет минута не достави терапију, па када је оштећени отац окривљеног дошао у полицијску станицу Лазаревац и донео терапију за окривљеног, полицијски службеник му је пренела шта је окривљени рекао, односно пренела му је да је окривљени рекао да ће збрисати прво њега, а онда и њу, због чега је оштећени био узнемирен и уплашен, а реч „збрисати“ је схватио као претњу убиством, због тога што је окривљени и у претходном периоду претио оштећеном да ће га убити и да ће са њим завршити, а окривљени је дуги низ година уназад вршио психолошко и економско насиље и над оштећеним и над другим родитељем.

Супротно напред интерпретираним наводима изјављених жалби, веће другостепеног суда је мишљења да је приликом доношења одлуке о кривичној санкцији првостепени суд имао у виду и правилно је ценио околности из члана 54 КЗ којима је дао адекватан значај, па је тако од олакшавајућих околности на страни окривљеног правилно првостепени суд имао у виду и правилно је ценио признање окривљеног дато у релативно кратком року од почетка предметног кривичног поступка, што указује да је окривљени остварио увид у сопствено понашање, изражену жељу окривљеног да се лечи и да не одустаје од лечења, а коју околност су потврдили и родитељи окривљеног који су саслушани као сведоци, док је од отежавајућих околности на страни окривљеног правилно првостепени суд имао у виду и правилно је ценио околност да је окривљени раније био више пута осуђиван, и то углавном због кривичних дела из члана 246 КЗ, односно из члана 246а КЗ уз једну осуду за

истоврсно кривично дело односно за кривично дело насиље у породици из члана 194 став 1 КЗ, па је првостепени суд, имајући у виду и тежину извршене радње за коју се окривљени терети и за коју је оглашен кривим у изреци ожалбене пресуде, правилно окривљеног осудио на казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци, правилно оцењујући и закључујући да ће ефективна казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци бити довољна за остварење специјалне и генералне превенције, те за остварење сврхе изрицања кривичних санкција и сврхе кажњавања из одредби чланова 4 и 42 КЗ. Правилном применом одредбе члана 63 КЗ одређено је да се окривљеном у изречену казну затвора има урачунати и време проведено у притвору од 14.05.2024. године, а како је то наведено у изреци, а затим и образложено у образложењу ожалбене пресуде.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 885/24 од 13.11.2024. године и пресуда Основног суда у Лазаревцу К бр. 228/24 од 30.09.2024. године)

БРИСАЊЕ ОСУДЕ (Члан 100 КЗ)

При одлучивању да ли ће се лицу које је више пута осуђивано дати рехабилитација, мора се испитати испуњеност услова за рехабилитацију у погледу сваког кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим правноснажним пресудама, и то независно од тога да ли је од стране окривљеног поднет захтев за законску рехабилитацију и брисање само једне осуде.

Указујући на повреду кривичног закона из члана 439 став 2 ЗКП, бранилац окривљеног у поднетом захтеву истиче да су нижестепени судови у побијаним решењима неправилно применили одредбе чланова 99 и 100 КЗ које се односе на судску рехабилитацију, као и одредбу члана 98 став 2 тачка 2 КЗ која се односи на законску рехабилитацију, будући да је у конкретном случају окривљени преко браниоца поднео захтев за законску рехабилитацију и брисање осуде искључиво по пресуди Окружног суда у Београду којом је осуђен на казну затвора у трајању од три месеца, а по којој осуди окривљени сходно одредби члана 98 став 2 тачка 3 КЗ испуњава све законом прописане услове за наступање законске рехабилитације.

Међутим, изнети наводи захтева за заштиту законитости брањеноца окривљеног се, по оцени Врховног суда, не могу прихватити као основани.

Ово са разлога јер у конкретном случају, и по налажењу Врховног суда, нису испуњени законски услови за давање рехабилитације окривљеном и брисање осуда по правноснажним пресудама Окружног суда у Београду од 29.12.2005. године, Окружног суда у Београду од 14.06.2006. године и Окружног суда у Београду од 29.11.2007. године. Наиме, како из списка предмета, и то из извештаја из КЕ за окривљеног, произлази да је окривљени осуђиван по три пресуде, то су се по налажењу Врховног суда, стекли услови за обавезну примену одредбе члана 100 КЗ која предвиђа судску рехабилитацију лица које је више пута осуђивано. Наиме, из одредбе члана 100 КЗ произлази да се, при одлучивању да ли ће се лицу које је више пута осуђивано дати рехабилитација (што је овде случај), мора испитати испуњеност услова за рехабилитацију сваког кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим правноснажним пресудама, и то услова из члана 98 КЗ (законска рехабилитација) и члана 99 КЗ (судска рехабилитација), а све у зависности од врсте и висине кривичне санкције која је окривљеном изречена, а без чије испуњености у сваком конкретном случају нема ни давања рехабилитације окривљеном, и то неvezано од тога да ли је од стране окривљеног поднет захтев за законску рехабилитацију и брисање само једне осуде (како то бранилац потенцира у поднетом захтеву за заштиту законитости).

(Пресуда Врховног суда Кзз бр. 1013/25 од 17.09.2025. године, решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 1190/25 од 22.05.2025. године и решење Вишег суда у Београду К бр. 1531/04 – Кв бр. 5605/24 од 15.04.2025. године)

**ЗАБРАНА ПРИБЛИЖАВАЊА И КОМУНИКАЦИЈЕ
СА ОШТЕЋЕНИМ
(Члан 89а КЗ)**

Забрана приближавања оштећеној, може се изрећи окривљеном и у односу на бившу ванбрачну супругу, без обзира на то што имају заједничко малолетно дете.

Пресудом Другог основног суда у Београду, окривљени је оглашен кривим због извршења кривичног дела насиље у породици из члана 194 став 1 КЗ, за које му је првостепени суд, применом одговарајућих законских прописа, изрекао условну осуду.

Жалбом јавног тужиоца Другог ОЈТ у Београду указује се на то да се, у конкретном случају, изреченом условном осудом са временом провере у трајању од само једне године не може постићи сврха кажњавања и да је у циљу генералне превенције неопходно да се окривљеном изрекне строжа кривична санкција, односно дужи рок провере, као и да се окривљеном изрекне мера безбедности забране приближавања и комуникације са оштећеном, имајући у виду да је оштећена у свом исказу навела да се плаши окривљеног.

Другостепени суд је преиначио првостепену пресуду у погледу одлуке о кривичној санкцији. Поред тога, ради отклањања услова у којима би окривљени убудуће могао вршити кривична дела, Виши суд у Београду је окривљеном изрекао и меру забране приближавања и комуникације са оштећеном, којом му се забрањује приближавање оштећеној на раздаљини мањој од 50 метара, с тим да ова мера има трајати 2 (две) године од правноснажности пресуде, јер је нашао да непостојање жаљења и кајања код окривљеног због извршеног кривичног дела, указује на појачану опасност да би окривљени могао поновити исто или слично кривично дело, узимајући при томе у обзир и то да је оштећена исказала да се плаши окривљеног и сматрала потребним да суд окривљеном изрекне наведену меру.

С тим у вези, основано се у жалби указује на то да је нејасно и неосновано образложење првостепеног суда како би изрицање предметне мере било нецелисходно, јер би се, како је то окривљени изјавио, таква мера лоше одразила на њега и малолетно дете, с обзиром да оно живи са мајком па би му таквом мером било знатно отежано да виђа дете, и то да је суд имао у виду да је одређен модел виђања окривљеног и малолетног детета. Наиме, ови разлози, које је првостепени суд навео, немају упориште у чињеничном стању према којем је, по исказу оштећене а прихваћеном од стране првостепеног суда, донета привремена мера у парничном поступку која се тиче модела виђања малолетног детета са окривљеним, и да по том моделу он дете треба да преузима из вртића, а да га код ње враћа кући отац окривљеног, из чега

произлази да привремена мера забране прилажења и комуникације, коју је предложило тужилаштво, не би ни на који начин представљала сметњу за виђање окривљеног са дететом, како то окривљени нетачно представља, а првостепени суд некритички и неосновано прихвата, јер установљени модел виђања малолетног детета са окривљеним очигледно не подразумева потребу комуникације или приближавања окривљеног оштећеној, већ управо супротно, при чему окривљени заправо поступа противно наведеном моделу и појављује се у пратњи оца када се дете враћа кући оштећеној, што оштећену узнемирава и што све меру забране приближавања и комуницирања, изречену овом пресудом, чини потребном и нужном.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 857/24 од 08.11.2024. године и пресуда Другог основног суда у Београду К бр. 425/23 од 23.07.2024. године)

КРАЂА **(Члан 203 КЗ)**

**И делови непокретности се сматрају покретним ствари-
ма, уколико одвојени од непокретности имају засебну вредност.**

Пресудом Основног суда у Лазаревцу, окривљени је оглашен кривим због извршења кривичног дела крађа у покушају у саизвршилаштву из члана 203 у вези члана 30 и 33 КЗ, а на основу оптужног предлога јавног тужиоца којом му је ово кривично дело стављено на терет.

Окривљени је оглашен кривим да је заједно са још два лица према којима је поступак раздвојен, покушао да одузме туђе покретне ствари другом, у намери да њиховим присвајањем прибаве себи противправну имовинску корист, на тај начин што су бициклима дошли у домаћинство оштећеног, па су уз помоћ секире окривљеног, са помоћне куће, сушионице и гараже оштећеног демонтирали једна метална врата жуте боје димензија 2,4м x 1,5м, два метална штока од прозора браон боје димензија 1м x 1м, један метални шток од врата браон боје димензија 1,5м x 1м и једна метална врата са штоком браон боје димензија 1,5м x 1,2м, које предмете су потом сложили на

земљу и припремили да понесу са собом како би их продали на отпаду, али су пре одласка затечени на лицу места од стране оштећеног и полицијских службеника.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 903/24 од 14.11.2024. године и пресуда Основног суда у Лазаревцу К бр. 390/23 од 22.08.2024. године)

УГРОЖАВАЊЕ СИГУРНОСТИ (Члан 138 КЗ)

Претња мора бити објективно озбиљна и остварива.

Наиме, првостепени суд је, пре свега, имао у виду елементе бића кривичног дела које се окривљеном ставља на терет, те је правилно нашао да у конкретном случају морају бити доказана два кумулативно одређена елемента овог кривичног дела, односно мора бити доказано да је окривљени упутио претњу нападом на живот и тело у кривичноправном смислу (претњу која је објективна, озбиљна и остварива), а потом да је наступила последица, тј. да се лице на које се претња односи, заиста осетило угрожено за живот и тело, о чему се, по правилном налажењу првостепеног суда, може изјашњавати само оштећено лице и описати како, зашто и на који начин се осетило угроженим и евентуално шта је у том смислу предузело (променило животне навике, скривало се и сл.).

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1-По3 бр. 22/24 од 26.09.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду Кпо3 бр. 76/23 од 05.06.2024. године)

НЕОВЛАШЋЕНО ДРЖАЊЕ ОПОЈНИХ ДРОГА (Члан 246а КЗ)

Уговарање куповине опојне дроге, а потом и улазак у возило продавца ради куповине опојне дроге, представљају припремне радње за кривично дело неовлашћеног држања опојних дрога.

Првостепеном пресудом суд је на основу члана 423 тачка 2 ЗКП ослободио од оптужбе окривљеног да је извршио кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1 КЗ.

Током овог кривичног поступка, суд је утврдио да је окривљени ушао у возило, којим је управљао продавац, са намером да купи опојну дрогу марихуану, али до примопредаје, односно куповине није дошло, јер су били заустављени од стране полиције. Овакво чињенично стање произлази не само из одбране окривљеног, већ и из свих доказа који су изведени током овог кривичног поступка. Наиме, из налаза и мишљења судског вештака из области информационе технологије утврђена је телефонска комуникација између окривљеног и продавца, те сам окривљени тврди да је ушао у возило да купи марихуану, међутим, купопродаја није обављена, од окривљеног није одузета опојна дрога, нити су на кесицама пронађени његови ДНК трагови, што је утврђено на основу налаза и мишљења Биолошког факултета Универзитета у Београду. С обзиром на изнето, Апелациони суд у Београду налази да је правилан закључак првостепеног суда да је кривично дело које се окривљеном ставља на терет, остало на нивоу припремних радњи, а ово стога што се радња извршења кривичног дела, за које се окривљени терет, састоји у неовлашћеном држању опојне дроге, па сама намера да се набави и неовлашћено држи опојна дрога, укључујући ту и долазак на место примопредаје, не улази у радњу извршења предметног кривичног дела, док у преосталом делу, који се односи на куповину и држање опојне дроге канабис, тврдња тужилаштва, током овог кривичног поступка, није доказана.

На правилност напред наведеног закључка првостепеног суда, нису били од утицаја жалбени наводи јавног тужиоца да као радње извршења, Кривични законик предвиђа, између осталог, продају која је остварена постизањем споразума између купца и продавца о цени и роби, тако да је за постојање дела ирелевантна сама предаја дроге купцу, те нуђење на продају, када је дело свршено самим покушајем да се изврши продаја тј. давањем предлога.

Наиме, окривљеном је оптужницом ВЈТ у Београду, стављено на терет извршење кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1 КЗ, а радња извршења овог кривичног дела јесте држање опојне дроге, те се за његово постојање захтева куму-

лативно остварење два услова, и то да је реч о мањој количини опојне дроге и да се она држи за сопствену употребу, док појам држања подразумева поседовање опојних дрога, односно ради се о државини тј. фактичкој власти, притежању над опојним дрогама, па како у конкретном случају током овог кривичног поступка није доказано да је окривљени био у поседу предметне опојне дроге, то је, према налажењу Апелационог суда у Београду, првостепени суд правилно поступио када га је, на основу одредбе члана 423 став 1 тачка 2 ЗКП, ослободио од оптужбе да је извршио кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1 КЗ.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1316/24 од 28.01.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 442/24 од 25.10.2024. године)

**НЕДОЗВОЉЕН ПРЕЛАЗ ДРЖАВНЕ ГРАНИЦЕ
И КРИЈУМЧАРЕЊЕ ЉУДИ
(Члан 350 став 2 КЗ)**

За постојање кривичноправне радње која се састоји у омогућавању другом недозвољеног преласка границе Србије, недозвољеног боравка или транзита кроз Србију, није неопходно да окривљени прибави какву корист већ је довољно да су радње предузете са намером да се таква корист оствари.

Посебно су цењени и наводи одбране да код окривљеног није постојала намера стицања користи, што потврђује и чињеница да полицијски службеници код окривљеног нису пронашли новац, при чему је првостепени суд имао у виду да је за постојање кривице за предметно кривично дело потребно постојање намере за стицање користи, а не и да је корист остварена. С тим у вези, првостепени суд је имао у виду да из исказа сведока илегалних миграната произлази да они нису предали новац окривљеном, што и није било потребно, с обзиром на то да из њихових исказа произлази да су унапред за услугу превоза кроз територију Републике Србије већ предали новац другом НН лицу, те је стога првостепени суд правилно закључио да је окривљени знао за ту чињеницу, и да је превозио илегалне мигранте

управо како би учествовао у расподели новца који су илегални мигранти већ предали, односно да је превозио илегалне мигранте са намером стицања имовинске користи – новца који су илегални мигранти унапред платили.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1135/24 од 16.12.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 14/24 од 10.07.2024. године)

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ (Члан 194 КЗ)

Претња може бити упућена и посредно, преко трећих лица.

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим због извршења кривичног дела насиље у породици из члана 194 став 1 Кривичног законика. Дело је извршио у стању смањених способности да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, али не битно, у које стање се сам довео, услед чињенице да се налазио у токсикоманској фази зависности од опојних дрога, претњом да ће напасти на живот, угрозио спокојство члана своје породице, свог оца, на тај начин што када је окривљени задржан у полицијској станици наведеног дана тражио је од полицијског службеника да му се донесе његова терапија, повишеним тоном све време, лупајући руком о сто, рекавши службеници полицијске станице да ће „збрисати“ оца, а потом и њу, па када је оштећени отац окривљеног дошао у полицијску станицу и донео терапију за окривљеног, полицијски службеник му је пренела шта је окривљени рекао, односно пренела му је да је окривљени рекао да ће збрисати прво њега, а онда и њу, због чега је оштећени био узнемирен и уплашен, а реч „збрисати“ је схватио као претњу убиством, због тога што је окривљени и у претходном периоду претио оштећеном да ће га убити и да ће са њим завршити, а окривљени је дуги низ година уназад вршио психолошко и економско насиље и над оштећеним и над другим родитељем.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 885/24 од 13.11.2024. године и пресуда Основног суда у Лазаревцу К бр. 228/24 од 30.09.2024. године)

**УГРОЖАВАЊЕ ЛИЦА
ПОД МЕЂУНАРОДНОМ ЗАШТИТОМ
(Члан 392 КЗ)**

У односу на привилеговани облик овог кривичног дела описан у ставу 4, последица се састоји у осећају угрожености, која се не може претпоставити.

Првостепеном пресудом окривљени је на основу члана 423 тачка 2 ЗКП ослобођен од оптужбе да је угрозио сигурност лица под међународном заштитом, амбасадора државе АА, чиме би извршио кривично дело угрожавање лица под међународном заштитом из члана 392 став 4 у вези става 1 КЗ.

Наиме, првостепени суд је, изводећи овакав закључак, пошао од бића наведеног кривичног дела, па је нашао да је за извршење истог неопходно да буду доказана два кумулативно прописана услова - да је извршилац кривичног дела угрозио сигурност лица под међународном заштитом и да је то учинио озбиљном претњом да ће напасти на њега, дакле, неопходно је доказати да је озбиљном претњом, као радњом извршења, остварена последица кривичног дела, која се састоји у угрожавању сигурности.

Када је реч о првом услову - радњи извршења кривичног дела, првостепени суд је, насупротив жалбеним наводима јавног тужиоца, правилно нашао да није доказано да објава на „Фејсбук“ профили окривљеног, представља озбиљну претњу, односно реалну и оствариву претњу, која је код оштећеног изазвала осећај страха и несигурности, посебно што није доказано да је окривљени предузео, нити пак ставио у изглед намеру да предузме било коју радњу уперену против амбасадора државе АА у Републици Србији. Насупрот жалбеним наводима јавног тужиоца, првостепени суд је правилно нашао да тужилаштво није пружио суду ниједан доказ, нити пак предложило извођење доказа, који би ишао у прилог закључка да се у конкретном случају ради о озбиљној претњи, по реалним мерилима и таквог интензитета, а које је неопходно утврдити у смислу кривичноправне заштите.

Надаље, првостепени суд је правилно нашао да није доказано постојање ни другог услова - да је наступила последица предметног кривичног дела, будући да угрожена сигурност представља субјективни осећај, те се иста не може претпостављати. С тим у вези, прво-

степени суд је посебно имао у виду да током поступка није доказано ни да ли је оштећени уопште био упознат са садржином објаве на „Фејсбуку“, јер се ВЈТ у Београду обратило амбасади државе АА са захтевом да их обавесте да ли је поводом предметне објаве окривљеног, јединица која је задужена за обезбеђење оштећеног упозната са истом, да ли је објава схваћена као озбиљна претња и да ли су, у вези наведеног, евентуално предузете појачане мере ради заштите оштећеног, на шта је амбасада државе АА дописом одговорила да они немају правни интерес да се изјашњавају поводом овог поступка. Осим тога, тужилаштво није предложило испитивање оштећеног, а ни сам оштећени није показао никакву заинтересованост за поступак против окривљеног, те како није предложено испитивање било ког сведока који би имао макар посредна сазнања о угрожености оштећеног, то је првостепени суд, и по налажењу овог суда, правилно нашао да тужилаштво није пружило доказе из којих би се на несумњив начин утврдило постојање битних елемената кривичног дела за које се окривљени терети, већ напротив, тужилаштво је оптужбу засновало само на чињеници да је окривљени на „Фејсбук“ налогу поставио објаву, ближе наведену у изреци побијане пресуде, а да при томе није доказано да је том објавом оштећеном упућена озбиљна претња, нити пак да му је била угрожена сигурност.

За овакав свој закључак првостепени суд је у образложењу побијане пресуде дао детаљне, јасне и аргументоване разлоге, које у свему као правилне прихвата и овај суд, те је правилном применом одредбе члана 423 тачка 2 ЗКП, окривљеног ослободио од оптужбе да је извршио предметно кривично дело, услед недостатка доказа.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 803/24 од 03.10.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 565/23 од 13.05.2024. године)

ПОЈАМ ОРГАНИЗОВАНЕ КРИМИНАЛНЕ ГРУПЕ (Члан 112 став 35 КЗ)

Повезаност окривљених у комуникацији, њихово мењање улога – ко ће се јављати на телефоне и уговарати примопредају опојне дроге, а ко ће доносити и продавати опојну дрогу куп-

цима – уживаоцима, практично и суштински представља поступање у оквиру организоване криминалне групе у којој су задаци и улоге добро распоређени.

По налажењу Апелационог суда у Београду, Посебног одељења основано се изјављеним жалбама јавног тужиоца указује да управо чињеница да су окривљени користили тзв. „радне телефоне“ и да су се мењали у улогама – ко ће се јављати на наведене телефоне и уговарати примопредају опојне дроге, а ко ће доносити и продавати опојну дрогу купцима – уживаоцима, говори у прилог закључку да се ради о организованој криминалној групи у којој су задаци и улоге добро распоређени, те о високом степену организованости. Стога је и за Апелациони суд у Београду, Посебно одељење, остао нејасан закључак првостепеног суда да је кривично дело извршено у саставу групе, а да су поједини окривљени „само прости саизвршиоци“, иако и првостепени суд у образложењу пресуде наводи да су њихове комуникације веома интензивне, да окривљени усклађују своја кретања и задатке, да су тесно повезани у комуникацији и да су усмерени једни на друге, на који начин практично и суштински образлаже поступање у оквиру организоване криминалне групе.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебног одељења Кж1-По1 бр. 33/24 од 13.02.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал К-По1 бр. 134/22 од 30.01.2024. године)

ПОКУШАЈ (Члан 30 КЗ)

Покушај квалификованог облика кривичног дела злоупотреба службеног положаја није могућ.

Жалбама бранилаца се основано указује да је окривљеној стављено на терет да је кривично дело извршила у покушају, иако покушај квалификованог облика кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 није могућ, јер прибављање имовинске користи у одређеним износима не представља последицу кривичног дела, већ објективни елемент – квалификаторну околност дела, неопходну за постојање наведеног облика кривичног дела, па ако у конкретном слу-

чају имовинска корист није остварена у износу прописаном одредбом члана 359 став 3 КЗ, не може постојати покушај овог облика кривичног дела. Према томе, нејасни су наводи из оптужнице да је окривљена прекорачењем својих службених овлашћења покушала да прибави другом правном лицу имовинску корист која прелази износ од милион и петсто хиљада динара, јер, као што је речено, покушај квалификованог облика предметног кривичног дела из става 3, није могућ.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебног одељења Кж2-По1 бр. 381/24 од 27.01.2025. године и решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал К-По1 бр. 155/24 – Кв-По1 бр. 715/24 од 15.11.2024. године)

ПРОНЕВЕРА У ОБАВЉАЊУ ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ (Члан 224 КЗ)

Доводи се у питање правилност закључка суда за утврђивање чињенице код кривичног дела проневера у обављању привредне делатности, када утврђује цену проневереног горива оквирно, а затим утврђује тачну висину противправне имовинске користи која је стечена извршењем кривичног дела.

Из овако датог образложења првостепене пресуде, произлази да је првостепени суд утврдио да је некада цена за коју су окривљени продавали гориво била 100,00 динара, а некада 110,00 динара, па је основано изјављеним жалбама бранилаца окривљених указано да је нејасно на који начин је првостепени суд определио наведену вредност од око 105,00 динара по литру, при чему је најповољније по окривљене да се цена горива утврђује према најмање утврђеној вредности продаје горива по литру, у складу са свим доказима који су изведени током првостепеног поступка, а не њена средња вредност.

С тим у вези, основано је изјављеним жалбама бранилаца окривљених указано да је изрека првостепене пресуде противречна сама себи, с обзиром на то да првостепени суд окривљене оглашава кривим да су гориво које су претходно проневерили, продавали већем броју физичких лица за износ од око 105,00 динара по литру, док затим изреком првостепене пресуде утврђује тачну висину противправне имовинске користи, коју је сваки од окривљених прибавио

себи и осталим припадницима организоване криминалне групе, наводећи да тај износ представља разлику између цене од 70,00 до 85,00 динара по литру горива, које је плаћено возачима ауто-цистерни и точиоцима горива, и цене од око 105,00 динара по литру, по којој је гориво продавано већем броју физичких лица, а што изреку првостепене пресуде чини противречном самој себи. Наиме, нејасно је како првостепени суд утврђује да је цена горива била око 105,00 динара по литру, дакле наведену цену одређује оквирно, а затим утврђује тачну висину противправне имовинске користи која је стечена извршењем кривичног дела.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебног одељења Кж1-По1 бр. 39/24 од 27.05.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал К-По1 бр. 1/18 од 13.06.2024. године)

ЗАБРАНА ВРШЕЊА ПОЗИВА, ДЕЛАТНОСТИ И ДУЖНОСТИ (Члан 85 КЗ)

Када је учинилац кривично дело извршио вршећи функцију судије и председника суда, меру забране вршења позива, делатности и дужности треба изрећи у односу на обављање судијске функције, а не у односу на обављање свих послова у области правосуђа.

Наиме, наведена мера безбедности се састоји у забрани вршења одређеног позива, одређене службе, одређене делатности или свих или неких дужности везаних за располагање, коришћење, управљање или руковођење туђом имовином или за чување те имовине, те је првостепени суд погрешно поступио када је окривљеном забрањено обављање свих послова у области правосуђа, већ је морао тачно да одреди на шта се забрана односи.

Због тога је Апелациони суд у Београду, Посебно одељење преиначио првостепену пресуду у поменутом делу, отклонивши наведену повреду кривичног закона, тако што је окривљеном изрекао меру безбедности забране обављања судијске функције, у трајању од

пет година, рачунајући од дана правноснажности пресуде, с тим да се време проведено на издржавању казне затвора неће урачунати у време трајања ове мере. Доносећи овакву одлуку другостепени суд је имао у виду околности извршења кривичног дела и чињеницу да је окривљени предметно кривично дело извршио вршећи функцију судије и председника суда, због чега постоји опасност од даљег вршења кривичних дела услед вршења судијске функције.

(Пресуда Апелационог суда у Београду, Посебног одељења Кж1-По1 бр. 30/24 од 20.12.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал К-По1 бр. 221/23 од 08.07.2024. године)

ОРГАНИЗОВАЊЕ И ПОДСТИЦАЊЕ НА ИЗВРШЕЊЕ ГЕНОЦИДА И РАТНИХ ЗЛОЧИНА (Члан 375 став 4 КЗ)

Обележја кривичног дела организовање и подстицање на извршење геноцида и ратних злочина из члана 375 став 4 у вези става 2 у вези става 1 КЗ морају у изреци пресуде бити конкретизована кроз навођење чињеница, а не само кроз навођење законских елемената овог кривичног дела.

Решењем Апелационог суда у Београду укинута је пресуда Вишег суда у Београду, Одељење за ратне злочине, којом је окривљени оглашен кривим због извршења кривичног дела организовање и подстицање на вршење геноцида и ратних злочина из члана 375 став 4 у вези става 2 у вези става 1 КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године, у коју му се урачунава време проведено у притвору, а списи предмета су враћени првостепеном суду на поновно суђење.

У образложењу другостепене одлуке наводи се да се основано жалбом првостепена пресуда побија јер је изрека неразумљива (члан 438 став 1 тачка 11 ЗКП), будући да у чињеничном опису нису наведене околности које чине обележја предметног кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим, а које се односе на формирање групе организоване ради вршења кривичних дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 372 став 1 КЗ, нити је описано посто-

јање претходног договора о формирању ове групе, чији је припадник, према изреци пресуде, постао и окривљени. Организовање групе ради вршења наведеног кривичног дела је свака делатност којом се ствара група лица са циљем да врши предметно кривично дело и може се састојати у разним активностима управљеним на стварање групе и услова за њено деловање. Појам групе треба схватити у смислу члана 112 став 22 КЗ, с тим да је група формирана ради вршења кривичних дела из става 1 члана 375 КЗ, које се окривљеном ставља на терет. Организовање групе може се састојати у врбовању припадника групе, набављању оружја или оруђа за вршење ратних злочина или других средстава неопходних за рад групе, припремању плана деловања групе, окупљању припадника групе на одређеном простору и слично. Приступање групи за вршење кривичног дела ратни злочин представља само постајање припадником групе, прихватање да се у њеном саставу врши кривично дело, што се може учинити изричитом изјавом али и на фактички начин, тј. понашањем из кога несумњиво произлази свест и воља учиниоца о припадности истој.

(Решење Апелационог суда у Београду, Одељење за ратне злочине Кж1-По2 бр. 5/25 од 16.05.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду, Одељење за ратне злочине К-По2 бр. 9/24 од 28.02.2025. године)

ТЕРОРИСТИЧКО УДРУЖИВАЊЕ **(Члан 393а КЗ)**

Оптужницом мора бити јасно опредељено којим поступањем је окривљени извршио удруживање ради вршења кривичних дела сваког кривичног дела за које се терети.

Према ставу другостепеног суда, јавни тужилац је у обавези да у оптужници наведе са намером каквог терористичког деловања се окривљени удружио са другим лицима, односно, када, где и ради вршења ког терористичког деловања, те је за такве тврдње морао да пружи доказе. Према ставу овог суда, оптужницом мора бити јасно опредељено којим поступањем је окривљени извршио удруживање ради вршења кривичних дела из члана 391-393 КЗ, односно радње из

члана 391 став 1 тачка 1, 3 и 6 КЗ, које су му стављене на терет и на који начин, те јавно износио и преносио идеје којима подстиче вршење кривичног дела тероризам, којим радњама је врбовао другог да изврши или учествује у вршењу кривичног дела тероризам или да се придружи терористичком удружењу ради учествовања у извршењу тог кривичног дела.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебног одељења Кж2-По1 бр. 175/25 од 30.06.2025. године и решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал К-По1 бр. 214/24 - Кв-По1 бр. 354/25 од 04.06.2025. године)

ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ШКОДЉИВИХ ПРОИЗВОДА (Члан 256 став 1 КЗ)

Шкодљивост хране може се утврдити једино адекватним анализама.

Пресудом Апелационог суда у Београду, Посебно одељење, одбијена је жалба Јавног тужиоца за организовани криминал, а пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал, којом су окривљени ослобођени од оптужбе да су извршили, поред осталог и кривично дело производња и стављање у промет шкодљивих производа у покушају из члана 256 став 1 у вези члана 30 КЗ, потврђена је.

У образложењу другостепене одлуке наводи се да је правилан закључак првостепеног суда да, у конкретном случају, није доказано да се ради о шкодљивим намирницама, с обзиром на то да је пронађено и уништено месо проглашено небезбедним јер није имало доказа о пореклу, тј. следљивости, као и због тога што је месу истекао рок трајања. Како у конкретном случају недостају докази као што су бактериолошка и хигијенска анализа, из којих би се могло утврдити да ли је месо шкодљиво за људску употребу, правилан је закључак првостепеног суда да није доказано да је месо (које је пронађено и уништено) штетно, односно није доказано да се у конкретном случају радило о шкодљивим намирницама тј. месу, будући да одређене анализе нису

вршене. Из наведеног се, према правилном ставу првостепеног суда, може закључити да се евентуално ради о ситуацији предвиђеној у члану 256 став 2 Кривичног законика.

(Пресуда Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж1-По1 бр. 16/24 од 18.10.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал К-По1 бр. 26/23 од 21.03.2024. године)

ПРАЊЕ НОВЦА (Члан 245 КЗ)

За постојање кривичног дела прање новца из члана 245 став 2 у вези става 1 КЗ није нужно да буде утврђена тачна криминална делатност из које потиче предметни новац, јер је на несумњив начин утврђено његово незаконито порекло, на основу доказа који су искључили било какво његово законито порекло, нити је пак потребно да се утврђује у какве финансијске токове је окривљени имао намеру да новац пласира.

Правноснажном пресудом Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције окривљени БП оглашен је кривим због држања новца у укупном износу од 221.300 евра, са знањем да тај новац у тренутку пријема потиче од криминалне делатности, чиме је извршио кривично дело прање новца из члана 245 став 2 у вези става 1 КЗ. По налажењу првостепеног суда, у светлу свих утврђених чињеница, као и тога да је окривљени без примедбе потписао потврду о одузимању предмета, што суду несумњиво говори о томе да је управо он био и држалац предметног новца, да су на ноћном ормарићу, поред кревета, у којем је окривљени спавао пронађена два метка, као и један метак у пртљажнику његовог возила, а у ком возилу је пронађена и „тајна преграда“ између возачевог и сувозачевог седишта, а да је та чињеница опште позната - да лица склона криминалним активностима користе скривене просторе, те даље да је предметни новац био уредно спакован у стреч фолију, обмотану гумицом у наведеним апоенима, да је на тим новчаницама констатовано присуство супстанце амфетамина и кокаина, то све укупно указује на једини логичан и исправан закључак - да је у потпуности

искључена могућност законитог порекла предметног новца и да он потиче управо из криминалне делатности, као и да је окривљени критичном приликом знао да преузима овакав новац и са којим је затечен, као и да је знао за постојање друге кесе са новцем у стану и његово порекло, при чему за постојање овог кривичног дела није нужно да суд буде свестан тачне криминалне делатности из које потиче предметни новац.

Потврђујући наведени став, другостепени суд је нашао да је чињенично стање утврђено правилном оценом свих изведених доказа, те да све наведено, посматрано у међусобној повезаности, указује на то да је окривљени био држалац предметног новца и упућује на закључак да је искључена могућност законитог порекла предметног новца и да новац потиче из криминалне делатности, како је то правилно првостепени суд оценио, при чему, насупротив жалбеним наводима браниоца окривљеног, за постојање предметног кривичног дела није нужно да буде утврђена тачна криминална делатност из које потиче предметни новац, јер је на несумњив начин утврђено његово незаконито порекло, на основу доказа који су искључили било какво његово законито порекло, нити је пак потребно да се утврђује у какве финансијске токове је окривљени БП имао намеру да новац пласира, како се то неосновано наводи у жалби.

(Пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 бр. 45/24 од 16.07.2025. године и Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 954/25 од 20.11.2025. године)

УСЛОВНИ ОТПУСТ (Члан 46 КЗ)

Суд ће при оцени да ли ће се осуђена условно отпустити, узети у обзир и податак о томе да ли је осуђена на име имовинскоправног захтева оштећеном платила износ на који је обавезана пресудом, односно да ли је надокнадила причињену штету.

Првостепеним решењем Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције усвојена је молба осуђене, те је иста пуштена на условни отпуст са издржавања казне затвора.

По налажењу другостепеног суда, основано се жалбом јавног тужиоца указује да се у првостепеном решењу не износе јасни и аргументовани разлози за закључак о испуњености услова за пуштање осуђене на условни отпуст. Наиме, по оцени већа овог суда, у конкретном случају потребно је да првостепени суд у поновном поступку на несумњив начин утврди да ли су испуњени сви законом прописани услови за пуштање осуђене на условни отпуст и за свој закључак да довољне, јасне и аргументоване разлоге, а такође прибави податак о томе да ли је осуђена оштећеном на име имовинскоправног захтева платила износ од 13.671.993,17 динара, односно надокнадила причињену штету, с обзиром на то да у списима предмета о наведеном нема доказа, при чему је пресуда постала правноснажна дана 11.02.2022. године, а парижони рок од годину дана од правноснажности пресуде је истекао.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције Куо-По4 бр. 10/25 – Спк-По4 бр. 71/21 од 31.07.2025. године и решење Апелационог суда у Београду Кж-уо бр. 210/25 од 11.08.2025. године)

ПРАЊЕ НОВЦА (Члан 245 КЗ)

За постојање кривичног дела прање новца, тужилаштво није у обавези да у диспозитиву оптужнице определи о којој криминалној делатности је реч у конкретном случају, односно не постоји обавеза да се додатно прецизира конкретна незаконита активност из које је проистекла имовинска корист која је предмет прања новца, а имајући у виду да та делатност није предмет оптужбе, те да се у кривичним поступцима који се воде због кривичног дела прање новца не доказује тачна криминална делатност из које потиче новац, већ се управо доказује незаконито порекло новца, односно имовине.

Решењем Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције потврђена је оптужница Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције којом је окри-

вљеном стављено на терет извршење кривичног дела праће новца из члана 245 став 2 у вези става 1 КЗ због постојања оправдане сумње да је стекао и држао имовину – новац у износу који прелази милион и петсто хиљада динара, и то у укупном износу од 958.115 евра, са знањем у тренутку пријема да имовина – новац потиче од криминалне делатности.

По налажењу другостепеног суда, оцењени су као неосновани наводи бранилаца истакнути у жалбама изјављеним против решења о потврђивању оптужнице, који се односе на то да се код кривичног дела праће новца мора означити о којој се криминалној делатности као извору из ког потиче имовина у конкретном случају ради, а да у оптужници не постоји ни један доказ да предметни новац потиче од трговине наркотицима, што је и првостепени суд констатовао. Наиме, у погледу постојања тог елемента, имајући у виду законски опис предметног кривичног дела, тужилаштво није у обавези да у диспозитиву оптужнице определи о којој криминалној делатности је реч у конкретном случају, те код кривичног дела праће новца не постоји обавеза да се додатно прецизира криминална делатност, односно незаконита активност из које је проистекла имовинска корист која је била предмет праће новца, а имајући у виду да та делатност није предмет оптужбе, те да се у кривичним поступцима који се воде због кривичног дела праће новца не доказује тачна криминална делатност из које потиче новац, већ се управо доказује незаконито порекло новца, односно имовине, а у прилог ком ставу говори и пресуда Европског суда за људска права број 23572/07 од 02.05.2017. године, које становиште произлази из одредби Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, као и става Апелационог суда у Београду из решења Кж2 бр. 1372/20 од 06.07.2020. године.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 бр. 42/21 – Кв-По4 бр. 212/24 од 07.10.2024. године и решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 2769/24 од 18.12.2024. године)

2. ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

РАЗЛОЗИ ЗА ИЗУЗЕЋЕ (Члан 37 ЗКП)

Учествовање судије у доношењу одлуке о притвору према окривљеном у истом предмету, само по себи не представља разлог за његово изузеће приликом одлучивања о кривици у односу на истог окривљеног, већ је разлог за изузеће постојање предубеђења, а што зависи од тога да ли је приликом одлучивања о притвору судија заузео јасан став о кривици окривљеног.

Према наводима захтева за заштиту законитости адвоката, у доношењу побијане другостепене пресуде учествовале су судије које су морале бити изузете од судијске дужности, јер су у истом кривичном поступку одлучивали о жалбама изјављеним против решења о продужењу притвора према окривљеном. Учествујући у доношењу наведених решења о жалбама изјављеним на решења о продужењу притвора, судије су формирале предубеђење, које је таквог квалитета и значаја да је учешће тих судија у доношењу мериторне одлуке у истом кривичном поступку детерминисано управо њиховим претходним одлучивањима о притвору. С тим у вези, бранилац у захтеву указује на одредбе члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, члана 37 став 1 тачка 4 и став 2 ЗКП, и ставове изражене у одлуци Европског суда за људска права (*Micallef v. Malta*, 2009, и *Stoimenovikj v. North Macedonia*, 2021.).

Врховни суд изнете наводе захтева за заштиту законитости браниоца окривљеног у погледу повреде одредбе из члана 438 став 1 тачка 4 ЗКП, оцењује као неосноване.

Супротно наводима захтева за заштиту законитости бранилаца окривљеног, по налажењу Врховног суда, не може се прихватити став да свако одлучивање судије о притвору према окривљеном нужно нарушава претпоставку непристрасности тог судије приликом мериторног одлучивања о кривици истог окривљеног, што произлази и из праксе Европског суда за људска права и Уставног суда Србије.

Према пракси Европског суда за људска права, не може се сматрати да сама чињеница што је судија у кривичном поступку доносио одлуке и пре суђења у поједином предмету, укључујући и одлуке везане за притвор, оправдава страх да тај судија није непристрасан. Оно што је важно је опсег и природа тих одлука (*Feu против Аустрије*, став 30; *Sainte - Marie против Француске*, став 32; *Nortier против Холандије*, став 33).

Из наведеног произлази да, по правилу, учествовање судије у доношењу одлуке о притвору према окривљеном у истом предмету не представља разлог за његово изузеће приликом одлучивања о кривици у односу на истог окривљеног, већ постојање предубеђења као разлога за његово изузеће зависи од тога да ли је приликом одлучивања о притвору заузео јасан став о кривици окривљеног. Према томе, реч је о фактичком питању које се процењује у сваком појединачном предмету.

У конкретном случају, учествовање судија у одлучивању о жалбама изјављеним против решења о продужењу притвора, по оцени овог суда, није таквог квалитета да би довело у питање непристрасност ових судија у односу на њихово касније одлучивање у истом предмету о жалбама изјављеним против првостепене пресуде.

(Пресуда Врховног суда Кзз бр. 776/24 од 08.07.2024. године, пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1181/23 од 25.01.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 572/22 од 15.06.2023. године)

ОДЛУЧИВАЊЕ О ЗАХТЕВУ ЗА ИЗУЗЕЋЕ (Члан 41 ЗКП)

Другостепени суд приликом одлучивања о жалби има овлашћење да разматра разлоге за изузеће, када је у жалби наведено да је на главном претресу учествовао судија који се морао изузети.

Пре свега, неосновано се жалбом браниоца окривљеног истиче да је ожалбеном пресудом учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 438 став 1 тачка 4 ЗКП зато што је на

главном претресу учествовао судија који се морао изузети, као и битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 3 ЗКП из разлога што суд у току главног претреса није применио или је неправилно применио неку одредбу ЗКП, а то је било од одлучног утицаја на доношење законите и правилне пресуде. Наиме, чињеница да је поступајући судија био и председник већа из члана 21 став 4 ЗКП које је одлучивало о продужењу притвора окривљеном којим је окривљеном продужен притвор за 30 дана, не представља разлог за изузеће, у складу са одредбама члана 37 ЗКП, те дакле, није било разлога за изузеће председника већа - судије који је донео мериторну одлуку у овој кривичноправној ствари, па првостепена пресуда није донета уз битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438 став 1 тачка 4 ЗКП и члана 438 став 2 тачка 3 ЗКП, јер у конкретном случају није било ни услова за примену одредби члана 37 ЗКП.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 976/24 од 28.11.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 262/22 од 09.02.2024. године)

ПРЕДМЕТ И ОСНОВ ПРЕТРЕСАЊА (Члан 152 ЗКП)

Мобилни телефон представља уређај за аутоматску обраду података и његово претресање може се предузети само на основу наредбе суда.

Пресудом Вишег суда у Београду К бр. 16/24 од 12.09.2024. године, окривљени је оглашен кривим због извршења кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 2 КЗ.

По налажењу Апелационог суда у Београду, основано се жалбом браниоца побија пресуда, наводима да је заснована на доказу на коме се не може заснивати, будући да мобилни телефон представља уређај за аутоматску обраду података и да се његово претресање може предузети само на основу наредбе суда и по потреби уз помоћ стручног лица, у смислу одредбе члана 152 став 3 ЗКП. Међутим, одредбом члана 438 став 2 тачка 1 ЗКП прописано је да битна повреда одредаба кривичног поступка постоји ако се пресуда заснива на дока-

зу на коме се по одредбама овог законика не може заснивати, осим ако је, с обзиром на друге доказе, очигледно да би и без тог доказа била донесена иста пресуда, па како је првостепени суд у образложењу побијане пресуде и у оцени доказа, појединачно и у међусобној вези, из налаза и мишљења судског вештака за информационе технологије утврдио да из садржине меморије мобилног телефона не произлазе садржаји из којих би се са извесношћу и сигурношћу могло закључити да се комуникација из меморије односи на договоре око продаје и куповине опојне дроге, нити да је окривљени лице које продаје дрогу, то је очигледно да би и без тог доказа била донесена иста пресуда због чега у конкретном случају, по налажењу Апелационог суда у Београду, не постоји битна повреда одредаба кривичног поступка на коју указује бранилац окривљеног, па се овакви жалбени наводи оцењују неоснованим.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1227/24 од 12.12.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 16/24 од 12.09.2024. године)

ТАЈНИ НАДЗОР КОМУНИКАЦИЈЕ
– УСЛОВИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ
(Члан 166 ЗКП)

Када наредба за тајни надзор комуникације (која се односи на једног саговорника) гласи да се тајни надзор и снимање комуникације обави преко мобилног оператера на територији Републике Србије, правно је ирелевантно да ли се други од саговорника налазио у иностранству и користио број страног оператера.

У поднетим захтевима за заштиту законитости, браниоци окривљених наводе да је побијаним пресудама учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 1 ЗКП, јер је садржај телефонских комуникација окривљених, који је прибављен на основу наредбе судије за претходни поступак Вишег суда у Београду незаконит доказ. У вези са тим браниоци окривљених наводе да наведена наредба није донета нити реализована путем институ-

та међународне правне помоћи у кривичним стварима, имајући у виду да се иста односила на држављанина Црне Горе, који се налази на територији Црне Горе, односно на лице које користи телефонске бројеве оператера на територији стране државе и који позиве врши са територије стране државе, у ком случају су, према ставу бранилаца, меру тајног надзора могли само да донесу и спроводе надлежни органи Црне Горе на захтев надлежних органа Републике Србије и у складу са начином предузимања тих радњи прописаним Уговором о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима закљученим између Републике Србије и Црне Горе, што у конкретном случају није учињено. Како према ставу одбране предметна наредба није донета у складу са законом, конкретно одредбом члана 4 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, јер је истом обухваћен телефонски број првоокривљеног који се налази у иностранству и за кога није утврђено да ли је био у Републици Србији у време извршења кривичног дела, то је сав садржај телефонских комуникација између окривљених, који је прибављен на основу наредбе судије за претходни поступак Вишег суда у Београду, морао бити издвојен из списка, имајући у виду да је прибављен на основу незаконито донете наредбе о примени мере тајног надзора и снимања комуникације.

Изнети наводи захтева за заштиту законитости бранилаца окривљених се, по оцени Врховног суда, не могу прихватити као основани.

Исте наводе, садржане у захтевима за заштиту законитости у погледу повреде закона из члана 438 став 2 тачка 1 ЗКП, браниоци окривљених истицали су и у жалби изјављеној против пресуде Вишег суда у Београду, а Апелациони суд у Београду, као другостепени суд, нашао је да су ти жалбени наводи неосновани, налазећи да се, када је реч о садржају телефонских комуникација окривљених, не ради о незаконито прибављеним доказима, нити је поступљено супротно одредби члана 4 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, будући да се донете наредбе искључиво односе на тајни надзор и снимање комуникације регистроване преко мобилних оператера на територији Републике Србије и Телекома Србије, због чега није било места примени Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима и Уговора о правној помоћи у грађанским и кри-

вичним стварима закљученим између Републике Србије и Црне Горе. Другостепени суд је изнео разлоге које у свему прихвата Врховни суд и на исте упућује, сходно одредби члана 491 став 2 ЗКП.

Имајући у виду наведено, по оцени Врховног суда, неосновани су наводи бранилаца којима се указује на битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 1 ЗКП, будући да докази чију законитост оспоравају браниоци у поднетим захтевима, представљају законите доказе на којима се може заснивати судска одлука.

(Пресуда Врховног суда Кзз бр. 633/24 од 06.06.2024. године, пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1100/23 од 07.02.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 38/20 од 08.05.2023. године)

СУЂЕЊЕ У ОДСУСТВУ (Члан 381 ЗКП)

Нема места одређивању суђења у одсуству према окривљеном у ситуацији када још увек не прети наступање апсолутне застарелости кривичног гоњења и нису исцрпљена сва средства за обезбеђење присуства окривљеног, при чему првостепени суд има могућност да у односу на окривљеног из разлога целисходности или других важних разлога у смислу одредбе члана 31 ЗКП раздвоји кривични поступак и посебно га доврши након лишења слободе окривљеног.

Решењем Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције на предлог јавног тужиоца одређено је суђење у одсуству према окривљеном АН због продуженог кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 1 у вези члана 33 и 61 КЗ и кривичног дела посебни случајеви фалсификовања исправе из члана 356 став 1 тачка 5 у вези члана 355 став 2 у вези става 1 КЗ.

Решењем Апелационог суда у Београду уважена је жалба браниоца окривљеног АН, па је укинута првостепено решење и списи предмета враћени су првостепеном суду на даље поступање, из разлога што је првостепени суд пропустио да у смислу одредбе члана 381 ЗКП наведе који су то нарочито оправдани разлози да се окри-

вљеном суди у одсуству. Наиме, по налажењу другостепеног суда, првостепени суд је занемарио чињеницу да према наводима оптужног предлога произлази основана сумња да је окривљени кривична дела извршио 18.08.2024. године, а што надаље указује да у конкретном случају још увек не прети наступање апсолутне застарелости кривичног гоњења, имајући у виду висину запређених казни за кривична дела за која је окривљени основано сумњив да је извршио, која чињеница би представљала оправдан разлог да се окривљеном суди у одсуству, због чега се основано жалбом браниоца окривљеног АН указује да је за сада преурањен закључак првостепеног суда да се према окривљеном одреди суђење у одсуству, при чему првостепени суд има могућност да у односу на окривљеног АН, према коме је решењем Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције дана 22.07.2025. године одређен притвор и наређено издавање потернице, из разлога целисходности или других важних разлога у смислу одредбе члана 31 ЗКП раздвоји кривични поступак, и у односу на овог окривљеног након лишења слободе посебно доврши.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 бр. 62/24 – Кв-По4 бр. 192/25 од 03.10.2025. године, и решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 2430/25 од 21.10.2025. године)

ОДБИЈАЊЕ ОПТУЖБЕ (Члан 339 ЗКП)

У ситуацији када је оптужница Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције подигнута и због кривичних дела у којима се стичу обележја организованог криминала, то не постоје услови да се заснује надлежност Посебног одељења за сузбијање корупције Вишег суда у Београду, већ је првостепени суд у обавези да применом одредбе члана 339 став 2 ЗКП решењем одбаци оптужницу.

Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције огласио се функционално ненадлежним за вођење кривичног поступка по оптужници Вишег јавног тужилаштва, Посебно одељење за сузбија-

ње корупције од 15.08.2025. године и одредио да се по правноснажности решења предмет на даље поступање уступи Посебном одељењу за организовани криминал Вишег суда у Београду као стварно, функционално и месно надлежном суду.

Апелациони суд у Београду је, усвајањем жалби бранилаца окривљених, укинуо првостепено решење и списе предмета вратио на поновно одлучивање, имајући у виду одредбу члана 339 став 2 ЗКП, те да је у конкретном случају оптужница Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције, поднета и због кривичних дела организованог криминала, како је то и првостепени суд детаљно навео у образложењу решења, те како не постоје услови да се, сходно цитираним законским одредбама, заснује надлежност Посебног одељења за сузбијање корупције Вишег суда у Београду, то је по налажењу Апелационог суда у Београду, како је то основано указано изјављеним жалбама окривљених и њихових бранилаца, првостепени суд био у обавези да примени одредбу члана 339 став 2 ЗКП, којом је прописано да ће суд решењем оптужницу одбацивати ако установи да нема захтева овлашћеног тужиоца. У конкретном случају, наведена сметња представља привремену формалну сметњу да одређени оптужни акт буде узет у мериторно разматрање од стране суда, те ова чињеница не доводи до *res iudicata*, тако да након отклањања сметњи, односно након утврђивања стварне и месне надлежности за поступање у наведеном кривичном поступку, оптужница може бити поново поднета, али од стране овлашћеног јавног тужиоца.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 бр. 49/25 – Кв-По4 бр. 159/25 од 27.08.2025. године и решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 2580/25 од 04.11.2025. године)

ИЗЈАШЊАВАЊЕ СТРАНАКА (Члан 349 ЗКП)

Суд није повредио одредбе Законика о кривичном поступку, тиме што је председник већа на припремном рочишту (при-

ликом изјашњења оптуженог о оптужници) читао део по део чињеничног диспозитива и захтевао од окривљеног да се изјасни који су делови спорни.

Суд је ценио процесне примедбе браниоца оптуженог на припремном рочишту, у погледу изјашњења оптуженог по оптужници, и то да није у складу са ЗКП, јер је председник већа читајући чињенични опис из оптужнице захтевао од оптуженог да се изјасни шта је спорно, шта није спорно, а све пре изјашњења о кривици и уводног излагања одбране. Суд сматра овакву примедбу неоснованом, јер је управо поступљено у складу са чланом 349 и 392 ЗКП, будући да је на записнику констатовано да је оптужени оптужницу примио, прочитао и разумео, те да се оптужени изјаснио у смислу члана 392 ЗКП управо оспоравајући наводе из оптужнице и изјашњавајући се који део оптужнице оспорава и из којих разлога у смислу 349 ЗКП, те у том смислу и изјашњавајући се о кривици. Наиме, управо је чланом 349 став 4 ЗКП прописано да ако оптужени оспорава наводе оптужбе, председник већа ће га позвати да се изјасни који део оптужнице оспорава и из којих разлога, и упозориће га да ће се на главном претресу изводити само докази у вези са оспореним делом оптужнице.

Другостепеном пресудом је само у погледу одлуке кривичне санкције преиначена првостепена пресуда.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 976/24 од 28.11.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 262/22 од 09.02.2024. године)

МЕРЕ ЗА ОДРЖАВАЊЕ РЕДА (Члан 370 ЗКП)

Окривљени је вређао достојанство суда тиме што је, и поред наређења председника већа, одбио да устане приликом обраћања суду.

Решењем Основног суда у Младеновцу окривљени је новчано кажњен казном у износу од 50.000,00 динара, и обавезан да наведени новчани износ плати у року од 30 дана по правноснажности решења.

Насупрот наводима изјављене жалбе браниоца окривљеног, веће другостепеног суда је мишљења да је ожалбена одлука од стране првостепеног суда донета без битних повреда одредаба кривичног поступка, заснована је на тачно и потпуно утврђеном чињеничном стању, и притом је првостепени суд за своју одлуку, у образложењу ожалбеног решења, дао јасне и непротивречне разлоге чија правилност није доведена у сумњу наводима изјављене жалбе.

Наиме, првостепени суд је у образложењу ожалбеног решења навео да је окривљени на главном претресу позван да устане када се обраћа суду, што је и након упозорења од стране суда окривљени одбио да учини, па га је првостепени суд применом одредбе члана 370 став 1 ЗКП, а с обзиром да је окривљени одбио да поштује наређење председника већа, односно судије појединца, а сходно одредби члана 369 став 4 ЗКП, правилно новчано казнио у износу од 50.000,00 динара, који је окривљени дужан да плати у року од 30 дана по правоснажности наведеног решења.

(Решење Вишег суда у Београду Кж2 бр. 1958/24 од 21.11.2024. године и решење Основног суда у Младеновцу К бр. 164/24 од 08.10.2024. године)

ПРЕДЛАГАЊЕ ДОКАЗА (Члан 395 ЗКП)

Доказни предлог одбране је преклудираан, у ситуацији када бранилац предложи сведока на околности на које се сведок не може испитати, па након што буде одбијен тај доказни предлог, бранилац предложи истог сведока на друге околности.

Првостепени суд је одбио предлог браниоца окривљеног из уводног излагања са главног претреса од 29.05.2023. године, да се као сведок испита полицијски службеник, на околност навода овог полицајца у извештају који је сачинио 15.08.2020. године, имајући у виду да окривљени није овом полицајцу изјавио да је оштећени закачио главом о зид, те да овај полицајац није у свом извештају од 15.08.2020. године, тачно интерпретирао наводе у том моменту осумњиченог, из разлога што се полицијски службеник као сведок не

може ни испитати на околности шта му је рекао осумњичени, а наведена службена белешка не представља доказ. На главном претресу 30.10.2023. године, бранилац окривљеног предложио је да се исти полицијски службеник испита и на околност да ли је окривљени имао било какву видну повреду на челу, приликом давања изјаве у полицији, па је суд одбио и тај предлог, односно предлог да се сведок изјасни и на ове околности, и то из разлога што бранилац окривљеног није у уводном излагању предложио да се полицајац испита и на те околности, већ тек на главном претресу 30.10.2023. године, тако да је наступила преклузија.

Жалбени навод браниоца у делу у коме се бавио оценом доказа, те став суда у погледу одбијеног предлога да се као сведок испита полицијски службеник на околности уочавања било какве повреде у чеоном пределу главе окривљеног, који је на основу одлуке суда одбијен изражавањем става да је поднети предлог преклудирани, прихваћен је у потпуности став првостепеног суда у погледу наведеног који је у односу на предложеног сведока образложен у ожалбеној пресуди.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 549/24 од 12.07.2024. године и пресуда Основног суда у Обреновцу К бр. 1/23 од 27.03.2024. године)

ИЗМЕНА ИЛИ ПОДНОШЕЊЕ НОВЕ ОПТУЖНИЦЕ (Члан 409 ЗКП)

Тужилац у току главног претреса може изменити оптужницу и након изнетих завршних речи, све до објављивања да је главни претрес завршен.

Основано се жалбом Првог ОЈТ у Београду побија првостепена пресуда због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 3 ЗКП, јер је и по мишљењу већа другостепеног суда, побијана пресуда захваћена том битном повредом одредаба кривичног поступка, будући да је суд у току главног претреса неправилно применио одредбу члана 409 став 1 ЗКП, па због тога није могуће испитати законитост и правилност побијане пресуде, због чега је иста, усваја-

њем основане жалбе Првог ОЈТ у Београду, морала бити укинута и предмет се враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Основано се жалбом Првог ОЈТ у Београду истиче да је јавни тужилац извршио измену оптужбе у току главног претреса, с обзиром да је чланом 415 став 1 ЗКП изричито прописано да је главни претрес завршен тек када председник већа, у овом случају судија појединац, објави да је главни претрес завршен, те да је јавни тужилац, сходно члану 413 став 7 ЗКП у складу са законским могућностима да након датих завршних речи нешто изјави, у тој процесној фази изјавио да жели извршити преквалификацију кривичног дела које се окривљеном ставља на терет и тиме изменити оптужбу.

Образлажући побијану одлуку првостепени суд, између осталог, наводи да иако одредба члана 409 став 1 ЗКП пружа могућност тужиоцу да у току главног претреса измени оптужницу, суд није прихватио преквалификацију јавног тужиоца будући да је наведено учињено након изнетих завршених речи када је главни претрес фактички завршен, а након чега је једино веће овлашћено да одлучи да се доказни поступак настави, а не као резултат предлога странака и браниоца, већ као резултат оцене већа да ли је још неке доказе потребно извести.

Напред наведени закључак се, по мишљењу већа другостепеног суда, не може прихватити. Ово стога што је одредбом члана 409 став 1 КЗ прописано да тужилац може у току главног претреса, ако оцени да изведени докази указују да је чињенично стање другачије од оног изнетог у оптужници, изменити оптужницу или предложити да се главни претрес прекине ради припремања нове оптужнице. Сходно цитираној одредби тужилац у току главног претреса може изменити оптужницу све до објављивања да је главни претрес завршен, дакле и након изнетих завршних речи. У конкретном случају, након изнетих завршних речи јавног тужиоца Првог ОЈТ, браниоца окривљеног и окривљеног, јавни тужилац је, насупрот ставу првостепеног суда, сходно законским овлашћењима у току главног претреса изменио оптужбу у погледу правне квалификације.

(Решење Вишег суда у Београду Кж1 бр. 318/24 од 19.09.2024. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 75/23 од 05.02.2024. године)

САДРЖИНА ЗАВРШНИХ РЕЧИ (Члан 413 ЗКП)

Суд није везан предлогом кривичне санкције коју је јавни тужилац у завршној речи предложио, па може изрећи и строжу санкцију од предложене.

Изнети наводи захтева за заштиту законитости браниоца окривљеног, по оцени Врховног суда су неосновани.

На повреду закона бранилац окривљеног указује и наводима да је суд изашао из чињеничног основа оптужбе, на тај начин што је окривљеног осудио на казну затвора у двоструко дужем трајању од онога који је предложио јавни тужилац.

Иако је тачно да је јавни тужилац овлашћен да у завршној речи предложи врсту и меру кривичне санкције у смислу члана 413 став 1 ЗКП, што је у конкретном случају и учинио, суд приликом одмеравања казне није везан таквим предлогом тужиоца, нити исти може бити од значаја за питање субјективног и објективног идентитета између оптужбе и пресуде.

Стога су и ови наводи захтева браниоца, којима се истиче да је правноснажном пресудом прекорачена оптужба и на тај начин учињена повреда закона из члана 438 став 1 тачка 9 ЗКП, оцењени као неосновани.

(Пресуда Врховног суда КЗЗ бр. 640/24 од 06.06.2024. године, пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 952/23 од 16.01.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 120/22 од 03.07.2023. године)

ОДРЕЂИВАЊЕ ВЕШТАКА (Члан 114 ЗКП)

Вештак који је одређен наредбом суда не може ангажовати другог судског вештака у изради дела налаза и мишљења уколико наредбом суда није био овлашћен да формира комисију вештака или ангажује другог вештака ради поступања по наредби суда.

Основано се жалбама бранилаца наводи да првостепени суд није дао јасне разлоге због чега је нашао да је налаз вештака проф. др

СЈ, на који су браниоци имали примедбе, законит доказ. Наиме, првостепени суд образлажући због чега је одбио предлог бранилаца да се извештај о вештачењу гласова окривљених издвоји као незаконит, наводи да је вештачење проф. др СЈ, у којем је учествовала и стални судски вештак проф др ЗК, јасно, потпуно, тачно, непротивречно и урађено у складу са правилима науке и струке, при чему је редослед процесних радњи, пошто проф. др ЗК није наредбом била одређена за судског вештака у предметном поступку, успостављен тиме што је суд на главном претресу донео решење и у доказном поступку испитао сталног судског вештака проф. др ЗК у присуству окривљених и њихових бранилаца, којима је дата могућност да ставе примедбе на налаз и мишљење вештака, те да на главном претресу постављају питања вештаку, и да вештак буде испитан о предмету вештачења.

Одредбом члана 114 ЗКП прописано је да ће за вештачење по правилу орган поступка одредити једног вештака, а уколико је вештачење сложено – два или више вештака. Међутим, у конкретном случају суд је наредбом одредио искључиво проф. др СЈ, а у вештачењу је учествовало друго лице, односно други вештак, који није одређен наредбом суда, па су нејасни разлози првостепеног суда како налази да је овај доказ прибављен на дозвољен и законит начин, с обзиром да је у изради вештачења учествовао вештак који није био одређен наредбом суда, нити је суд наложио вештаку да у случају потребе ангажује још неког, без обзира на чињеницу да је касније суд решењем одлучио да вештак буде испитан на главном претресу.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж1-По1 бр. 5/25 од 15.04.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал К-По1 бр. 43/18 од 12.07.2024. године)

ОДЛУЧИВАЊЕ О ЈЕМСТВУ (Члан 205 ЗКП)

При одлучивању о предлогу браниоца за измену предмета јемства, суд је имао у виду да објекат у ком се налази предметни стан окривљеног, који је предложен као замена за новчани износ

положеног јемства, нема одобрење за употребу, већ само одобрење за градњу, као и да корисна површина предметног стана није евидентирана, тако да иста без обзира на процењену вредност проценитеља, не представља довољну гаранцију да окривљени неће побећи.

По налажењу Апелационог суда у Београду, Посебног одељења, правилно је првостепени суд нашао да је положено јемство у виду готовог новца у износу од 130.000 евра од стране окривљеног адекватна мера за обезбеђење његовог присуства и несметаног вођења кривичног поступка, те да успостављање вансудске извршне хипотеке првог реда на наведеној непокретности не представља довољну гаранцију да окривљени неће побећи до краја овог кривичног поступка, с обзиром на то да објект у коме се налази стан окривљеног, а који је предложен као замена за новчани износ положеног јемства нема одобрење за употребу, при чему ни корисна површина предметног стана није евидентирана.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебног одељења Кж2-По1 бр. 187/25 од 26.06.2025. године, решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал К-По1 бр. 137/22 – Кв-По1 бр. 394/25 од 12.06.2025. године)

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (Члан 438 став 2 тачка 1 ЗКП)

Окривљени у поступку не може имати двоструко својство, односно осим својства окривљеног које је имао приликом саслушања пред тужиоцем и приликом закључења споразума о признању кривичног дела, не може бити сведок у истој кривичноправној ствари на главном претресу.

Пресудом Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције, окривљени МН оглашен је кривим због извршења продуженог кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 3 у вези става 1 у вези члана 61 КЗ, за које му утврђена казна затвора у трајању од једне године и шест месеци и истовремено одређено да се иста неће извршити, уколико окривљени за време рока

проверавања од пет година од правноснажности пресуде не изврши ново кривично дело, те да ће му се у случају опозива условне осуде у казну урачунати време проведено у притвору. Истом пресудом окривљени је обавезан на плаћање трошкова кривичног поступка.

Решењем Апелационог суда у Београду укинута је првостепена пресуда и списи предмета враћени су првостепеном суду на поновно суђење, између осталог, из разлога што је првостепени суд засновао пресуду на доказу на коме се по одредбама ЗКП не може засновати пресуда, и то исказу сведока ДМ који је пресудом Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције Спк-По4.бр. 5/20 од 04.02.2020. године оглашен кривим као помагач окривљеном МН у извршењу кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 3 КЗ. По оцени другостепеног суда, ДМ не може имати двоструко својство, односно осим својства окривљеног које је имао приликом саслушања пред тужиоцем и приликом закључења споразума о признању кривичног дела, не може бити и сведок у истој кривичноправној ствари на главном претресу, па је заснивањем првостепене пресуде на исказу ДМ са главног претреса, учињена повреда одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 1 ЗКП.

(Пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 бр. 34/20 од 23.07.2024. године и решење Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1076/24 од 25.11.2024. године)

3. СПОРЕДНО КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО

Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела

МЕРА ЗАБРАНЕ РАСПОЛАГАЊА ПРИВРЕМЕНО ОДУЗЕТОМ ИМОВИНОМ (Члан 35 став 3 Закона)

Преиспитујући по службеној дужности одлуку о привременом одузимању имовине проистекле из кривичног дела, суд је ценећи првенствено протек времена, фазу у којој се кривични поступак налази и нове приложене доказе, утврдио да су се појавиле околности које указују да се и мером забране располагања привремено одузетом имовином може обезбедити трајно одузимање имовине, због чега је донета одлука да се привремено одузимање имовине проистекле из кривичног дела замени мером забране располагања привремено одузетом имовином.

Решењем Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције усвојен је захтев Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције, па је од окривљеног привремено одузета имовина и то: двособан стан који се налази у Београду, ГО Земун, путничко моторно возило марке PEUGEOT тип 508, година производње 2011, путничко моторно возило марке NISSAN тип MICRA, година производње 2004, теретно моторно возило марке FIAT, тип DUCATO 10, година производње 2002, док је од власника - трећег лица привремено одузета имовина, и то једнособан стан у изградњи који се налази у Београду, ГО Земун.

Преиспитујући по службеној дужности одлуку о привременом одузимању имовине од власника окривљеног и власника трећег лица, судија за претходни поступак је на основу члана 34 став 3 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, испитао одлуку Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције о привременом одузимању имовине, те је по извршеном увиду у списе предмета, на основу одредбе члана 35 став 3 Закона о

одузимању имовине проистекле из кривичног дела, нашао да се у конкретном случају привремено одузимање имовине проистекле из кривичног дела може заменити мером забране располагања привремено одузетом имовином, односно да се и наведеном мером може обезбедити трајно одузимање имовине, а имајући у виду првенствено протек времена, односно да је решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције о привременом одузимању имовине проистекле из кривичног дела донето дана 04.11.2020. године, те фазу у којој се кривични поступак налази, односно да се кривични поступак још увек налази у фази истраге, притом ценећи и наводе из предлога за преиспитивање одлуке о привременом одузимању имовине проистекле из кривичног дела браниоца окривљеног и пуномоћника трећег лица од 27.08.2024. године, односно нове приложене доказе, који се односе на чињеницу да је Дирекција за одузимање имовине проистекле из кривичног дела одузела од окривљеног стан који се налази у Београду, ГО Земун, као и од трећег лица стан који се налази у Београду, ГО Земун, те исте издала у закуп окривљеном уз обавезу плаћања месечне закупнине од 250 евра у динарској противвредности на дан исплате по Уговору о закупу од 15.01.2021. године и трећем лицу уз обавезу плаћања месечне закупнине од 200 евра у у динарској противвредности на дан исплате, по Уговору о закупу од 15.01.2021. године.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције Пои-По4 бр. 4/18 од 04.11.2020. године и решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције Пои-По4 бр. 4/18 од 20.08.2025. године)

Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима

ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗРУЧЕЊЕ – ПОСТОЈАЊЕ ДОКАЗА ЗА ОСНОВАНУ СУМЊУ (Члан 16 став 1 тачка 6 Закона)

Нису испуњене законске претпоставке за изручење лица правосудним органима Републике Казахстан, прописане одредбом члана 16 став 1 тачка 1 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, будући да из молбе за изручење не произлазе докази који поткрепљују основану сумњу да је лице чије се изручење захтева извршила кривично дело које је предмет екстрадиционог поступка.

Решењем Апелационог суда у Београду од 27.01.2025. године потврђено је решење Вишег суда у Београду од 19.12.2024. године, а којим је утврђено да нису испуњене законске претпоставке за изручење надлежним правосудним органима Републике Казахстан лица чије се изручење захтева, ради вођења кривичног поступка због кривичног дела превара, односно крађа туђе имовине или стицање права на туђу имовину обманом, коју је извршила група лица по претходном договору и више пута, у посебно великим размерама из члана 190 део 4 став 2 Кривичног законика Републике Казахстан, а на основу налога за хапшење Окружног суда у Карасају, регион Алмати од 07.08.2017. године.

У образложењу решења Апелационог суда у Београду, наводи се да је првостепени суд, доносећи побијано решење, имао у виду да у документацији достављеној од стране надлежног органа Републике Казахстан, није наведен нити један доказ који би поткрепио наводе да је лице чије се изручење захтева предузело инкриминисане радње ближе наведене у предметним актима, а у чијем опису се стичу битна обележја кривичног дела превара, односно крађа туђе имовине или стицање права на туђу имовину обманом, коју је извршила група лица по претходном договору и више пута, у посебно великим раз-

мерама из члана 190 део 4 став 2 Кривичног законика Републике Казахстан, већ се у наведеним актима континуирано понављају искључиво наводи чињеничног описа дела за које се именована терети, без навођења иједног доказа у прилог наведеном, због чега је првостепени суд, и по налажењу другостепеног суда, правилно нашао да у конкретном случају не постоје докази који поткрепљују основану сумњу да је лице чије се изручење захтева извршило кривично дело које јој се пред надлежним органима државе молиће ставља на терет, те самим тим није испуњена законска претпоставка прописана одредбом члана 16 став 1 тачка 6 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж-Кре бр. 57/24 од 27.01.2025. године и решење Вишег суда у Београду Кре бр. 8/23 – Кв бр. 3972/24 од 19.12.2024. године)

УЗАЈАМНОСТ У ПРУЖАЊУ МЕЂУНАРОДНЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ (Члан 8 Закона)

Узајамност се у смислу одредбе члана 8 Закона о међународноправној помоћи претпоставља. У екстрадиционом поступку полази се од претпоставке да узајамност постоји све док се супротно не докаже, при чему у конкретном случају лице чије се изручење тражи и његов бранилац нису пружили доказ да узајамност са Народном Републиком Кином не постоји.

Жалбом браниоца лица чије се изручење захтева, побијано је првостепено решење Вишег суда у Београду од 13.03.2025. године, којим је утврђено да су испуњене законске претпоставке за издавање правосудним органима Народне Републике Кине лица чије се изручење захтева, тако што се истиче да нису испуњене претпоставке за изручење траженог лица. С тим у вези, наводи се да у конкретном случају није утврђено постојање узајамности, јер суд није тражио од министарства надлежног за правосуђе обавештење о постојању узајамности.

Решењем Апелационог суда у Београду од 13.05.2025. године, одбијена је као неоснована жалба браниоца лица чије се изручење захтева и потврђено је решење Вишег суда у Београду од 13.03.2025. године. Наиме, Апелациони суд у Београду је посебно ценио наводе жалбе браниоца лица чије се изручење захтева, којима се истиче да у конкретном случају није утврђено постојање узајамности, па је нашао да су исти неосновани, имајући у виду да се узајамност у смислу одредбе члана 8 Закона о међународноправној помоћи претпоставља, односно се у екстрадиционом поступку полази се од претпоставке да узајамност постоји све док се супротно не докаже, при чему у конкретном случају лице чије се изручење тражи и његов бранилац нису пружили доказ да узајамност са Народном Републиком Кином не постоји.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж-Кре бр. 25/25 од 13.05.2025. године и решење Вишег суда у Београду Кре-ПоЗ бр. 1/24 – Кв бр. 332/25 од 13.03.2025. године)

НАДЛЕЖНОСТ ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА ДРЖАВЕ МОЛИЉЕ

Неспорна је надлежност правосудних органа Руске Федерације, будући да се радње које се окривљеном стављају на терет, односно за које је осуђен у конкретном случају, односе на његово поступање у својству генералног директора привредног друштва које је закључило уговор са Министарством одбране Руске Федерације, а који уговор је за предмет имао одржавање и ремонт бродова Црноморске флоте Руске Федерације, која флота и поред тога што је смештена у Севастопољу, на територији Полуострва Крим, за које Република Србија неспорно признаје да припада Републици Украјини, заправо представља део војних снага Руске Федерације, при чему је штета наступила за Руску Федерацију.

Решењем Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције утврђено је да су испуњене законске претпоставке за изручење надлежним правосудним органима Руске Федерације лица чије се изручење захтева на основу захтева за изручење Главног тужилаштва Руске Федерације од 18.11.2024. године ради позивања на кривичну

одговорност пред надлежним органима Руске Федерације, и то кривичног гоњења због извршења кривичног дела превара нарочито великих размера из члана 159 став 4 КЗ Руске Федерације и извршења кривичног дела легализација (прање) новчаних средстава стечених извршењем кривичног дела од стране организоване криминалне групе у нарочито великом обиму из члана 174.1 став 4 тачка а и б КЗ Руске Федерације, а на основу одлуке истражитеља за посебно важне предмете Првог истражног одељења Друге управе за истраживање посебно важних предмета Главне истражне управе Истражног комитета Руске Федерације за московску област од 11.04.2024. године, и извршења кривичне санкције и то казне затвора на коју је осуђен пресудом Московског гарнизонског војног суда од 14.03.2023. године, правноснажна 21.07.2023. године, у трајању од пет година, због извршења кривичног дела превара нарочито великих размера из члана 159 став 4 КЗ Руске Федерације.

Решењем Апелационог суда у Београду одбијене су као неосноване жалбе лица чије се изручење захтева и његовог браниоца, и потврђено је решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције, будући да се по налажењу другостепеног суда, приликом доношења одлуке, првостепени суд бавио и надлежношћу правосудних органа Руске Федерације, и нашао да у конкретном случају иста није спорна, с обзиром да у Руској Федерацији и даље постоје војни судови, а радње које се окривљеном стављају на терет, односно за које је осуђен, односе се заправо на његово поступање у својству генералног директора Привредног друштва ДОО компанија „Е“, које је закључило уговор са Министарством одбране Руске Федерације, а који уговор је за предмет имао одржавање и ремонт бродова Црноморске флоте Руске Федерације, која флота и поред тога што је смештена у Севастопољу, представља део војних снага Руске Федерације, а при томе је суд ценио и чињеницу да је штета наступила за Руску Федерацију.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције Кре-По4 бр. 1/24 – Кв-По4 бр. 34/25 од 10.03.2025. године и решење Апелационог суда у Београду Кж-Кре бр. 23/25 од 24.04.2025. године)

Закон о извршењу кривичних санкција

МОЛБА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КАЗНЕ ЗАТВОРА У ПРОСТОРИЈАМА У КОЈИМА ОСУЂЕНИ СТАНУЈЕ (Члан 41а Закона)

Није могуће заменити начин извршења казне затвора применом члана 41а Закона о извршењу кривичних санкција у ситуацији када је неплаћена новчана казна замењена казном затвора.

Према оцени већа из члана 21 став 4 ЗКП, неосновани су жалбени наводи браниоца осуђеног и правилно је поступио судија за извршење кривичних санкција Вишег суда у Београду када је ожалбеним решењем одбацио као недозвољену молбу осуђеног да казну затвора на коју је осуђен извршава у просторијама у којима станује, позивајући се притом на одредбу члана 41а ЗИКС, којом је прописано да након правноснажности пресуде, до ступања на извршење казне затвора, осуђени може поднети молбу да изречену казну затвора до једне године извршава у просторијама у којима станује, као и на одредбу члана 51 став 1 КЗ, којом је прописано извршење новчане казне, као и евентуална замена исте казном затвора у случају да осуђени не плати новчану казну у одређеном року, на основу којих је, по налажењу овог већа, извео правилан закључак да је у конкретном случају искључена могућност подношења молбе за извршење казне затвора у просторијама у којима осуђени станује у односу на казну затвора која је проистекла из замене неплаћене новчане казне, будући да је осуђени пресудом Другог основног суда у Београду осуђен на новчану казну, која му је након правноснажности решењем кривичног ванпретресног већа замењена казном затвора у неплаћеном делу, те како се казна затвора која се издржава као замена за неплаћену новчану казну – тзв. „суплеторни затвор“ не може поистоветити са казном затвора као врстом кривичне санкције која се пресудом изриче као главна казна, и то из разлога што тзв. „суплеторни затвор“ представља начин извршења новчане казне, те садржи низ специфичности по којима се битно разликује од казне затвора, имајући у виду

одступања од општих минимума и максимума, као и могућност да се ступање на извршење „суплеторног затвора“ избегне плаћањем новчане казне, односно да се исти обустави услед исплате новчане казне. Стога, веће је мишљења да је судија за извршење кривичних санкција правилно утврдио да је извршење новчане казне у конкретном случају измењено у складу са законом, тако да се ради о специфичном виду извршења кривичне санкције, а не о казни затвора изреченој као главној казни, због чега се иста не може изменити у складу са чланом 41а ЗИКС, при чему би примена члана 41а ЗИКС била у супротности са сврхом одредбе члана 51 КЗ.

(Решење Вишег суда у Београду Сик бр. 397/25 – Кв-Сик бр. 23/25 од 03.11.2025. године и решење Вишег суда у Београду Сик бр. 397/25 од 20.10.2025. године)

Закон о јавном реду и миру

ОМЕТАЊЕ СЛУЖБЕНОГ ЛИЦА У ВРШЕЊУ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ (Члан 23 Закона)

Окривљена је на други начин ометала службена лица у вршењу службене дужности, тако што када су полицијски службеници кренули ка дворишту куће окривљене, ради проналажења њеног сина за којим је расписана потрага, окривљена је стала испред затворене дворишне капије и снагом свог тела и дрвеним коцем притиснула капију, не дозволивши им на тај начин да уђу у двориште.

Првостепеном пресудом окривљена је оглашена кривом да је је извршила кривичног дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности из члана 23 став 1 Закона о јавном реду и миру. Дело је учинила тако што је ометала службена лица у вршењу службене дужности, полицијске службенике ПС Младеновац, на тај начин што, када су оштећени изласком из службеног возила кренули ка дворишту куће окривљене ради проналажења њеног сина, за којим је расписана потрага, окривљена је стала испред затворене дворишне капије и снагом свог тела и дрвеним коцем притиснула капију не дозволивши полицијским службеницима да уђу у двориште и тиме их оме-ла да изврше службену радњу проналажење и идентификација лица.

Наиме, по мишљењу већа другостепеног суда правилно је првостепени суд ценио исказе сведока, које је детаљно интерпретирао на странама 3, 4, 5 и 6 ожалбене пресуде, из којих је утврдио да су исти дошли на предметну адресу ради проналажења лица, сина окривљене, за којим је расписана потрага, да нису могли ући у двориште, с обзиром да се окривљена наслонила на улазну капију у двориште, да су уочили у једном тренутку потраживано лице, али да нису кренули у потрагу за њим, с обзиром да би у том случају морали да уђу насилно у двориште, и на тај начин би евентуално могли да повреду окривљену која је била наслоњена на улазну капију дворишта, и која их је тиме

спречавала да уђу у двориште и обаве службену радњу због које су се том приликом и налазили на лицу места, односно проналажење лица за којим је расписана потрага.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 990/23 од 18.09.2024. и пресуда Основног суда у Младеновцу К бр. 114/23 од 17.10.2023. године)

Аутори сентенци:

Судија Александар Трешњев

Судија Зоран Бурсаћ

Судија Владан Иванковић

Судија Снежана Николић Гаротић

Судијски помоћник Драгана Марковић

Судијски помоћник Марина Миловановић

Судијски помоћник Никола Бандука

II ГРАЂАНСКО ПРАВО

2.1. Грађанско материјално право

УГОВОР У КОРИСТ ТРЕЋЕГ ЛИЦА

Уговор у корист трећег лица ствара облигацију где један уговарач (промитент, обећавалац) преузима обавезу према другом уговарачу (стипуланту, обећајнику) да ће извршити одређену престацију у корист трећег лица (бенефицијара).

Из образложења:

Према утврђењу првостепеног суда, тужени МС је био у браку до 2003. године са КС, а имовину стечену у браку и то на основу Уговора о купопродаји непокретности од 26.02.2003. године чини и стан број 18, у Београду, у ул. ХЛ бр. 4. Предметни стан је КС продала дана 17.06.2008. године за купопродајну цену од 50.000 евра. КС се споразумом од 21.02.2008. године обавезала да свом бившем супругу исплати износ од 15.000 евра на име његовог дела брачне тековине и то до 20.05.2008. године, а МС се обавезао да ће од тих 15.000 евра уплатити њиховој деци по 1.000 евра, те да ће њему онда остати 13.000 евра. Сагласили су се да ако КС не исплати наведени износ од 15.000 евра најкасније до 20.05.2008. године онда ће се иселити из спорног стана. КС је туженом извршила исплату од 15.000 евра и то тако што му је једном приликом предала 7.000 евра, а у више наврата по 1.000 или 2.000 евра, док коначно није исплатила целокупан договорени износ. Међутим, тужени није извршио уплату тужиоцу.

За своју одлуку првостепени суд је дао јасне и довољне разлоге, које је у свему прихватио и другостепени суд.

Полазећи од наведеног, применом одредаба чланова 17, 149, и 151 ЗОО на напред утврђено чињенично стање, првостепени суд је оценио да је тужбени захтев делимично основан.

Наиме, уговор у корист трећег лица ствара облигацију где један уговарач (промитент, обећавалац) преузима обавезу према дру-

гом уговарачу (стипуланту, обећајнику) да ће извршити одређену престацију у корист трећег лица (бенефицијара). У конкретном случају, промитент је тужени МС, стипулант је КС, а бенефицијар треће лице, овде тужилац НС. Суштина односа промитента и бенефицијара, односно парничних странака, заснива се на „позајмљеној“ каузи, јер тужилац није уговорна страна и његово право је утемељено каузалним односом између самих уговарача. У том смислу, тужени је истакао приговор неиспуњења уговора од стране стипуланта, односно да њему стипулант КС није испунила обавезу у виду договореног износа од 15.000 евра, него само 11.500 евра. Међутим, првостепени суд је утврдио да је КС туженом извршила целокупно потраживање у њиховом међусобном односу у износу од 15.000 евра. Чињеница да КС нема потврду да је извршила наведену исплату туженом делује животно логична, с обзиром да су они у време исплате датог износа били у добрим односима, њихов однос се у том тренутку заснивао на поверењу и поштовању, а што произлази и из чињенице да она нема потврде о исплати новца ни за износ од 11.500 евра, које тужени током поступка није спорио да је примио. Првостепени суд је досудио тужиоцу износ од 1.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате, са законском затезном каматом почев од 09.02.2017. године, као дана подношења тужбе, па до дана исплате, као у ставу првом изреке пресуде. У нежалбеном ставу другом изреке, суд је делимично одбио тужбени захтев тужиоца који се односи на накнаду законске затезне камате на износ од 1.000 евра за период почев од 01.08.2008. године па до 09.02.2017. године, с обзиром да тужилац током поступка није доказао тачно у ком тренутку је извршена исплата туженом у износу од 15.000 евра од стране КС, па у том смислу и кад је тужени доспео у доцњу, због чега га је суд одбио за период до тренутка подношења тужбе, односно до 09.02.2017. године, применом члана 324 став 2 Закона о облигационим односима.

Правилно је закључио првостепени суд да је у конкретном случају тужени промитент, да је стипулант КС, а бенефицијар треће лице, овде тужилац, те у ситуацији у којој је утврдио да је КС туженом извршила целокупно потраживање у њиховом међусобном односу у износу од 15.000 евра, то је тужени дужан да исплати тужиоцу

износ од 1.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате са припадујућом законском затезном каматом.

Из наведених разлога другостепени суд је потврдио побијану одлуку, сходно одредби члана 390 ЗПП.

(Решење Вишег суда у Београду Гж бр. 18170/21 од 19.06.2025. године и пресуда Другог основног суда у Београду П бр. 5134/19 од 17.12.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

УГОВОР О ПРИСТУПАЊУ ДУГУ КАО ИЗВРШНА ИСПРАВА У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Одредбом члана 41 став 1 ЗИО, између осталог, прописано је да су извршне исправе јавнобележничке исправе које имају снагу извршне исправе, а поред тога, извршни поверилац је доставио и оверену изјаву да је потраживање доспело и да извршни дужник своје обавезе није измирио.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, извршни поверилац је поднео предлог за извршење против извршног дужника на основу извршне исправе, и то Уговора о приступању дугу, солемнизованог пред јавним бележником, ради наплате износа од 50.000 евра, на име исплате дела потраживања које извршни поверилац има према дужнику Брокерско-дилерско друштво, а којим уговором је извршни дужник приступио дугу и обавезао се да ће солидарно одговорати за исти, заједно са извршним повериоцем. Наведеним уговором је уговорено да уколико извршни дужник не испуни своју обавезу у уговореном року, извршни поверилац има право да захтева од суда да се у извршном поступку донесе решење о извршењу у складу са Законом о извршењу и обезбеђењу, а на основу оверене изјаве повериоца да је потраживање доспело. Уз предлог за извршење, извршни поверилац је доставио Уговор о приступању дугу, солемнизован пред јавним бележником и оверену изјаву да је потра-

живање доспело, а да извршни дужник своје обавезе није измирио. Поступајући по поднетом предлогу за извршење, правилно је првостепени суд одлучио када је донео побијано решење о извршењу, јер је правилно закључио да су испуњени законски услови за одређивање предложеног извршења.

Наиме, одредбом члана 41 став 1 ЗИО, између осталог, прописано је да су извршне исправе јавнобележничке исправе које имају снагу извршне исправе, а поред тога, извршни поверилац је доставио и оверену изјаву да је потраживање доспело, да извршни дужник своје обавезе није измирио, те имајући у виду и начело формалног легалитета из члана 5 Закона о извршењу и обезбеђењу, којим је прописано да је при одлучивању о предлогу за извршење, суд везан извршном исправом и да није овлашћен да испитује законитост и правилност извршне исправе, на основу чега произлази да не постоје мане воље, недопуштен основ и остали разлози за ништавост предметног уговора.

Из наведених разлога сходно одредби члана 401 став 2 ЗПП, а у вези члана 39 ЗИО, другостепени суд је потврдио побијану одлуку.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 2164/24 од 11.07.2024. године и решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 9402/24 од 18.04.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

САГЛАСНОСТ ЗАЈЕДНИЧАРА ПРИЛИКОМ ПРОДАЈЕ НЕПОКРЕТНОСТИ

Одредбом члана 18 став 2 ЗОСПО прописано је да је заједничка својина, својина више лица на неподељеној ствари када су њихови удели одредиви, али нису одређени. У заједничкој својини квоте власника нису опредељене. Сходно томе, отуђење квоте било ког заједничара није могуће без сагласности осталих заједничара.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, предлагач је дана 18.11.2024. године поднео захтев за солемнизацију Уговора о купо-

продаји непокретности између предлагача, као продавца и СН, као купца, уз сагласност МС, у својству даваоца сагласности. Одлучујући о предлогу јавни бележник је решењем ОПУ Сл. бр. 34/24 од 30.11.2024. године одбио захтев за солемнизацију уговора о купопродаји непокретности и то удела од 340/1620 делова непокретности које се налазе на кат. парц. ..., КО Обреновац, као недозвољен, јер је противан принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима, па је сходно члану 13, 14 и 15 Закона о основама својинскоправних односа одлучио да одбије солемнизацију уговора. Ово из разлога што се право заједничке својине простире на целу ствар и претпоставља се да су удели заједничара у заједничкој имовини једнаки, па заједничар не може располагати својим уделом у заједничкој имовини, нити га може оптеретити правним послом међу живима, односно не може располагати заједничком имовином без сагласности свих заједничара, која мора бити дата у истој форми као и правни посао којим се располагање предузима, као и јер право својине не застарева, а заједничари увек имају, осим у невреме, право на деобу заједничке имовине. Против наведеног решења предлагач је изјавио приговор наводећи да је јавни бележник погрешно применио одредбе Закона о основама својинскоправних односа, те да су испуњени сви услови за оверу уговора о купопродаји. Одлучујући о приговору предлагача првостепени суд је донео решење којим је исти одбио као неоснован, налазећи да је правилно поступио јавни бележник када је одбио да изврши солемнизацију уговора о купопродаји из истих разлога које је дао и јавни бележник.

По налажењу другостепеног суда, овакав закључак првостепеног суда је правилан.

Наиме, одредбом члана 18 став 2 ЗОСПО прописано је да је заједничка својина, својина више лица на неподељеној ствари када су њихови удели одредиви, али нису одређени. У заједничкој својини квоте власника нису одређене. Сходно томе, отуђење квоте било ког заједничара није могуће без сагласности осталих заједничара, који имају првенство у стицању квоте другог заједничара пре трећих лица. Стога предлагач РС није могао извршити продају свог удела непокретности, јер није искључиви власник објеката. Други заједничари имају право пречег стицања својине на тим објектима у односу

на трећа лица и купопродаја није могла бити извршена без сагласности свих уписаних заједничара.

Из наведених разлога, а сходно одредби члана 401 став 2 ЗПП у вези члана 30 ЗВП, другостепени суд је потврдио побијану одлуку.

(Решење Вишег суда у Београду Гжјб бр. 9/25 од 22.05.2025. године и решење Основног суда у Обреновцу Рјб бр. 4/24 од 14.03.2025. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

ЗАДРЖАВАЊЕ БЕЗ ПРИСТАНКА ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА У ПСИХИЈАТРИЈСКОЈ УСТАНОВИ

Одредбом члана 21 став 1 Закона о заштити лица са менталним сметњама прописано је да лице са менталним сметњама за које доктор медицине или психијатар процени да услед менталних сметњи, озбиљно и директно угрожава сопствени живот или здравље или безбедност, односно живот или здравље или безбедност другог лица, може се сместити у психијатријску установу без свог пристанка, само уколико нису на располагању мање рестриктивни начини за пружање здравствене заштите, по поступку за задржавање без пристанка и смештај без пристанка лица са менталним сметњама, а у складу са овим законом.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, ТД је као лице са менталним сметњама дана 30.01.2025. године задржана без пристанка у психијатријској установи. Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић” доставила је суду обавештење о задржавању без пристанка наведене, због угрожавања сопственог и туђег живота и здравља. Уз обавештење достављена је и одлука конзилијума о томе да се ТД задржи без пристанка на даљем болничком лечењу. Током поступка, ТД је саслушана од стране суда, а према налазу и мишљењу др АА, специјалисте психијатрије, произлази да се због могућег ауто и/или хетероагресивног понашања предлаже принудна хоспитализација у трајању од 30 дана.

Правилно је првостепени суд поступио када је након законито и правилно спроведеног поступка донео ожалбено решење. За своју одлуку суд је дао довољне и јасне разлоге, које као правилне прихвата и овај суд као другостепени. Одредбом члана 21 став 1 Закона о заштити лица са менталним сметњама прописано је да лице са менталним сметњама за које доктор медицине или психијатар процени да услед менталних сметњи, озбиљно и директно угрожава сопствени живот или здравље или безбедност, односно живот или здравље или безбедност другог лица, може се сместити у психијатријску установу без свог пристанка, само уколико нису на располагању мање рестриктивни начини за пружање здравствене заштите, по поступку за задржавање без пристанка и смештај без пристанка лица са менталним сметњама, у складу са овим законом, док је ставом 3 истог члана предвиђено да ће се наведено лице задржати без пристанка или сместити без пристанка у психијатријску установу, само када је то једини начин да му се обезбеди неопходна медицинска мера и која траје само док трају здравствени разлози за задржавање без пристанка или смештај без пристанка.

У конкретном случају, ТД је због стања у коме се налазила, примљена на Клинику за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић”, где је прегледана, након чега је конзилијум психијатријске установе утврдио да постоје индикације за принудну хоспитализацију, због угрожавања сопственог и туђег живота и здравља. Првостепени суд је одлуку о задржавању без пристанка ТД донео након њеног саслушања, на основу обављеног вештачења од стране судског вештака специјалисте психијатрије, које мишљење је дато на основу прегледа и увида у медицинску документацију, а поступак је спроведен у складу са законом.

Из наведених разлога сходно одредби члана 401 став 1 тачка 2 Закона о парничном поступку у вези чланом 30 Закона о ванпарничном поступку, другостепени суд је потврдио побијану одлуку.

(Решење Вишег суда у Београду Гж бр. 3414/25 од 12.03.2025. године и решење Првог основног суда у Београду ОС бр. 5/25 од 31.01.2025. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

СУДСКИ ПЕНАЛИ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Одредбом члана 340 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу прописано је да суд доноси решење о изрицању судских пенала само ако извршни дужник не испуни обавезу која је утврђена извршном исправом, а односи се на чињење, нечињење или трпљење.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, извршни поверилац је поднео првостепеном суду захтев за изрицање судских пенала на основу извршне исправе, правноснажне и извршне пресуде Првог основног суда у Београду ПП бр. 1541/18 од 14.05.2020. године, којим је тражио да се наложи извршном дужнику да у корист тужиоца уплати доприносе за пензијско и инвалидско осигурање Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање, Филијали Београд, припадајуће доприносе за обавезно здравствено осигурање Републичком фонду за здравствено осигурање, као и припадајућу накнаду за незапослене Националној служби за запошљавање, Филијали Београд за период од 01.04.2015. године па до 31.12.2018. године, на износе разлике између иплаћене основне зараде и основне зараде у висини минималне зараде из става 1 под тачком 1 наведене пресуде, у року од 8 дана од дана пријема решења о изрицању судских пенала. Одлучујући о поднетом захтеву за изрицање судских пенала, првостепени суд је донео побијано решење применом члана 340 став 1 и члана 341 став 4 Закона о извршењу и обезбеђењу из разлога што је извршном исправом на основу које се захтева изрицање судских пенала утврђена новчана обавеза извршног дужника, док је могућност да суд наложи извршном дужнику у накнадном року од осам дана да испуни своју обавезу и плати извршном повериоцу одређени износ новца за сваки дан задоцњења или неку другу јединицу времена (судски пенали), предвиђена искључиво за неновчане обавезе.

Правилно је по налажењу другостепеног суда, првостепени суд поступио када је донео побијано решење.

Наиме, у смислу одредбе члана 340 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу суд доноси решење о изрицању судских пенала само ако извршни дужник не испуни обавезу на чињење, нечињење или трпљење утврђену извршном исправом. У конкретном случају, извр-

шном исправом, пресудом П1 бр. 1541/18 од 14.05.2020. године на основу које се захтева изрицање судских пенала није била утврђена обавеза извршног дужника на чињење, нечињење или трпљење, односно на неновчану обавезу. Како је суд у поступку принудног извршења везан извршном исправом у смислу члана 5 ЗИО, то наведена извршна исправа није била подобна за доношење решења о изрицању судских пенала.

Из наведених разлога сходно одредби члана 401 став 2 ЗПП у вези члана 39 ЗИО, другостепени суд је потврдио побијану одлуку.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 893/25 од 04.07.2025. године и решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 2341/25 од 21.03.2025. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

**ДОПУШТЕНОСТ ТУЖБЕ КОЈОМ АУТОР ЗАХТЕВА
ДА ЊЕГОВО ИМЕ, ПСЕУДОНИМ ИЛИ ЗНАК
БУДУ НАЗНАЧЕНИ НА НЕОВЛАШЋЕНО
САОПШТЕНОЈ ФОТОГРАФИЈИ**

Аутор може на основу одредбе члана 15 ЗОАСП тужбом захтевати да на неовлашћено саопштеним фотографијама буде потписан од стране туженог, јер одредбом члана 205 ЗОАСП нису таксативно наведени сви видови заштите ауторског права.

Из образложења:

Јавним саопштавањем фотографија у електронској форми на интернет страници АА тужени је повредио тужиочево право из члана 30 Закона о ауторским и сродним правима, као и право из члана 15 поменутог Закона, јер аутор има искључиво право да његово име, псеудоним или знак буду назначени на сваком примерку дела приликом сваког јавног саопштавања дела изузев ако је то, с обзиром на конкретан облик јавног саопштавања дела, технички немогуће и нецелисходно, због чега тужилац има право да штити интегритет свог дела, сагласно члану 17 ЗОАСП.

Правилно је првостепени суд применио одредбу члана 205 ЗОАСП, полазећи да истом нису таксативно наведени сви видови заштите ауторског права, већ су наведени само неки који су на располагању носиоцу, због чега је правилно оценио да је допуштен тужбени захтев тужиоца у делу којим је тражио да на неовлашћено саопштеним фотографијама на интернет сајту АА буде потписан од стране туженог. Наведеном чинидбом штите се ауторска права у будућности и на тај начин спречава даља повреда права тужиоца прописана одредбом члана 15 ЗОАСП.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 189/24 од 16.05.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 бр. 235/22 од 16.05.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић*

ИЗУЗЕЦИ ОД ПРАВИЛА ДА ПУНОМОЋЈЕ ПРЕСТАЈЕ СМРЋУ ВЛАСТОДАВЦА И ЊИХОВА ПРИМЕНА НА ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА О ОТКУПУ СТАНА

Изузеци од правила да пуномоћје престаје смрћу лица које га је дало, предвиђени одредбом члана 94 став 3 Закона о облигационим односима, не могу се применити на уговор о откупу стана, јер је право на откуп стана лично право носиоца станарског права које престаје смрћу његовог титулара и не може се наслеђивати, па се прекидом посла откупа стана услед смрти властодавца не може нанети штета његовим наследницима, а правна природа уговора о откупу стана је таква да пуномоћје за његово закључење не може важити и након смрти властодавца, носиоца станарског права.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужена је оглашена за наследника права својине на стану стеченом закључењем уговора о откупу стана између оставиле АА у својству носиоца станарског права и СРЈ, Савезног министарства правде, Савезне дирекције за имовину. Уговор је закључен преко пуномоћника адвоката, уз пуно-

мође оверено дана 14.10.1997. године. АА је преминула дана 19.11.1997. године, а потписи на уговору о откупу оверени су дана 21.11.1997. године.

Изузеци од правила да пуномоћје престаје смрћу лица које га је дало, предвиђени одредбом члана 94 став 3 Закона о облигационим односима, не могу се применити у овом спору ради утврђења ништавости уговора, на уговор о откупу стана. Према тој одредби, пуномоћје не престаје смрћу властодавца ако се започети однос не може прекинути без штете по правне следбенике, или ако пуномоћје важи за случај смрти даваоца, било по његовој вољи, било с обзиром на природу посла. Разлоге којим су нижестепени судови образложили немогућност примене ових изузетака у овом спору, да је право на откуп стана лично право носиоца станарског права, које престаје смрћу његовог титулара и не може се наслеђивати, прихвата и ревизијски суд. Зато се прекидом посла откупа стана, започетог подношењем захтева за његов откуп, услед смрти властодавца не може нанети штета његовим наследницима, а правна природа уговора о откупу стана је таква да пуномоћје за његово закључење не може важити и након смрти властодавца, носиоца станарског права.

(Пресуда Врховног суда Рев бр. 4906/25 од 10.04.2025. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4391/22 од 20.11.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 4956/19 од 19.10.2021. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић*

ОБРАЧУН РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ПРИПАДАЈУЋЕ НАКНАДЕ ЗА ЕКСПРОПРИСАНУ НЕПОКРЕТНОСТ И НАКНАДЕ ИСПЛАЋЕНЕ ПО НЕВАЖЕЋЕМ СПОРАЗУМУ

Тужиоцу припада накнада за експроприсано земљиште у висини његове тржишне вредности у време пресуђења, уз учунавање исплате извршене на основу закљученог споразума чија је ништавост утврђена правноснажном судском одлуком, тако што се претходно утврди који је проценат већ исплаћен

ранијем власнику експроприсане непокретности, од укупне висине правичне накнаде утврђене по ценама у време те исплате, а затим се преостали проценат неисплаћене правичне накнаде одређује према укупној вредности исте узете по ценама у време пресуђења.

Из образложења:

Правноснажном пресудом је утврђено да је ништав споразум о накнади за експроприсано земљиште закључен дана 17.04.2017. године између тужилаца и туженог, па је тужени обавезан да тужиоцима на име разлике између плаћене и припадајуће накнаде за одузето грађевинско земљиште исплати износ од по 5.900.580,00 динара.

По оцени Врховног суда, о посебној ревизији тужилаца у овом спору потребно је одлучивати ради уједначавања судске праксе и тумачења права у погледу одлуке о висини разлике између припадајуће и делимично исплаћене накнаде за експроприсану непокретност.

По становишту нижестепених судова, заснованом на одредби члана 41 став 2 Закона о експропријацији, тужиоцима је део накнаде за експроприсано земљиште исплаћен по споразуму, због чега им се и њен остатак мора исплатити према околностима (ценама) у време његовог закључења, јер само на тај начин они могу бити обештећени у стварној висини и вредности која је требало да буде исплаћена.

Основани су наводи ревидената да су нижестепени судови погрешно применили материјално право.

Из одредбе члана 58 став 2 Устава РС, чланова 1, 3, 41 став 2 и 42 став 1 Закона о експропријацији произлази да тужиоцима припада накнада за експроприсано земљиште у висини његове тржишне вредности у време пресуђења, уз урачунавање исплате извршене на основу закљученог споразума чија је ништавост утврђена правноснажном судском одлуком, тако што се претходно утврди који је проценат већ исплаћен ранијем власнику експроприсане непокретности, од укупне висине правичне накнаде утврђене по ценама у време те исплате, а затим се преостали проценат неисплаћене правичне накнаде одређује према укупној вредности исте узете по ценама у време

пресуђења (правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије од 08.09.1986. године).

(Пресуда Врховног суда Рев бр. 11954/24 од 06.03.2025. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4611/23 од 21.12.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 2996/21 од 13.06.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић*

СУСПЕНЗИЈА ПРАВА АУТОРА У ЕДУКАТИВНЕ СВРХЕ

Не примењује се суспензија права аутора у едукативне сврхе из члана 44 ЗАСП, када неовлашћеном искоришћавању ауторског дела претходи уговорни однос који је престао и који је подразумевао накнаду за коришћење ауторског дела, јер околност да су ауторска права угрожена није могла остати непозната туженој након вишегодишње сарадње, због чега је услед поступања супротно очекиваном стандарду пажње пословања, тужена искључиво одговорна за штетне последице.

Из образложења:

У погледу тражене накнаде због повреде имовинског ауторског права тужиоца из члана 19 и 26 ЗАСП, насупрот становишту другостепеног суда, по оцени Врховног суда у конкретном случају тужиоцу уместо накнаде имовинске штете сагласно члану 155, 185, 189 и 190 Закона о облигационим односима, припада накнада из члана 206 ЗАСП. Наиме, нижестепени судови су ценили ограничење ауторског права у виду суспензије искључивих права и права на накнаду из члана 44 ЗАСП, налазећи да је неоснован тужбени захтев тужиоца, а имајући у виду да у конкретном случају интерпретатори нису примили накнаду за своје јавно извођење, односно представљање објављених дела на завршној приредби одржаној дана 13.06.2017. године, а што је само један од услова за примену одредбе члана 44 ЗАСП. Наведена законска одредба суспензију ауторске накнаде одређује према намени коришћења ауторског дела, и то у некомер-

цијалне сврхе наставе, и утврђује начине коришћења у виду јавног извођења или представљања објављених дела током наставе, на школским приредбама (под условом да интерпретатори не приме накнаду за своје извођење и да се не наплаћују улазнице) и јавног саопштавања емитованих школских емисија путем техничких уређаја унутар образовне установе.

Тужена предшколска установа је ангажовала и закључила дана 03.09.2013. године уговор о пословној сарадњи за школску 2013/2014. године са удружењем АА, коме је тужилац уступио имовинска права на ауторским делима (сценско-кореографским делима) на неискључив начин, а на основу кога су према члану 2, уредили право коришћења дечијих плесних програма од стране тужене за период школске 2013/2014. године, који обухвата утврђене плесове за званични програм манифестације „...”. Одредбом члана 5 истог уговора предвиђено је да родитељи који желе да њихова деца учествују у наведеном пројекту, имају обавезу да том удружењу плаћају новчану накнаду, те је тако уређен однос настављен по усменом договору до маја-јуна 2016. године, што све не подразумева, нити се може сматрати наставом коју изводи тужена установа, већ о реализацији уговорног односа који обухвата и завршну манифестацију у организацији тужене. Таква активност тужене је настављена и у школској 2016/2017. години без правног основа, притом интерпретатори и васпитачи нису примили накнаду за јавно извођење, нити су за представљање објављених дела на завршној приредби одржаној дана 13.06.2017. године наплаћене улазнице. Међутим, очекивано је да тужена у вршењу своје делатности послује на начин којим не угрожава нити повређује туђа ауторска права, поготово код утврђења да јој околност да су ауторска права угрожена односно повређена није могла остати непозната, након вишегодишње сарадње, због чега поступање тужене на описан начин, представља поступање супротно очекиваном стандарду пажње пословања, односно учињено је са крајњом непажњом, за чије штетне последице је тужена искључиво и одговорна. Имајући у виду утврђене околности под којима је извршена повреда ауторског права тужиоца следи да је оправдано досуђење тужиоцу накнаде у висини троструког износа уобичајене накнаде утврђене економско-финансијским вештачењем, а која би тужиоцу припала за конкретан облик коришћења његовог ауторског дела,

уместо накнаде имовинске штете, на основу члана 206 ЗАСП. Због тога су нижестепене пресуде преиначене и усвојен је тужбени захтев.

(Пресуда Врховног суда Рев бр. 15003/22 од 13.03.2024. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 75/22 од 22.06.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 бр. 13/18 од 09.03.2022. године)

Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић

**АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА У ВАНПАРНИЧНОМ
ПОСТУПКУ КОЈИ СЕ ВОДИ У СКЛАДУ СА ОДРЕДБАМА
ЗАКОНА О УТВРЂИВАЊУ ЧИЊЕНИЦА О СТАТУСУ
НОВОРОЂЕНЕ ДЕЦЕ ЗА КОЈУ СЕ СУМЊА ДА СУ
НЕСТАЛА ИЗ ПОРОДИЛИШТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Предлагачи у ванпарничном поступку који се води по одредбама Закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији нису активно легитимисани уколико трудноћа није окончана порођајем и рађањем новорођенчета у вези чијег живота, односно смрти постоји неизвесност чијем отклањању служи доказни поступак у наведеном судском поступку, те уколико је трудноћа окончана побачајем, односно киретажом, такве неизвесности нема.

Из образложења:

Ставом првим изреке решења Вишег суда у Београду Р5 бр. 4/24 од 25.11.2024. године утврђена је чињеница да је дана ..... у КБЦ ..... предлагачу извршена киретажа материчне дупље након спонтаног побачаја старости шест лунарних месеци, због дијагнозе Retentio placentae post ab. Sponzsnoroud ml VI. Ставом другим изреке решења одбијен је предлог предлагача да се одреди на терет буџета Републике Србије правична новчана надокнада предлагачима у износу од по 10.000 евра на име повреде права на породичан живот, па да се обавезе Република Србија да предлагачима исплати наведени износ у року од 15 дана од дана правноснажности решења, са законском зате-

зном каматом почев од дана доношења решења до исплате, као неоснован. Ставом трећим изреке решења одбијен је предлог предлагача да трошкови поступка падну на терет Вишег суда у Београду који би се обавезао да предлагачу исплати трошкове вођења овог поступка са законском затезном каматом почев од правноснажности решења до исплате, као неоснован.

Решењем Апелационог суда у Београду Гж5 бр. 3/25 одбијена је као неоснована жалба предлагача и потврђено решење Вишег суда у Београду Р5 бр. 4/24 од 25.11.2024. године, док је ставом другим одбијен као неоснован захтев предлагача за накнаду трошкова другогостепеног поступка.

Правилан је закључак првостепеног суда да у конкретном случају, утврђена чињеница да је трудноћа предлагача окончана спонтаним побачајем у шестом лунарном месецу искључује примену одредаба Закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији. Наведени закон подразумева да је трудноћа окончана порођајем и рађањем новорођенчета у вези чијег живота, односно смрти постоји неизвесност и циљ судског поступка је да се кроз доказни поступак утврде чињенице подобне да се утврди истина у вези судбине новорођенчета, односно чињенице подобне за отклањање постојеће неизвесности. Како у конкретном случају трудноћа предлагача није окончана порођајем, то је правилан закључак првостепеног суда да није рођено дете у погледу чијег живота или смрти је настала неизвесност, коју је потребно отклонити у смислу наведеног закона. Наводи предлагача у погледу порођаја који је завршен рођењем живог женског детета нису поткрепљени нити једним писаним доказом, односно доказима који су од стране суда прибављени у овом поступку, имајући у виду да из прибављене писане документације произлази једино податак да је дана који је означен као дан порођаја предлагача у означеној здравственој установи вршена гинеколошка интервенција – киретажа уз наведену дијагнозу.

(Решење Вишег суда у Београду Р5 бр. 4/24 од 25.11.2024. године и решење Апелационог суда у Београду Гж5 бр. 3/25 од 19.02.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Миа Марић Бошковић*

ГРУБА НЕБЛАГОДАРНОСТ КАО РАЗЛОГ ЗА ОПОЗИВ УГОВОРА О ПОКЛОНУ

Породичне несугласице и неслагања која су између поклонодавца и поклонопримца постојала и пре закључења уговора о поклону, а упркос чијем постојању поклонодавац искаже вољу да део своје имовине поклони члану породице са којим нема складне односе, немају карактер грубе неблагодарности поклонопримца која би била правно релевантна за опозив поклона.

Из образложења:

Правилно је првостепени суд оценио да груба неблагодарност као разлог за опозив уговора о поклону представља правни стандард, те да се у сваком конкретном случају утврђује да ли се поступак поклонопримца према поклонодавцу може окарактерисати као груба неблагодарност. Да би се понашање поклонопримца могло сматрати грубом неблагодарношћу неопходно је да буде такве природе да се по општеприхваћеним стандардима, средини у којој поклонодавац и поклонопримац живе, ради о неморалним поступцима, односно о таквим поступцима који угрожавају телесни и психички интегритет поклонодавца. Наиме, не представља свака неблагодарност, поклонопримца према поклонодавцу разлог за опозив (раскид) уговора о поклону, већ та неблагодарност треба да буде „велика” или „груба”.

Следом изнетог, у поступцима туженог се не препознају радње које би се могле окарактерисати као велика или груба неблагодарност поклонопримца према поклонодавцу. Утврђено чињенично стање очигледно указује на постојање породичних несугласица или неслагања, која немају карактер нити представљају грубу неблагодарност поклонопримца. Ово нарочито имајући у виду да односи између странака нису били складни и подржавајући дуго година пре закључења уговора, а тужилац је, као поклонодавац, ипак исказао вољу да део своје имовине поклони сину, овде туженом. Такође, из изведених доказа не произлази да је након закључења уговора о поклону, тужени изменио свој однос према оцу, тако да је поступао грубо, дрско, безобразно или безобзирно, нити да га је својим поступцима или речима тешко увредио, па у конкретном случају нема грубе неблагодарности која се може сматрати разлогом за ревокацију поклона, односно раскид, опозив уговора о поклону. Груба неблагодарност подразумева да се ради

о таквим поступцима који угрожавају телесни и психички интегритет поклонодавца, који се подводе под кривично дело или се ради о тешко неморалним поступцима према поклонодавцу, а чега у конкретном случају нема.

(Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 5002/19 од 19.05.2023. године и пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4671/23 од 27.11.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Миа Марић Бошковић*

ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА БЕСПРАВНО ИЗГРАЂЕНОГ ОБЈЕКТА

Ималац бесправно изграђеног стамбеног објекта за који је поступак легализације био у току у моменту експропријације има право на адекватну накнаду за експроприсани објекат у смислу члана 16 Закона о експропријацији, иако није уписан у катастру непокретности као носилац права коришћења земљишта. Тужиоцима је повређено право на мирно уживање имовине и право на дом, јер није било благовременог отклањања правне неизвесности у погледу статуса њихових објеката у поступку експропријације. Рушење предметне непокретности представља фактичку експропријацију, с обзиром да су тужиоци као савесни купци ушли у посед предметних парцела на основу валидног уговора, те као ванкњижни власници стамбених објеката и ванкњижни корисници парцеле уживају судску заштиту у погледу своје имовине.

Из образложења:

У конкретном случају, тужилац је као савестан купац купио зграду у изградњи са постављеним темељима површине 56 м², на кат. парц. ..., на основу уговора о купопродаји непокретности и анекса уговора, оба оверена код суда, а које закључење је одобрено решењем Министарства финансија РС од 12.06.2000. године. Без одобрења за градњу изградио је на купљеним темељима стамбени објекат површине 43,65 м², а на суседној кат. парцели без одобрења за изградњу изградио

је помоћни стамбени објекат површине 16 м², те је 2003. године поднео пријаву за легализацију. Наведене објекте су тужиоци користили са ћеркама, зетом и унукама од 2003. године, када су изграђени, до 2013. године, када су порушени. Влада РС је седам година након подношења захтева овде тужиоца за легализацију, о коме није одлучивано, утврдила јавни интерес за експропријацију земљишта, између осталих и катастарских парцела на којим су се налазили објекти тужилаца, ради изградње саобраћајнице, због чега су тужиоци предали стамбене објекте туженој, која је објекте срушила.

С обзиром на то да тужиоцима није додељена адекватна накнада, нити су им додељене у својину друге одговарајуће непокретности од стране тужене, то је тужена повредила право тужилаца на мирно уживање имовине, а наведено рушење је представљало фактичку експропријацију, обзиром да су тужиоци као савесни купци ушли у посед предметних парцела, на основу валидног уговора и анекса о куповини објеката у изградњи, који су у време закључења испуњавали све услове за пуноважност у складу са Законом о промету непокретности („Службени гласник РС” бр. 42/98).

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 2166/24 од 13.03.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1229/22 од 16.11.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Влајко Стојиљковић*

ЗАСТАРЕЛОСТ ИЗВРШЕЊА И ПОСЛЕДИЦЕ ОБУСТАВЕ ИЗВРШНОГ ПОСТУПКА НА ПРЕКИД ДЕСЕТОГОДИШЊЕГ РОКА ЗАСТАРЕЛОСТИ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Одредбом члана 379 став 1 Закона о облигационим односима је прописано да сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, застаревају за десет година, па и она за која закон иначе предвиђа краћи рок застарелости.

Из образложења:

Из стања у списима предмета произлази да је извршни поверилац, поднео Трећем основном суду у Београду предлог за извршење дана 05.07.2024. године, на основу извршне исправе, пресуде због изостанка Првог основног суда у Београду П бр. 12762/2011 од 31.08.2011. године, против извршног дужника. Налазећи да су испуњени законски услови, првостепени суд је усвојио предлог за извршење и одредио предложено извршење.

Основано се, по налажењу Вишег суда у Београду, жалбом извршног дужника указује да није било места доношењу решења о извршењу, из разлога што је потраживање извршног повериоца застарело.

Одредбом члана 379 став 1 Закона о облигационим односима је прописано да сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, застаревају за десет година, па и она за која закон иначе предвиђа краћи рок застарелости.

По налажењу овог суда у конкретном случају није дошло до прекида застарелости, у смислу одредбе члана 389 став 1 ЗОО, иако је пред Првим основним судом у Београду у предмету И бр. 8903/2012 већ вођен извршни поступак по предлогу овде извршног повериоца од 06.03.2012. године против овде извршног дужника по основу исте извршне исправе, пресуде због изостанка Првог основног суда у Београду П бр. 12762/2011 од 31.08.2011. године. У том предмету поступак извршења одређен решењем о извршењу Првог основног суда у Београду И бр. 8903/12 од 14.03.2012. године обустављен је закључком јавног извршитеља МД из Београда Ии бр. 343/2020 од 28.09.2020. године, у смислу одредбе члана 34 став 2 Закона о извршењу и обезбеђењу и члана 2 и 4 став 4 Јавноизвршитељске тарифе, јер извршни поверилац није положио предујам трошкова извршног поступка. Без обзира што је у том предмету предлог за извршење поднет дана 06.03.2012. године, односно у року од десет година од дана извршности извршне исправе, у складу са одредбом члана 379 став 1 ЗОО, то се по налажењу овог суда, у смислу одредбе члана 389 став 2 ЗОО не сматра да је било прекида застаревања. Ово

из разлога што је поступак извршења обустављен закључком Ии бр. 343/2020 од 28.09.2020. године, јер извршни поверилац није положио предујам трошкова извршног поступка.

Имајући у виду све наведено, Виши суд у Београду је на основу одредбе члана 80 и члана 84 Закона о извршењу и обезбеђењу и одредбе члана 401 став 1 тачка 3 Закона о парничном поступку, у вези са одредбом члана 39 Закона о извршењу и обезбеђењу, одлучио као у ставу првом изреке овог решења тако што је усвојио жалбу извршног дужника, преиначио решење о извршењу Трећег основног суда у Београду Ии бр. 2598/24 од 01.10.2024. године, одбио као неоснован предлог за извршење извршног повериоца од 05.07.2024. године и укинуо све спроведене радње.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 814/25 од 08.05.2025. године и решење Трећег основног суда у Београду Ии бр. 2598/24 од 01.10.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

ЗАСТАРЕЛОСТ ПОТРАЖИВАЊА ИЗМЕЂУ РОДИТЕЉА И ДЕЦЕ ПО ПРЕСТАНКУ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Застарелост сваког појединачног месечног доприноса за издржавање извршног повериоца из извршне исправе које је доспело, наступа протеком 3 године од његовог пунолетства, односно у року од 2 године по стављању под старатељство извршног повериоца сходно члану 372 и 385 ЗОО.

Из образложења:

Ожалбеним решењем Другог основног суда у Београду Ии бр. 3391/22 од 04.07.2023. године, на предлог извршног повериоца, одређено је извршење против извршног дужника, на основу извршне исправе, пресуде Другог општинског суда у Београду П бр. 5535/03 од 03.12.2003. године, ради наплате новчаног потраживања на име доспелих, а неисплаћених месечних доприноса за издржавање за сваки месец појединачно почев од фебруара 2004. године, закључно са

октобром 2022. године у износу од по 7% од минималне зараде која се остварује на територији Републике Србије и трошкова извршења у износу од 9.000,00 динара.

Према налажењу Вишег суда у Београду, побijано решење се не може прихватити као правилно, јер су основани жалбени наводи извршног дужника да је наступила застарелост потраживања из извршне исправе.

Наиме, чланом 372 ставом 1 Закона о облигационим односима прописано је да потраживања повремених давања која доспевају годишње или у краћим одређеним размацима времена (повремена потраживања), па било да се ради о споредним повременим потраживањима, као што је потраживање камата, било да се ради о таквим повременим потраживањима у којима се исцрпљује само право, као што је потраживање издржавања, застаревају за три године од доспелости сваког појединог давања.

Чланом 379 ставом 1 Закона о облигационим односима прописано је да сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, застаревају за десет година, па и она за која закон иначе предвиђа краћи рок застарелости. Ставом 2 истог члана прописано је да сва повремена потраживања која проистичу из таквих одлука или поравнања и доспевају убудуће, застаревају у року предвиђеном за застарелост повремених потраживања.

Чланом 381 ставом 1 тачком 2 Закона о облигационим односима прописано је да застаревање не тече између родитеља и деце док траје родитељско право.

Чланом 385 ставом 1 Закона о облигационим односима прописано је да застаревање тече и према малолетнику и другом пословно неспособном лицу, без обзира на то да ли имају законског заступника или не. Ставом 2 истог члана прописано је да застарелост потраживања малолетника који нема заступника и другог пословно неспособног лица без заступника, не може наступити док не протекне две године од кад су постала потпуно пословно способна, или од кад су добила заступника.

У конкретном случају извршна исправа снабдевена је потврдом о правноснажности и извршности са даном 22.01.2004. године, извршни поверилац постао је пунолетан дана 27.09.2013. године и као лице лишено пословне способности у потпуности је стављен под старатељство оца СЂ решењем ГЦСР Београд, одељење Чукарица бр. 57020-1178/2016 од 20.07.2016. године, које је постало правноснажно дана 15.09.2016. године.

Имајући у виду наведено, застарелост сваког појединачног месечног доприноса за издржавање извршног повериоца које је доспело из извршне исправе сходно члану 379 и 381 ЗОО, наступа протеком 3 године од његовог пунолетства, односно у року од 2 године по стављању под старатељство извршног повериоца сходно члану 385 ЗОО, то јест дана 15.09.2018. године.

Како је предлог за извршење поднет дана 08.12.2022. године, односно након што је наступила застарелост потраживања из извршне исправе сходно члану 372 и 379 у вези са чланом 381 и 385 ЗОО, то су основани жалбени наводи да постоје разлози који спречавају спровођење извршења из члана 74 став 1 тачка 10 ЗИО, због чега је побијано решење морало бити преиначено и предлог за извршење одбијен као неоснован.

На основу члана 401 став 1 тачка 2 и члан 3 Закона о парничном поступку у вези члана 39 и члана 80 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу, Виши суд у Београду је усвојио жалбу извршног дужника, преиначио решење о извршењу Другог основног суда у Београду Ии бр. 3391/22 од 04.07.2023. године, обуставио извршни поступак и предлог за извршење одбио као неоснован.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 1045/24 од 29.03.2024. године и решење Другог основног суда у Београду Ии бр. 3391/22 од 04.07.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

ЗАСТАРЕЛОСТ ПРАВА ДА СЕ ЗАХТЕВА ЗАОСТАВШТИНА

Тужбени захтев за исплату новчане противвредности продате парцеле која није била предмет оставинске расправе иза правног претходника парничних странака, заправо се заснива на захтевању заоставштине, па се примењује рок застарелости из Закона о наслеђивању, а не рок застарелости за стицање без основа.

Из образложења:

Иако су тужиоци поднели тужбу којом се тражи да им тужене исплате новчани износ од продаје предметне парцеле, за који тврде да су стекле без основа, а на рачун тужилаца, чињенични основ за наводни прелаз имовине описан тужбом упућује на несумњив закључак да је основ спора заправо заснован на захтевању заоставштине, кат. парцеле за коју тврде да су имали право да наследе иза покојног ДЖ, који је умро 1969. године, а која парцела није била предмет оставинске расправе и на којој је правни претходник тужених, а санаследник тужилаца сада пок. МЖ касније уписао најпре право коришћења, а потом и право својине. У то време на територији Републике Србије примењивао се Закон о наслеђивању („Службени лист ФНРЈ“ бр. 20/55 и „Службени лист СФРЈ“ бр. 12/65), а према одредби члана 144 став 1 наведеног Закона право захтевати заоставштину као наследник оставиоца застарева према савесном држаоцу за годину дана од када је наследник сазнао за своје право и за држаоца ствари заоставштине, а најдаље за 10 година рачунајући за законског наследника од смрти оставиоца, а за тестаменталног наследника од проглашења тестаментa, док је ставом 2 истог члана прописано да према несавесном држаоцу ово право застарева за 20 година.

Наведени рок застарелости захтевања заоставштине се примењује код тужби између лица која се као претпостављени наследници истог оставиоца споре о праву на наслеђе. Дакле, тужиоци тужбени захтев заправо заснивају на праву тужилаца на наслеђе на кат. парцели иза правног претходника парничних странака сада пок. ДЖ, који је преминуо 1969. године, па код чињенице да је тужба у овој правој ствари поднета дана 10.06.2019. године произлази да је заста-

рело право тужилаца, као законских наследника, да захтевају заоставштину иза пок. ДЖ.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 1902/25 од 10.09.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1459/23 од 13.12.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Брадић*

КАПАРА КАО ОДУСТАНИЦА КАДА СУ ОБЕ УГОВОРНЕ СТРАНЕ КРИВЕ ЗА НЕИЗВРШЕЊЕ УГОВОРА

У ситуацији када је предуговором уз капару уговорено право одустанка од уговора, то право припада уговорним странама уз једнаке последице одустанка. Ако одустане страна која је дала капару, онда је губи, а ако одустане страна која је капару примила, она је мора вратити у двоструком износу. Међутим, уколико до доцње у извршењу уговорних обавеза дође кривицом обе уговорне стране, не могу тражити одустаницу сходно одредби члана 83 Закона о облигационим односима.

Из образложења:

Имајући у виду изнето, како ни тужила противтужена, тако ни тужени противтужилац, своје уговорне обавезе нису извршили на начин и у роковима одређеним предуговором о купопродаји непокретности, при чему је тужени противтужилац, као продавац, након што је пао у доцњу са испуњењем своје уговорне обавезе захтевао закључење анекса предуговора о купопродаји непокретности, а којим би се измениле одредбе уговора о цени предметног стана, односно којим би се уговорила виша купопродајна цена од иницијално уговорене купопродајне цене, то по ставу Апелационог суда у Београду, при чињеници да је предметни предуговор о купопродаји непокретности раскинут, начело савесности и поштења у заснивању и извршавању уговорних обавеза налаже да тужени противтужилац, као продавац, примљена новчана средства у износу од 1.783.758,00 динара врати тужили противтуженој, као купцу. Чињеница да је предуго-

вором уговорена капара и одустаница, а не уговором, како то сматра првостепени суд, није од утицаја, имајући у виду да је предговор солемнизован код јавног бележника и по форми и садржини права и обавеза уговорних страна одговара главном уговору, те како је до доцње у извршењу уговорних обавеза дошло како кривицом тужиље противтужене, тако и кривицом туженог противтужиоца, то се тужени противтужилац не може основано позивати на одредбу члана 83 Закона о облигационим односима.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 1711/24 од 27.03.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1256/22 од 21.09.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Машинка Филиповић*

ДЕЈСТВО МАТЕРИЈАЛНЕ ПРАВНОСНАЖНОСТИ ПРЕСУДЕ

Када је између тужиоца и туженог правноснажном пресудом у корист туженог разрешен спор о праву својине на непокретности, тужилац није заинтересовано лице да у новој парници тражи утврђење ништавости уговора којим је тужени даље пренео своје право својине, из разлога што ништавошћу тог уговора не би могао стећи право својине на предметној непокретности.

Из образложења:

Тужилац БЗ је поднетом тужбом тражио да суд, између осталог, утврди ништавост уговора којим је тужени ЕЧ пренео на туженог ДЧ право својине на спорној непокретности.

У првостепеном поступку суд је оценио да је уговор чија се ништавост тражи пуноважан, те да околност на коју се тужилац позива, да је правни претходник тужиоца ПС стекао право својине и пренео га тужиоцу уговором о купопродаји, није од утицаја на другачији закључак суда, будући да је у парници Вишег суда у Београду П бр. 902/15 одбијен тужбени захтев тужиоца БЗ којим је тражио утврђење ништавости уговора о купопродаји којим је привредно друштво пре-

нело на ЕЧ право својине на спорном стану. Како је правноснажно одбијен тужбени захтев за утврђење ништавости наведеног правног посла, то и следећи правни посао којим је ЕЧ отуђио спорни стан туженом ДЧ производи правно дејство у односу на разлоге који су истакнути, а тичу се права на стану од стране ПС од кога је тужилац стан стекао. Не може се сматрати да је тужени ЕЧ као невласник закључио уговор са туженим ДЧ, с обзиром на то да је својину стекао по основу правног посла за који је правноснажно утврђено да није ништав, које право је и уписано у земљишне књиге након куповине.

Дакле, тужилац се у смислу одредбе члана 109 Закона о облигационим односима не може сматрати заинтересованим лицем, а тиме и активно легитимисаним за утврђење ништавости уговора о купопродаји спорне непокретности закљученог између тужених, јер ништавошћу тог уговора не би могао стећи право својине на које претендује, будући да је правноснажном пресудом Вишег суда у Београду П бр. 902/15 од 05.12.2018. године разрешен спор о праву својине између тужиоца и туженог ЕЧ, продавца из уговора чија се ништавост тужбом тражи. Другим речима, последица ништавости предметног уговора тужиоца не би могла довести у улогу носиоца права својине на непокретности која је предмет уговора чија се ништавост тражи, јер је спор о праву својине на тој непокретности између тужиоца и туженог ЕЧ правноснажно решен у корист ЕЧ.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 5474/22 од 29.08.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 8998/17 од 22.06.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Љубица Дробњак*

КАПИТАЛИЗОВАНА РЕНТА - УСЛОВИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ

Досуђивање капитализоване ренте, осим уколико дужник не пружи обезбеђење за исплату ренте које суд одреди, могуће је и у случају других озбиљних узрока чије постојање је остављено суду на оцену. У таквој ситуацији, поверилац је дужан да докаже

постојање изузетних околности које оправдавају потраживање једне укупне своте новца, као што су здравствене или економске потребе оштећеног или вероватноћа да дужник неће бити у могућности да убудуће редовно исплаћује месечну ренту.

Из образложења:

Применом одредбе члана 188 Закона о облигационим односима на утврђено чињенично стање, првостепени суд је оценио да тужбени захтев тужиоца није основан, имајући у виду да је месечно плаћање ренте правилно, те да тек у изузетним случајевима, односно из озбиљних узрока, поверилац може захтевати уместо ренте једну укупну своту новца (капитализовану ренту), а то је ситуација коју закон предвиђа када дужник (тужени) не пружи обезбеђење за исплату ренте, остављајући могућност да се исплата ренте у једном износу може тражити из озбиљних узрока и у другим случајевима, а који су дати суду на оцену. Тиме се штити природа капитализоване ренте, јер законодавац прописујући услове за капитализовану ренту штити функцију тако добијене ренте од тога да она буде за кратко време непромишљено и нерационално потрошена. Капитализирање ренте је претварање ренте у јединствену суму накнаде, при чему се овако добијени вид будућих недоспелих оброка умањује за износ међукамата.

Првостепени суд је применом правила о терету доказивања из члана 231 ЗПП утврдио да не постоје никакве посебне околности, односно озбиљни разлози за досуђивање новчане ренте у виду једнократне накнаде, јер нема индиција да дужник, овде тужени, као правно лице може престати да постоји и тиме проузроковати евентуалну немогућност наплате новчане ренте у месечном износу за убудуће, нити је тужилац доказао нарочито изузетне његове потребе, било здравствене или економске природе, нити да постоји нека изузетна ситуација због које би било потребно и правилно утврдити ренту у капитализованом износу.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 187/25 од 31.01.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1820/23 од 17.09.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Љубица Дробњак*

НАЧЕЛО МОНЕТАРНОГ НОМИНАЛИЗМА

Испуњење обавезе у еврима може се захтевати у динарској противвредности према повољнијем продајном курсу важећем у тренутку испуњења обавезе, јер само по том курсу тужилац од банке може купити управо онај број новчаних јединица валуте на коју гласи његово потраживање.

Из образложења:

Тужбени захтев постављен је у домаћој валути, а њено испуњење на основу одредбе члана 395 ЗОО тужилац може захтевати у домаћем новцу и то према повољнијем, продајном курсу важећем у тренутку испуњења обавезе, пошто се конверзија девизног потраживања у динаре може вршити само на дан исплате, односно испуњења обавезе по курсу који тад важи, јер само по том курсу тужилац од банке може купити управо онај број новчаних јединица валуте на коју гласи његово потраживање, па је тужени дужан да сноси евентуалне курсне разлике.

Конверзија девизног потраживања у динарску противвредност у било које друго време пре тренутка испуњења обавезе била би противна принудним прописима, осим уколико уговором није предвиђено да се конверзија врши у друго време, а осим тога, страну валуту у доцњи прати камата која се разликује од камате коју закон прописује за доцњу исплате домаће валуте.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 5732/24 од 30.10.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1335/20 од 18.05.2021. године, исправљена решењем истог суда П бр. 1335/20 од 20.09.2021. године, у ставу првом и трећем изреке)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Пешић*

НЕДОЗВОЉЕНОСТ ИЗВРШЕЊА

Нису испуњени услови за подношење тужбе за утврђење недозвољености извршења уколико се оспорава обрачун затезне камате на главно потраживање, јер у конкретном случају нису спорне чињенице које се односе на само потраживање.

Из образложења:

Првостепени суд је нашао да је тужбени захтев тужиоца неоснован у ситуацији када нису испуњени услови из члана 81 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу, јер нису спорне чињенице које се односе на само потраживање, а тужилац као извршни дужник ако сматра да му је у извршном поступку наплаћен већи износ од оног који дугује, односно да је извршни поверилац примио више од свог потраживања, на располагању има правни институт противизвршења регулисан одредбама члана 113 до члана 119 Закона о извршењу и обезбеђењу.

Наиме, како се другостепено решење о одбијању жалбе на решење о извршењу не заснива на чињеницама које су међу странкама спорне и које се односе на само потраживање, то тужилац није ни био овлашћен да на основу члана 81 Закона о извршењу и обезбеђењу поднесе тужбу за утврђење недозвољености извршења, јер нису били испуњени услови за њено подношење прописани Законом о извршењу и обезбеђењу као посебним законом у вези члана 194 став 3 ЗПП. Одредба члана 81 Закона о извршењу и обезбеђењу којом се извршном дужнику оставља право на подношење тужбе за утврђење недозвољености извршења само у наведеном случају, као одредба процесног права, не може се шире тумачити.

Из тих разлога су неосновани наводи жалбе да се спорни однос за који се тражи недозвољеност извршења, а који чини нетачно извршена конверзија обрачуна камате, односи на само потраживање, тј. да је стога и само потраживање спорно. Током првостепеног поступка је утврђено да нису спорне чињенице везане за само потраживање, односно није спорно само потраживање засновано на извршној исправи – пресуди, против које тужилац није изјавио жалбу, а дуговање је добровољно исплатио не само пре покретања извршног поступка, већ и током спровођења извршења. Тужилац у конкретном случају оспорава обрачун камате на досуђене износе, односно начин обрачуна законске затезне камате на главно потраживање и извршену конверзију валуте у вези са тим обрачуном, па и овај суд као другостепени налази да би евентуална грешка приликом обрачунавања камате на досуђене износе, као главно, основно потраживање, била разлог за покретање

поступка противизвршења, а не основ постављеног захтева за утврђење недозвољености извршења.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 6211/24 од 16.04.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 387/24 од 20.06.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Брадић*

**НЕОПХОДНО СУПАРНИЧАРСТВО ЗАКОНСКИХ НАСЛЕДНИКА
ПРЕМИНУЛОГ СУПРУЖНИКА У ПОСТУПКУ
УТВРЂЕЊА ПРАВА СУВЛАСНИШТВА
ПО ОСНОВУ СТИЦАЊА У БРАКУ**

Тужбом са захтевом којим надживели супружник тражи утврђење права сувласништва на непокретности по основу стицања у браку, потребно је као тужене обухватити све законске наследнике преминулог супружника као нужне супарничаре.

Из образложења:

У конкретном случају није спорно да је предметна непокретност стечена током трајања брака између тужиље и њеног покојног супруга МК, имајући у виду да је у време склапања уговора о откупу стана дана 02.10.1992. године између тужиље и њеног покојног супруга постојала брачна заједница (брак је закључен 03.10.1982. године), па стога исти стан представља заједничку имовину супружника. Тужбом за утврђење брачне тековине није као тужени обухваћен и брат по мајци тужиљиног супруга ГН, који је такође законски наследник тужиљиног супруга из оставинског решења, као правни следбеник њеног супруга, сада покојног МК, већ је као тужени означен само купац предметног стана МШ.

Одредбом члана 211 ЗПП предвиђено је да нужно супарничарство постоји ако по закону или због природе правног односа тужбом морају да се обухвате сва лица која су учесници материјалноправног односа. Ако сва лица нису обухваћена тужбом као странке

суд ће да одбије тужбени захтев као неоснован. О нужном супарничарству суд води рачуна по службеној дужности.

Предмет тужбеног захтева је утврђење права сувласништва на предметном стану по основу стицања у браку са сада покојним МК, чији правни следбеник није обухваћен овом тужбом. Следствено наведеном, било је нужно тужбом обухватити и правног следбеника покојног супруга тужиље МК, с обзиром да се тужбом тражи утврђење сувласништва на стану по основу стицања у браку са МК, односно ово лице као правни следбеник покојног МК мора бити учесник материјалноправног односа који је предмет спора, а сагласно одредби члана 211 став 1 Закона о парничном поступку. Због непотпуне процесне заједнице на страни туженог, тужбени захтев је одбијен као неоснован.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 6354/24 од 08.05.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 915/24 од 02.07.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Машинка Филиповић*

ОБАВЕЗНА ФОРМА УГОВОРА О ЦЕСИЈИ

Уговор о цесији мора бити оверен у складу са Законом о оверавању потписа, рукописа и преписа уколико се исти у извршном поступку прилаже као доказ да је потраживање из извршне исправе пренето на лице у чију корист се води извршни поступак.

Из образложења:

Чланом 48 ставом 1 Закона о извршењу и обезбеђењу је прописано да се извршни поступак води и на предлог и у корист лица које као извршни поверилац није означено у извршној или веродостојној исправи, ако јавном или по закону овереном исправом докаже да је потраживање из извршне или веродостојне исправе прешло или пренето на њега, а ако такав доказ није могућ - ако прелаз или пренос потраживања докаже правноснажном или коначном одлуком донетом у парничном, прекршајном или управном поступку.

Јавни извршитељ је одбио поднети предлог за извршење као неоснован налазећи да извршни поверилац уз поднети предлог није, у складу

са одредбом члана 48 ЗИО, доставио по закону оверену исправу којом би доказао да је потраживање из извршне исправе пренето на њега.

Другостепени суд је одбио жалбу извршног повериоца и потврдио побијано решење.

У образложењу другостепеног решења указано је да је поступајући јавни извршитељ, доносићи побијано решење, правилно нашао да извршни поверилац у прилогу поднетог предлога није доставио по закону оверену исправу којом би, у складу са одредбом члана 48 став 1 ЗИО, доказао да је потраживање из извршне исправе пренето на њега, с обзиром да је доставио неоверен Уговор о цесији од 20.06.2025. године. С тим у вези, ирелевантни су жалбени наводи извршног повериоца којима се указује да Законом о облигационим односима, нити којим другим законом, није предвиђена обавеза овере Уговора о цесији, с обзиром да је цитираном одредбом члана 48 став 1 ЗИО, који у овој правној ствари представља *lex specialis* у односу на ЗОО, изричито прописано да доказ о преносу потраживања представља по закону оверена исправа, у вези са неспорном чињеницом да приложени Уговор о цесији није оверен у складу са Законом о оверавању потписа, рукописа и преписа.

(Решење јавног бележника Ии бр. 1049/25 од 19.07.2025. године и решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 1767/25 од 18.09.2025. године)

*Аутор сентенце:
судија Вукашин Сарајлић*

ТРАЈНА ПОРЕМЕЋЕНОСТ ОДНОСА ПОКЛОНОДАВЦА И ПОКЛОНОПРИМЦА И ОСИРОМАШЕЊЕ ПОКЛОНОДАВЦА КОЈЕ СЕ ПРИПИСУЈЕ У КРИВИЦУ ПОКЛОНОДАВЦА

Неслагање и престанак комуникације између поклонодавца и поклонопримца нису последица грубе неблагодарности поклонопримца уколико је до тога дошло због неприхватљивог и грубог понашања поклонодавца према поклонопримцу, при чему нема места опозиву поклона ни због накнадног осиромашења поклонодавца уколико је одсуство средстава за живот резултат

његовог начина живота и његове одлуке, а не израз објективних околности на које поклонодавац није могао да утиче.

Из образложења:

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, на основу одредбе параграфа 567 Српског грађанског законика из 1844. године, који се примењује сходно одредбама Закона о неважности правних прописа донетих пре 06.04.1941. године и за време непријатељске окупације, првостепени суд је закључио да не постоји основ за опозив уговора о поклону. Тужилац у току поступка није предложио доказе којим би поткрепио своје наводе да је тужена према њему испољавала такво понашање које би се могло сматрати грубом незахвалношћу, нити је тужена према тужиоцу поступала дрско, безобразно или безобзирно, већ је тужилац тај који је својим понашањем нарушио нормалан живот породице када су се појавили проблеми услед прекомерне употребе алкохола, стварањем свакодневне напетости, вербалним нападима, агресивним понашањем и непримереном и вулгарном комуникацијом. Неслагање и коначно престанак комуникације парничних странака нису последица грубе неблагодарности тужене према тужиоцу, па ни њене незахвалности, већ вид њеног незадовољства према тужиоцевом неприхватљивом и грубом понашању. Одсуство средстава за живот на које се тужилац позива је резултат његовог начина живота и није израз објективних околности на које тужилац не може утицати, већ је последица управо његове одлуке. Независно од тужиоцевог здравственог стања и трајне неспособности за рад, тужилац је наследио имовину значајне вредности након смрти свог оца и искључиво је одговоран зато што је дошао у лошију материјалну ситуацију од оне у којој је био док је живео са својом породицом. Тужилац није доведен у такву ситуацију да нема нужних средстава за живот, јер живи са дугогодишњом партнерком која га издржава и која поседује непокретности у земљи и у иностранству и уштеђевину. Тужилац може да се издржава и убирањем закупнине од предметног стана, будући да има право доживотног плодоуживања које може остварити и преко трећих лица.

(Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 839/17 од 05.06.2023. године и пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 5650/23)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Миа Марић Бошковић*

**ПОСЛЕДИЦЕ УТВРЂЕЊА НИШТАВОСТИ УГОВОРА
О УСТУПАЊУ ПОТРАЖИВАЊА КАДА ЈЕ ДУЖНИК
ПРЕТХОДНО ИСПУНИО ОБАВЕЗУ ПРИЈЕМНИКУ**

Последице накнадно утврђене ништавости уговора о цесији наступају само између уступиоца и пријемника, а не између дужника и пријемника, с обзиром да је дужникова обавеза утврђена правноснажном пресудом престала испуњењем, али је испуњење остало у имовини пријемника, па би пријемник био дужан да врати уступиоцу оно што је примио по ништавом уговору.

Из образложења:

Правноснажном пресудом је утврђена ништавост уговора о уступању потраживања по тужби трећег заинтересованог лица из члана 109 став 1 Закона о облигационим односима, а пријемник је пре правноснажности ове пресуде у извршном поступку од дужника наплатио уступљено потраживање. У таквој ситуацији последице утврђења ништавости из члана 104 став 1 Закона о облигационим односима би наступале између уступиоца и пријемника, па би пријемник био дужан да врати уступиоцу оно што је примио по ништавом уговору. Уговор о цесији по одредби из члана 436 Закона о облигационим односима закључују поверилац и треће лице, а по члану 438 Закона о облигационим односима за пренос потраживања није потребан пристанак дужника, али је уступилац дужан да обавести дужника о извршеном уступању. По одредби из члана 440 Закона о облигационим односима пријемник има према дужнику иста права која је имао уступилац до уступања, а дужник пријемнику може да истакне приговоре које има према њему, али и све приговоре које је могао да истакне уступиоцу до часа када је сазнао за уступање.

Дужников положај се није изменио ни закључењем уговора о цесији, нити утврђењем ништавости тог уговора, јер је његова обавеза према повериоцу у овом случају утврђена правноснажном и извршном пресудом. Исплатом потраживања пријемнику дужникова обавеза према повериоцу је престала, он је платио оно што дугује и његова имовина се није умањила без правног основа. Последице накнадно утврђене ништавости уговора о цесији би могле да наступе само између уступиоца (поверилац по правносна-

жној пресуди) и пријемника. Утврђењем ништавости уговора о цесији након исплате потраживања пријемнику, могла би да се умањи без правног основа имовина уступиоца, јер је дужникова обавеза утврђена правноснажном пресудом престала, а испуњење је остало у имовини пријемника. Због тога је првостепени суд правилно одлучио да се имовина туженог (пријемника) није увећала без правног основа у смислу члана 210 Закона о облигационим односима на терет имовине тужиоца (дужника), и ставом другим је правилно одбио тужбени захтев.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 6483/23 од 26.09.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 110/16 од 21.09.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Брадић*

ПОЧЕТАК ТОКА ЗАСТАРЕЛОСТИ ПОТРАЖИВАЊА НАКНАДЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ У ВИДУ ИЗГУБЉЕНЕ ЗАРАДЕ ИЛИ РЕНТЕ

Рок застарелости потраживања накнаде материјалне штете у виду изгубљене зараде и ренте услед губитка или смањења радне способности тужиоца, не може почети да тече пре него што би тужилац према посебним и другим околностима случаја почео да стиче доходак.

Из образложења:

У конкретном случају основ спора је накнада материјалне штете, ренте, као последица задобијених повреда, па се почетак рока застарелости везује за тренутак сазнања за штету и њен обим. При чињеници да је тужилац био оштећени који у време телесне повреде још увек није почео да привређује, да је био студент и незапослен, право на накнаду штете за губитак или умањење дохотка у будућности услед губитка или смањења радне способности проузроковане телесним повредама је могао да оствари тек у време када би према посебним и другим околностима случаја почео стицати

доходак. Ток застаре не почиње да тече пре него што је наступило то време.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 187/25 од 31.01.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1820/23 од 17.09.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Станојевић*

ПРЕСТАНАК ПРЕДУГОВОРА ПРОТЕКОМ РОКА ПО СИЛИ ЗАКОНА

Извршење предуговора може се захтевати у законском року од шест месеци од дана када је истекао уговорени рок за закључење главног уговора, у складу са чланом 45 ставом 5 ЗОО. Протеком овог рока, предуговор престаје по сили закона, па се не може тражити његов раскид судским путем.

Из образложења:

Првостепеном пресудом раскинут је предуговор о преносу права коришћења оверен пред надлежним судом, закључен између тужиоца и туженог.

Апелациони суд у Београду је преиначио првостепену пресуду у том делу, тако што је одбио као неоснован тужбени захтев тужиоца за раскид предуговора, наводећи да садржина члана 45 ЗОО упућује на закључак да се и код предуговора може тражити принудно извршење као и код сваког уговора, с тим да извршење предуговора значи закључење главног уговора, које се не може захтевати по истеку законског рока од шест месеци од истека рока уговореног за закључење главног уговора. Наведени рок има за циљ да отклони неизвесност у погледу склапања главног уговора. Протеком овог рока право на закључење главног уговора се гаси, те следствено томе његовим протеком и предуговор остаје без дејства, па с обзиром да правни посао који је престао да производи правно дејство не може да се раскине, то

се аналогно томе тужбеном захтеву за раскид предуговора чије је правно дејство престало, не може удовољити.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4873/23 од 16.10.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1236/21 од 27.06.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Бојана Милошевић*

ПРИВРЕМЕНИ ОБЈЕКАТ НИЈЕ НЕПОКРЕТНА СТВАР

Привремени објекат не представља непокретну ствар у смислу предмета права својине подобне за упис у јавне књиге из члана 9 став 1 ЗОСПО. Тужбени захтев којим се тражи утврђење права ванкњижне својине на пословном простору као посебном делу објекта привременог карактера (привремени објекат) на основу уговора о купопродаји непокретности представља захтев којим странке не могу да располажу у смислу члана 3 став 3 ЗПП, па суд по таквом захтеву неће донети пресуду због пропуштања.

Из образложења:

Својина је најјаче, најшире и најпотпуније право на ствари. Отуда је чланом 3 Закона о основама својинскоправних односа одређено да власник има право да своју ствар држи, да се њоме користи и да њоме располаже у границама одређеним законом, а да су сви остали субјекти дужни уздржавати се од повреда његовог права. Већ из оваквог карактера својине произлази да је реч о тројном праву. Оно настаје на начин одређен законом и постоји све док не престане, опет на начин одређен законом. Трајност овог права нарочито долази до изражаја код непокретности, јер се право на њима уписује у јавне књиге.

С обзиром на речено, а у смислу члана 9 став 1 Закона о основама својинскоправних односа, привремени објекат не може бити предмет својине која се уписује у јавне књиге. Такав објекат се може користити на основу привремене дозволе надлежног управног органа, док њено дејство траје а коришћење таквог објекта не спада у корпус својинских овлашћења. Са престанком могућности коришћења

привременог објекта, он се мора уклонити, као покретна ствар. У ствари, привремени објекат је само привидно непокретна ствар. Она је заправо антиципирана покретна ствар (покретност по намени), јер његова привременост указује да ће после извесног времена свакако бити покрета са места (измештена), како би се вратила њеној правој природи.

На основу правилног чињеничног утврђења првостепеног суда које се жалбеним наводима тужиље не доводи у сумњу, односно решења ГО Земун, Одељења за грађевинске и комуналне послове, произлази да је Занатски центар ..., у коме се налази предметни локал, објекат привременог карактера, који се може користити до привођења земљишта планираној намени, у смислу члана 3 Закона о посебним условима за издавање грађевинске, односно употребне дозволе за одређене објекте. С тим у вези, изградњом привременог објекта, па и од чврстог материјала и коришћењем за одређено време, не може се стећи право својине на објекту, карактер привремености не мења чињеница да је објекат изграђен од чврстог материјала, јер намену и карактер објекта не одређује материјал од којег је објекат саграђен, већ намена која му је одређена решењем надлежног управног органа, то је правилно првостепени суд одбио као неоснован тужбени захтев тужиље. С обзиром да привремени објекат не може бити предмет права својине, истим се не може ни располагати уговором о продаји.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 40/24 од 22.01.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1101/23 од 06.10.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Влајко Стојиљковић*

РЕШЕЊЕ О ИЗВРШЕЊУ КАО ИЗВРШНА ИСПРАВА

Обавезујући део решења о извршењу на основу веродостојне исправе не представља радњу извршења, већ судску одлуку која је претходно стекла правоснажност, и као таква, сходно члану 41 ставу 1 ЗИО има својство извршне исправе на основу које се даље може покренути нови извршни поступак.

Из образложења:

Решењем Првог основног суда у Београду Ии бр. 24597/2024 од 18.12.2024. године одбачен је предлог извршног повериоца за извршење поднет Првом основном суду у Београду дана 26.11.2024. године, као недозвољен.

Према стању у списима предмета, извршни поверилац је преко пуномоћника дана 26.11.2024. године поднео Првом основном суду у Београду предлог за извршење на основу правоснажног решења о извршењу Првог основног суда у Београду Иив бр. 604/19 од 19.04.2019. године, као извршне исправе. Одлучујући о поднетом предлогу за извршење, првостепени суд је одбацио предлог извршног повериоца за извршење као недозвољен применом одредбе члана 41 ЗИО налазећи да не представља извршну исправу правоснажно решење о извршењу, већ одлуку суда донету по веродостојној исправи у конкретном случају, и на основу члана 294 став 3 и 4 ЗПП („Службени гласник РС“ бр. 72/11 и 55/14) у вези члана 39 ЗИО одлучио као у изреци побијаног решења.

Виши суд у Београду налази да се оваква одлука првостепеног суда не може прихватити као правилна, јер је иста заснована на битној повреди одредаба парничног поступка из члана 374 став 1 Закона о парничном поступку, у вези одредбе члана 39 Закона о извршењу и обезбеђењу због чега је исто морало бити укинуто.

Одредбом члана 2 став 1 тачка 7 Закона о извршењу и обезбеђењу прописано је да решење о извршењу означава решење суда којим се усваја предлог за извршење на основу извршне исправе.

Одредбом члана 41 став 1 тачка 1 Закона о извршењу и обезбеђењу прописано је да извршна исправа јесте извршна судска одлука и судско поравнање које гласи на давање, чињење, нечињење или трпљење.

Основани су наводи жалбе извршног повериоца да побијано решење првостепеног суда није правилно и законито из разлога што у смислу одредбе члана 41 и 42 ЗИО решење о извршењу донето на основу веродостојне исправе представља судску одлуку и као такво представља извршну исправу на основу које се може поднети предлог за извршење, обзиром да решење извршног суда о обавезивању дужника да намири потраживање из веродостојне исправе, о чему је

реч у конкретном случају, представља извршну исправу, јер је правоснажно и извршно решење о извршењу Првог основног суда у Београду Иив бр. 604/19 од 19.04.2019. године, које је овде извршна исправа, донето на основу веродостојне исправе, а решење о извршењу донето на основу веродостојне исправе садржи две диспозиције, и то прву којом се обавезује извршни дужник да исплати извршном повериоцу утврђену новчану своту и трошкове поступка у законском року, и другу диспозицију којом се одређује извршење ради принудног намирења потраживања утврђеног у првој диспозицији и које гласи на давање, чињење, нечињење или трпљење. Обавезујући део решења о извршењу не представља радњу извршења, већ судску одлуку која је претходно стекла правноснажност, и као таква, сходно члану 41 ставу 1 ЗИО има својство извршне исправе на основу које се даље може покренути нови извршни поступак.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 250/25 од 27.02.2025. године и решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 24597/24 од 18.12.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

СУДСКО ПОРАВНАЊЕ КАО ИЗВРШНА ИСПРАВА

Како је одредбом члана 45 ЗИО прописано да је судско поравнање извршно када је доспело потраживање из поравнања, а да се доспелост доказује записником о поравнању, то судско поравнање јесте извршна исправа, која постаје извршна када доспе потраживање из истог, а сама доспелост се доказује записником о поравнању, односно самим судским поравнањем.

Из образложења:

Побијаним решењем одбачен је предлог за извршење извршног повериоца поднет Првом основном суду у Београду дана 18.09.2023. године као непотпун.

Из списка предмета произлази да је извршни поверилац дана 18.09.2023. године преко пуномоћника из реда адвоката поднео предлог за извршење против извршног дужника на основу извршне

исправе, судског поравнања донетог у парничном поступку који се води између извршног повериоца као тужиоца и извршног дужника као туженог, пред Основним судом у Старој Пазови, Судска јединица Инђија П1 бр. 9/23 од 03.04.2023. године. Уз предлог је достављен и записник са постигнутим поравнањем у фотокопији, оверен код јавног бележника. Првостепени суд је позивајући се на одредбу члана 59 став 2 ЗИО, а којом је поред осталог прописано да се уз предлог за извршење прилаже и извршна исправа у оригиналу, овереној копији или препису, с тим да извршна исправа мора да садржи и потврду извршности, те како уз предлог за извршење није приложено судско поравнање са потврдом извршности, то је првостепени суд на основу одредбе члана 98 став 3 и члана 101 став 5 ЗПП у вези члана 39 ЗИО донео одлуку као у побијаном решењу.

Међутим, оваква одлука првостепеног суда не може се прихватити као правилна и на закону заснована, јер о одлучним чињеницама су разлози изостали, а дати су разлози су нејасни и недовољни, а на шта се жалбом извршног повериоца основано указује.

Наиме, код чињенице да је одредбом члана 45 ЗИО прописано да је судско поравнање извршно када је доспело потраживање из поравнања, а доспелост се доказује записником о поравнању, то судско поравнање је извршна исправа, при чему је исто извршно када доспе потраживање из истог, а доспелост се доказује записником о поравнању, односно самим судским поравнањем, то је нејасан закључак првостепеног суда, обзиром на наведене рокове доспелости појединачних потраживања у самом поравнању, те је предлог за извршење непотпун, обзиром да судско поравнање има дејство правноснажне судске пресуде и представља извршни наслов. Имајући у виду наведено, побијано решење је морало бити укинато.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 4280/23 од 08.02.2024. године и решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 23376/23 од 03.11.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

**ТУМАЧЕЊЕ ПОЈМА „СТАРАЊЕ” КОД ПОСЕБНОГ
СЛУЧАЈА НИШТАВОСТИ УГОВОРА
О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ**

Појам „старање” који је употребљен у одредби члана 196 Закона о наслеђивању не значи да то мора бити главна сврха занимања или главна делатност правног лица, већ је битно да то физичко или правно лице при обављању занимања, односно делатности долази у контакт не само са социјално угроженим лицима, већ и другим грађанима којима је потребан неки вид старања.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тетка тужилаца сада пок. АА закључила је уговор о доживотном издржавању, као примаоца издржавања са туженом верском заједницом ББ, као даваоцем издржавања, дана 10.04.2014. године, који је оверен у Првом основном суду у Београду. Приликом закључења наведеног уговора није затражена сагласност од надлежног органа старатељства у смислу члана 196 Закона о наслеђивању.

Потреба за дозволом надлежног органа старатељства зависи од тога ко се налази у улози даваоца издржавања, при чему појам „старање” који је употребљен у законској норми не значи да то мора бити главна сврха занимања или главна делатност правног лица (медицинско особље, болнице, различите агенције и слично), већ је битно да то физичко или правно лице при обављању занимања, односно делатности, долази у контакт не само са социјално угроженим лицима, већ и другим грађанима којима је потребан неки вид старања. Зато у лица која подлежу прибављању сагласности, као даваоци издржавања, поред разних облика институционалне и ванинституционалне социјалне и здравствене заштите, хуманитарних институција, спадају и они који воде бригу у неком виду о старим лицима. Битно је да је контакт између уговарача успостављен поводом старања, односно неког вида бриге и помоћи том лицу.

Тужена је и пре закључења уговора, примаоцу издржавања, као свом члану пружала разне облике помоћи, старала се у погледу социјалне заштите у вези са хуманитарним питањима, па иако је регистрована као верска заједница чији делокруг делатности обухва-

та и хуманитарни рад и социјалну заштиту чланова, спада у круг лица из одредбе члана 196 Закона о наслеђивању. Како је предметни уговор о доживотном издржавању закључен без претходно добијене сагласности надлежног органа старатељства, по изричитој наведеној материјалноправној одредби има за последицу ништавост уговора.

Неосновани су наводи тужене да законска одредба прописује обавезу прибављања сагласности само у ситуацији када је однос између уговарача заснован искључиво услед делатности даваоца издржавања која се своди на професионално пружање неге, односно да је прималац издржавања користио неку од услуга које потичу од регистроване делатности даваоца издржавања. Код утврђеног да је и пре закључења предметног уговора о доживотном издржавању, тужена пружала разне видове помоћи и старања сада пок. АА, као свом члану, без утицаја су наводи да је нематеријална помоћ пружана на добровољној бази чланова, а да је било који вид институционалне помоћи финансиран од стране немачке хуманитарне организације, преко тужене као посредника.

(Пресуда Врховног суда Рев бр. 19540/22 од 04.09.2024. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 3095/22 од 13.07.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1370/18 од 04.03.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Пешић*

УГОВОРНА КАЗНА ЗБОГ ЗАДОЦЊЕЊА

Задржавање права на уговорну казну уз испуњење обавезе код задоцњења условљено је давањем изјаве о задржавању права на уговорну казну без одлагања, приликом прихватања испуњења. Купац стана као поверилац из уговора о заједничкој градњи и суинвестирању по систему „кључ у руке“ не може захтевати уговорну казну због задоцњења у извршењу уговора примопредајом стана, стога што није без одлагања саопштио дужнику да задржава своје право на уговорну казну, већ је тражио исплату уговорне казне тек подношењем тужбе.

Из образложења:

Поверилац је у обавези да дужнику приликом прихватања и испуњења саопшти, и то без одлагања, да задржава право на уговорну казну. Изјава о задржавању права на уговорну казну може бити дата у било којој форми, али мора бити одређена и изричита и извршена на сигуран начин. Остваривање права на уговорну казну у конкретном случају условљено је задоцњењем испуњења оне обавезе туженог, за коју је уговорна казна стипулисана. Тужени је са испуњењем своје обавезе каснио седам месеци, тако да је примопредаја стана извршена јула 2015. године, тако што је син тужиоца потписао записник о примопредаји стана без примедби. Имајући у виду да је тужилац писаним путем први пут саопштио туженом да задржава право на уговорну казну тек подношењем тужбе 27.10.2015. године, што је готово четири месеца након испуњења обавезе туженог, то се по мишљењу Апелационог суда у Београду, не може прихватити као изјава тужиоца саопштена без одлагања туженом да задржава своје право на уговорну казну. Сходно томе, како тужилац након испуњења обавезе од стране туженог није без одлагања на било који начин обавестио туженог да задржава право на исплату уговорне казне, тужилац је након примопредаје непокретности изгубио право на уговорну казну због закашњења која је била предвиђена на терет туженог сходно одредби члана 273 став 5 ЗОО. Због тога је захтев тужиоца за исплату уговорне казне за период од извршења примопредаје стана до подношења тужбе (350 евра x 7 месеци) неоснован, па је побијана пресуда преиначена у делу става другог изреке тако што је одбијен тужбени захтев тужиоца за исплату уговорне казне у износу од 2.450 евра, са каматом, све у динарској противвредности.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 2280/23 од 05.12.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 5030/19 од 01.02.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Влајко Стојиљковић*

2.2. Грађанско процесно право

УСМЕНО ЗАВЕШТАЊЕ И УПУЋИВАЊЕ НА ПАРНИЦУ

Чланом 23 ставом 1 и 2 Закона о ванпарничном поступку прописано је да ако су међу учесницима спорне чињенице важне за решење претходног питања, суд ће их упутити да у одређеном року покрену парницу или поступак пред управним органом ради решења спорног права, односно правног односа. Суд ће упутити на парницу, односно на поступак пред управним органом оног учесника чије право сматра мање вероватним, ако овим или другим законом није друкчије одређено.

Из образложења:

Из утврђеног чињеничног стања, оставински поступак се водио иза смрти пок. ДМ, који је преминуо дана 11.05.2015. године, сачинивши усмено завештање, проглашено на рочишту одржаном дана 03.12.2015. године. Утврђено је и да није закључио уговор о доживотном издржавању, а од наследника који су по закону позвани на наслеђе оставио је сестру по оцу СМР. Оставински поступак се води и иза смрти пок. ЉМ, која је преминула дана 02.10.2011. године, не сачинивши завештање нити уговор о доживотном издржавању, а од наследника који су по закону позвани на наслеђе оставила је СМР, која је сестра по оцу ДМ, сина оставиље. ДМ сачинио је завештање у форми усменог завештања, које завештање је проглашено дана 03.12.2015. године пред Првим основним судом у Београду. Наведеним завештањем, према изјавама сва три сведока, располагао је у корист ФБ, а како је током поступка законска наследница СМР оспорила пуноважност завештања и по форми и по садржини, то је тестаментална наследница ожалбеним решењем упућена да у својству тужиље покрене парнични поступак против СМР као тужене, ради утврђења пуноважности усменог завештања, које је сачинио пок. ДМ. Првостепени суд је применом члана 119 Закона о ванпарничном поступку прекинуо поступак расправљања заоставштине иза пок. ДМ и пок. ЉМ и упутио на парницу тестаменталну наследницу да

покрене парнични поступак против законске наследнице, ради утврђења пуноважности усменог завештања, уз образложење да је усмено завештање облик ванредног завештања и да се може сачинити само у изузетним приликама. Такође, по оцени првостепеног суда, појам изузетне прилике код изјаве последње воље обухвата околности објективне и субјективне природе, због којих оставилац није био у могућности да сачини завештање у форми неког од редовних видова завештања, те завештајни наследник мора да докаже постојање тих чињеница, односно пуноважност усменог завештања.

За своју одлуку првостепени суд је дао јасне и довољне разлоге које је у свему прихватио и другостепени суд.

Чланом 23 ставом 1 и 2 Закона о ванпарничном поступку прописано је да ако су међу учесницима спорне чињенице важне за решење претходног питања, суд ће их упутити да у одређеном року покрену парницу или поступак пред управним органом ради решења спорног права, односно правног односа. Суд ће упутити на парницу, односно на поступак пред управним органом оног учесника чије право сматра мање вероватним, ако овим или другим законом није друкчије одређено.

По оцени другостепеног суда, а имајући у виду напред цитирану законску одредбу, терет доказивања пуноважности оставиоачевог завештања, сачињеног у форми усменог завештања, лежи на оном у чију корист је завештањем распологано. Дакле, како се у конкретном оставинском поступку тестаментални наследник позива на право из усменог завештања, то мора и доказати како пуноважност истог, тако и околности због којих оставилац није био у могућности да сачини завештање у некој од редовних форми завештања, јер се у датом случају по оцени овог суда, а имајући у виду специфичности усменог завештања, право тестаменталне наследнице сматра мање вероватним. Стога су неосновани наводи тестаменталне наследнице да је њено право на наслеђе неспорно и да би из тог разлога на парницу требало упутити законску наследницу.

Из наведених разлога другостепени суд је потврдио побијану одлуку, сходно одредби члана 401 став 2 ЗПП, у вези члана 30 став 2 ЗВП.

(Решење Вишег суда у Београду Гж бр. 7528/20 од 14.02.2025. године и решење Првог основног суда у Београду О бр. 1155/20 од 20.02.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

УТВРЂИВАЊЕ КРУГА ЗАКОНСКИХ НАСЛЕДНИКА

Чланом 122 Закона о ванпарничном поступку, прописано је да када суд утврди којим лицима припада право на наслеђе огласиће та лица за наследнике решењем о наслеђивању. Чланом 45 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, прописано је да ће надлежни суд у ванпарничном поступку сходном применом правила по којима се расправља заоставштина, утврдити законске наследнике бившег власника и њихове уделе у праву на повраћај одузете имовине или обештећење.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, предлагач је поднео предлог наводећи да је син покојног СМ из првог брака са покојном ЗК, да је такође брат по оцу ММ, а да је јавни бележник решењем УПП бр. 686/2022 од 23.08.2023. године, прекинула поступак расправљања заоставштине иза пок. МС, бившег из Винче, од оца Љ и мајке ММ, преминулог дана 31.03.2018. године, до утврђивања својства законског наследника КЂ, учесника у оставинском поступку иза пок. СМ, у ванпарничним поступку. Списима предмета здружен је извод из матичне књиге рођених који се води за матично подручје Гроцка, Калуђерица, под текућим бројем 4 за 1954. годину, из које је утврђено да је извршен упис рођења за КЂ, од оца КС и мајке К, рођене МЗ, као и извод из матичне књиге венчаних која се води за матично подручје Гроцка, Калуђерица под текућим бројем 10 за 1953. годину, из које је утврђено да је извршен упис закључења брака између МС и МЗ на дан 26.11.1953.

године, те да су супружници при закључењу брака узели презиме М, а који брак је разведен пресудом Окружног суда у Београду П бр. 3155/59 од 08.09.1960. године.

Правилно је првостепени суд одлучио када је одбацио предлог предлагача којим је тражио да се донесе решење којим ће се утврдити да КЂ има својство законског наследника иза пок. СМ, позивајући се на одредбе члана 45 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, као и члана 122 Закона о ванпарничном поступку.

Наиме, чланом 122 Закона о ванпарничном поступку, прописано је да када суд утврди којим лицима припада право на наслеђе огласиће та лица за наследнике решењем о наслеђивању. Чланом 45 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу прописано је да ће надлежни суд у ванпарничном поступку сходном применом правила по којима се расправља заоставштина, утврдити законске наследнике бившег власника и њихове уделе у праву на повраћај одузете имовине или обештећење. То значи да је утврђивање круга законских наследника предвиђено само у поступцима покренутим по Закону за враћање одузете имовине и обештећењу, односно у поступку реституције, а што у конкретном није био случај. Како је правни интерес предлагача КЂ да утврди његово својство законског наследника иза пок. СМ, то по налажењу Вишег суда у Београду, исти своје право може остварити подношењем предлога надлежном ванпарничном суду за утврђивање идентитета, да су СМ и СК једно те исто лице.

Из наведених разлога сходно одредби члана 401 став 2 ЗПП у вези члана 30 ЗВП, другостепени суд је потврдио побијану одлуку.

(Решење Вишег суда у Београду Гж бр. 1872/25 од 13.02.2025. године и решење Другог основног суда у Београду Р2 бр. 419/24 од 19.12.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

**ОДЛУКА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА
И РЕШЕЊЕ ПРИВРЕДНОГ СУДА КАО ИЗВРШНЕ ИСПРАВЕ
У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ**

Приликом подношења предлога за извршење на основу две различите исправе и то Одлуке Европског суда за људска права и решења Привредног суда неопходно је да се претходно оцени да ли има места раздвајању поступка, на основу члана 222 и 254 Судског пословника, а у вези члана 328 ЗПП, у смислу одредбе члана 39 ЗИО.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, извршни поверилац је поднео првостепеном суду предлог за извршење на основу извршних исправа и то одлуке Европског суда за људска права бр. 46706/11 од 24.06.2014. године и решења Привредног суда у Пожаревцу Ст бр. 9/10 од 01.07.2010. године. Поступајући по наведеном предлогу за извршење, првостепени суд је одбацио предлог за извршење извршног повериоца као неуредан, применом одредбе члана 59 став 2 и 3 ЗИО, те сходно одредби члана 98 став 3 и члана 101 став 5 ЗПП, с обзиром да извршни поверилац није поднео извршне исправе у оригиналу или овереној копији.

По налажењу другостепеног суда, овакав закључак првостепеног суда се није могао прихватити као правилан.

Наиме, како је једну од извршних исправа донео Привредни суд у Пожаревцу, првостепени суд је претходно требало да оцени има ли места доношењу одлуке о раздвајању поступка на основу члана 222 и 254 Судског пословника, а у вези члана 328 ЗПП, у смислу одредбе члана 39 ЗИО, у односу на предлог за извршење на основу извршне исправе, одлуке Европског суда за људска права бр. 46706/11 од 24.06.2014. године, па после тога да се решењем огласи стварно и месно ненадлежним и предмет уступи Привредном суду у односу на одлучивање по предлогу за извршење на основу извршне исправе, решења Привредног суда у Пожаревцу Ст бр. 9/10 од 01.07.2010. године. Дакле, тек након тога првостепени суд је могао да цени уредност поднетог предлога за извршење на основу извршне исправе, одлуке Европског суда за људска права бр. 46706/11 од 24.06.2014. године.

Из наведених разлога сходно одредби члана 401 став 3 ЗПП у вези члана 39 ЗИО, другостепени суд је укинуо побијану одлуку.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 1796/24 од 25.10.2024. године и решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 7054/17 од 10.04.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

**БЛАГОВРЕМЕНОСТ ПОБОЈНЕ (ПАУЛИЈАНСКЕ)
ТУЖБЕ – ЧЛАН 285 СТАВ 1 ЗОО**

Споразум о деоби заједничке имовине закључен између супружника и садржан у пресуди којом је брак између супружника разведен има природу теретног правног посла, јер су супружници на основу споразума извршили размену својих удела у заједничкој имовини. Како је у тренутку располагања треће лице било супружник дужника, за подношење тужбе ради побијања дужникових правних радњи – споразума о деоби заједничке имовине, примењује се рок од три године од дана када је спорно располагање извршено.

Из образложења:

У конкретном случају тужилац АА је поднео тужбу ради побијања правних радњи дужника са захтевом да се утврди да пресуда којом је извршена деоба заједничке имовине предлагача дужника ББ и трећег лица ВВ, овде туженог, и утврђено да је овде тужени искључиви власник спорних непокретности, нема дејство према тужиоцу у обиму потребном за намирење. Правна радња која се побија је споразум о деоби заједничке имовине супружника, дужника ББ и туженог ВВ, садржан у правноснажној пресуди којом је брак између супружника разведен. Наведени споразум представља теретни правни посао, јер су њиме супружници разменили своје уделе у стицању заједничке имовине, и то тако што је тужени постао искључиви власник предметних непокретности, док су дужнику ББ припале драгоцености, уштеђевина и потраживање ближе одређено пресудом. Како је у питању теретно располагање у смислу одредбе члана

281 став 2 Закона о облигационим односима, будући да је у тренутку располагања треће лице, овде тужени, био супружник дужника, тужба за побијање може се поднети у року од три године од дана када је предузета правна радња која се побија, односно од правноснажности наведене пресуде, у складу са чланом 285 став 1 ЗОО. Наиме, рок од једне године за подношење побојне (Паулијанске) тужбе важи само за теретна располагања из члана 281 став 1 наведеног закона, а за остале случајеве, теретна располагања између супружника, односно крвних и тазбинских сродника до одређеног степена сродства (члан 281 став 2), као и за бесплатна располагања и са њима изједначене правне радње (члан 281 став 3), рок за подношење тужбе је три године.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 1408/25 од 19.03.2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 680/23 од 26.09.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Станојевић*

НЕПОТПУНОСТ ПРЕДЛОГА ЗА ПРОТИВИЗВРШЕЊЕ

У прилогу предлога за противизвршење обавезно је достављање доказа да је извршење спроведено у извршном поступку који је претходио противизвршењу, односно да је потраживање извршног повериоца у извршном поступку делимично или у целости намирено.

Из образложења:

Одредбом члана 113 став 1 тачка 1 Закона о извршењу и обезбеђењу је прописано да извршни дужник може, када је извршење већ спроведено, поднети предлог за противизвршење.

Првостепени суд је усвојио предлог за противизвршење и одредио извршење против извршног повериоца ради наплате конкретног новчаног потраживања извршног дужника.

Другостепени суд је усвојио жалбу извршног дужника, преиначио побијано решење, одбацио као непотпун предлог за противизвршење и укинуо све спроведене извршне радње.

У образложењу другостепеног решења указано је да је првостепени суд погрешно применио материјално право и то одредбу члана 113 став 1 тачка 1 Закона о извршењу и обезбеђењу, будући да извршни дужник уз поднети предлог за противизвршење није доставио доказ о томе да је спроведено извршење одређено решењем о извршењу Првог основног суда у Београду Ии бр. 9500/21 од 27.05.2021. године, што је био дужан да учини у смислу цитиране законске одредбе. Другим речима, првостепени суд је искључиво из доказа о томе да је спроведено извршење које је одређено на основу преиначене извршне исправе, могао да утврди тачан новчани износ који је извршни поверилац евентуално примио спроведеним извршењем у том извршном поступку, због чега изостанак доказа о томе води непотпуности поднетог предлога за противизвршење, у вези са чињеницом да је конкретан предлог поднет од стране пуномоћника извршног дужника из реда адвоката, због чега није било места враћању истом предлога на уређење у смислу одредбе члана 101 ЗПП у вези члана 39 ЗИО.

(Решење Другог основног суда у Београду Ии бр. 1950/23 од 10.01.2024. године и решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 1091/24 од 15.05.2025. године)

*Аутор сентенце:
судија Вукашин Сарајлић*

ОДБАЧАЈ ЖАЛБЕ ТРЕЋЕГ ЛИЦА У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Против решења о одбацивању или одбијању приговора трећег лица није дозвољен правни лек (дакле, ни приговор ни жалба), већ треће лице може на основу одредбе члана 111 Закона о извршењу и обезбеђењу да покрене парнични поступак против извршног повериоца ради утврђења да је извршење на предмету недозвољено.

Из образложења:

Према стању у списима предмета решењем о извршењу Првог основног суда у Београду Ии бр. 49226/19 од 25.11.2019. године, на основу веродостојне исправе менице број серије АА 9966708 и менице број серије АА 99665705, одређено је предложено извршење извршног повериоца, ради наплате новчаног потраживања у износу од 23.833.432,22 динара, са законском затезном каматом почев од 28.01.2023. године, па до исплате као и трошкова извршног поступка, на целокупној имовини извршног дужника, које извршење ће спровести јавни извршитељ. На решење о извршењу ЗО, из Београда, у својству трећег лица је изјавио приговор у смислу одредбе члана 108 став 1 ЗИО којом је прописано да треће лице које тврди да на предмету извршења има неко право које спречава извршење може поднети приговор којим захтева да се извршење утврди недозвољеним на том предмету. Наиме, треће лице тврди да на предмету извршења, двособном стану у приземљу, број посебног дела З/ББ, број зграде 1 у улици МС број 3 у Београду, на кат. парцели број ... има право својине у идеалном делу од 1/2, које спречава да се спроводи извршење.

Нашавши да приговор трећег лица није дозвољен, првостепени суд је донео побијано решење којим је одбацио приговор трећег лица ЗО, из Београда од 16.10.2024. године, са образложењем да у ситуацији када извршење спроводи јавни извршитељ, а не суд, приговор трећег лица се подноси јавном извршитељу, који је овлашћен, уколико су испуњени услови из члана 109 ЗИО, да приговор трећег лица усвоји решењем, а извршни поступак у погледу предмета извршења обустави уз укидање решења о извршењу и свих спроведених радњи, или да приговор решењем одбије, а треће лице у тој ситуацији упути, у складу са одредбом члана 111 ЗИО, да у року од 30 дана од дана пријема решења о одбацивању или одбијању приговора покрене парнични поступак против извршног повериоца ради утврђења да је извршење на предмету недозвољено.

Код таквог стања ствари, а имајући у виду да је у конкретном случају ожалбено решење донето у поступку који се води по приговору трећег лица којим је тражено да се утврди да је недозвољено извршење на основу решења о извршењу ради чинидбе и намирења новчаног потраживања, да је првостепени суд приговор трећег лица одбацио

као недозвољен, против ког решења жалба није дозвољена, у смислу одредбе члана 109 став 3 ЗИО, то је овај суд исту као такву одбацио, а околност да је у правној поуци ожалбеног решења погрешно назначено да је против истог дозвољена жалба, није од утицаја на доношење другачије одлуке, с обзиром да суд странкама не може дати већа права од оних која су законом прописана.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 798/25 од 14.08.2025. године и решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 49226/19 од 25.11.2019. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

ПРИМЕНА ЧЛАНА 368 ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ ПРИЛИКОМ ПОДНОШЕЊА ПРЕДЛОГА ЗА ИЗВРШЕЊЕ

Код примене члана 368 Закона о парничном поступку, приликом подношења предлога за извршење, меродаван је само износ главног потраживања, који не сме прелазити износ од 1.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан доношења одлуке, док се трошкови парничног поступка не урачунавају у тај износ.

Из образложења:

Ожалбеним решењем Основног суда у Лазаревцу Ии бр. 61/25 од 20.02.2025. године, одбачен је предлог за извршење на основу извршне исправе, пресуде Основног суда у Лазаревцу П бр. 84/22 од 01.12.2023. године, извршног повериоца НЈ, из Лазаревца, против извршног дужника АА, поднет суду дана 31.01.2025. године, као преурањен.

Наиме, према стању у списима предмета, извршни поверилац је, преко пуномоћника адвоката дана 31.01.2025. године, поднео предлог за извршење суду, против извршног дужника, на основу извршне исправе, неправноснажне пресуде Основног суда у Лазаревцу П бр. 84/22 од 01.12.2023. године, ради наплате новчаног потраживања на име главног дуга у износу од 18.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 25.10.2021. године, па до исплате, на име трошкова парничног поступка у износу од 112.522,00 динара,

као и на име трошкова извршног поступка пред судом и јавним извршитељем.

Према разлозима ожалбене одлуке, првостепени суд је исту донео применом одредбе члана 368 став 1 ЗПП у вези члана 39 Закона о извршењу и обезбеђењу, налазећи да висина потраживања које се предлогом за извршење потражује прелази износ од 1.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан доношења одлуке, са којих разлога је оценио да жалба изјављена против пресуде Основног суда у Лазаревцу П бр. 84/22 од 01.12.2023. године одлаже извршење, односно да иста није подобна за извршење.

Основано се у жалби извршног повериоца истиче да побијано решење није правилно и законито, из разлога прописаних одредбом члана 43 став 4 Закона о извршењу и обезбеђењу, и одредбе члана 368 став 2 Закона о парничном поступку.

Наиме, првостепени суд није правилно применио материјално право, тачније одредбу члана 368 став 1 и 2 Закона о парничном поступку, у ситуацији када је нашао да нема услова за доношење решења о извршењу сходно члану 43 ставу 4 ЗИО у вези члана 368 Закона о парничном поступку, с обзиром на то да се одредба члана 368 став 1 Закона о парничном поступку односи само на исплату главног новчаног потраживања, а не на исплату трошкова парничног поступка, будући да се одредба члана 368 став 2 Закона о парничном поступку односи на решење о трошковима поступка садржаним у пресуди којом се налаже само накнада трошкова поступка у висини која не прелази износ од 1.000 евра.

Имајући у виду наведено, односно да износ главнице досуђен извршном исправом, пресудом Основног суда у Лазаревцу П бр. 84/22 од 01.12.2023. године, не прелази износ од 1.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан доношења одлуке, ожалбено решење је морало бити укинуто, јер је првостепени суд погрешно применио материјално право.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 664/25 од 14.05.2025. године и решење Основног суда у Лазаревцу Ии бр. 61/25 од 20.02.2025. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

**ПОСТУПАК ОДРЕЂИВАЊА И ВИСИНА НОВЧАНЕ
НАКНАДЕ ЗА НАЦИОНАЛИЗОВАНО ЗЕМЉИШТЕ
НАКОН ДОНОШЕЊА ЗАКОНА О ПРИЈАВЉИВАЊУ И
ЕВИДЕНТИРАЊУ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ И ЗАКОНА
О ВРАЋАЊУ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ И ОБЕШТЕЋЕЊУ
(ЗАКОНА О РЕСТИТУЦИЈИ)**

Након ступања на снагу Закона о пријављивању и евидентирању одузете имовине и Закона о реституцији, накнада за национализовано земљиште не може се одређивати у висини тржишне вредности, а како то одређује Закон о експропријацији, већ искључиво применом ова два закона.

Када су бивши власници покренули поступак пред Агенцијом за реституцију, у складу са одредбом члана 12 Закона о реституцији, они не могу потраживати накнаду за национализовано земљиште и у парничном поступку, због чега такав тужбени захтев треба одбити.

Из образложења:

У конкретном случају, правном претходнику тужилаца непокретности нису одузете по основу Закона о експропријацији, нити је извршена фактичка експропријација (без решења), већ је земљиште постало друштвена својина по основу национализације. У таквој ситуацији је без утицаја што је поступак покренут пре доношења и ступања на снагу Закона о пријављивању и евидентирању одузете имовине („Службени гласник Републике Србије“ бр. 45/05 од 23.05.2005. године). Овим законом уређен је поступак пријављивања и евидентирања имовине која је на територији Републике Србије одузета без накнаде тржишне вредности или правичне накнаде применом прописа донетих после 09.03.1945. године, између осталог и прописа о национализацији. Чланом 9 Закона одређено је да ће се правни основ и права у погледу враћања имовине или обештећења по основу одузете имовине пријављене по одредбама овог Закона, као и поступак по захтеву за остваривање права на повраћај одузете имовине или обештећење за ту имовину уредити посебним законом, што је и учињено доношењем Закона о враћању одузете имовине и обештећењу (Закон о реституцији, објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 72/11), којим је прописан начин и поступак враћања одузете имовине и врста обештећења.

Правном претходнику тужилаца, као бившем власнику национализованог земљишта, није исплаћена новчана накнада, али се и на тужиоце мора односити и применити Закон о враћању одузете имовине и обештећењу, јер они не могу имати привилегованији положај у односу на друга лица на која се овај закон односи. Сва ова лица морају имати једнак процесноправни и материјалноправни положај. То значи да је по тужби тужилаца за одређивање новчане накнаде за национализовано земљиште, која није одбачена као преурађена, већ је о тужбеном захтеву одлучено након доношења Закона о пријављивању и евидентирању одузете имовине и Закона о реституцији, о евентуалној накнади суд могао одлучити само применом наведених закона, што значи да није било места одређивању накнаде за национализовано земљиште у висини њене тржишне вредности, како то одређује Закон о експропријацији.

Одредбом члана 12 Закона о реституцији одређено је да подносилац који има право да по различитим основима захтева враћање одређене имовине, за исти предмет обештећења може то право да оствари само по једном основу. Како су тужиоци поднели тужбу за новчану накнаду за спорно земљиште, али су и пред надлежном Агенцијом покренули поступак за реституцију, што значи да су по различитим основима покренули поступке за исти предмет обештећења, то се приликом одлучивања мора имати у виду одредба члана 12 овог закона, без обзира што је поступак пред Агенцијом прекинут, јер је иста овлашћена да поред новчане врши и натуралну накнаду. Код чињенице да у поступку по захтеву за враћање одузетог земљишта није донето решење Дирекције за реституцију, није било места усвајању тужбеног захтева за исплату новчане накнаде тужиоцима. Стога је другостепена пресуда преиначена одбијањем тужбеног захтева према туженој.

(Пресуда Врховног суда Рев бр. 15507/2022 од 28.03.2025. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 160/22 од 08.06.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 14878/18 од 30.01.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Бојана Милошевић*

**ПОТПУНОСТ ПРЕДЛОГА ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОДНЕТОГ
РАДИ ОДРЖАВАЊА ЛИЧНИХ ОДНОСА
ИЗМЕЂУ РОДИТЕЉА И МАЛОЛЕТНОГ ДЕТЕТА**

У предлогу за извршење поднетом ради извршења одлуке којом је одлучено о одржавању личних односа између родитеља и детета не мора да буде назначено средство извршења.

Из образложења:

Чланом 370 ставом 1 Закона о извршењу и обезбеђењу је прописано да у предлогу за извршење ради предаје детета не мора да буде назначено средство извршења, а ако је и назначено суд није њиме везан.

Првостепени суд је одбацио поднети предлог за извршење као непотпун налазећи да у истом није назначено средство извршења у складу са одредбом члана 59 став 1 ЗИО.

Другостепени суд је усвојио изјављену жалбу извршног пове-риоца, укинуо побијано решење и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак и одлучивање.

У образложењу другостепеног решења указано је да је првостепени суд доносио побијано решење погрешно поступио када је применио одредбу члана 59 став 1 ЗИО којом су прописани општи услови за уредност и потпуност предлога за извршење, с обзиром да је одредбом члана 370 ЗИО, коју је првостепени суд у конкретном случају пропустио да примени, прописан изузетак од општег правила тако што је предвиђено да у предлогу за извршење ради предаје детета не мора да буде назначено средство извршења, што је цењено у вези са тим да је предлог за извршење којим је инициран овај поступак поднет ради одржавања личних односа родитеља и малолетног детета, због чега се цитирана законска одредба, у складу са одредбом члана 379 ЗИО, сходно примењује и у овом случају.

(Решење Другог основног суда у Београду II бр. 125/25 од 20.03.2025. године и решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 1054/25 од 31.07.2025. године)

*Аутор сентенце:
судија Вукашин Сарајлић*

РЕМОНСТРАТИВНО ДЕЈСТВО ЖАЛБЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Судија појединац поступајући у првом степену може да, применом одредбе члана 77а Закона о извршењу и обезбеђењу, и делимично усвоји жалбу изјављену против сопственог решења о извршењу уколико нађе да је иста делимично основана, након чега спресе доставља другостепеном суду ради одлучивања о остатку изјављене жалбе, односно о делу жалбе о којем првостепени суд није одлучио.

Из образложења:

Члан 77а став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС” бр. 106/2015, 106/2016 - аутентично тумачење, 113/2017 - аутентично тумачење и 54/2019) прописује да првостепени суд може, ако оцени да је жалба основана, жалбу извршног дужника изјављену против решења о извршењу усвојити, укинути решење о извршењу, обуставити извршење у целини или делимично и укинути спроведене радње.

Извршни повериоци су поднели суду предлог за извршење против извршног дужника ради намирења новчаног потраживања извршних поверилаца које се односи на уплату доприноса за пензијско и инвалидско осигурање на име трећег лица, а у корист Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање. Првостепени суд је одредио предложено извршење.

Позивајући се на одредбу члана 77а Закона о извршењу и обезбеђењу, првостепени суд је делимично усвојио жалбу извршног дужника изјављену против решења о извршењу, побијано решење делимично укинуо и у укинутом делу укинуо све спроведене радње. Против наведеног решења извршни повериоци су изјавили жалбу, док је извршни дужник поднео предлог за исправку, односно допуну наведеног решења сматрајући да је првостепени суд пропустио да у целости одлучи о изјављеној жалби и у целости укине сопствено решење о извршењу.

Првостепени суд је одбио предлоге извршног дужника за исправку, односно допуну наведеног решења налазећи да приликом доношења означеног решења није дошло до очигледне грешке у

писању и рачунању нити су испуњени услови за доношење допунског решења јер је жалба извршног дужника од стране првостепеног суда оцењена као делимично основана, па је у том делимично основаном делу и усвојена, док је остатак жалбе остављен на одлучивање другостепеном суду.

Другостепени суд је одбио као неосноване жалбе извршног дужника и потврдио решење о извршењу и решење којим су одбијени предлози извршног дужника за исправку, односно допуну означеног решења, а одбио је и жалбу извршних поверилаца и потврдио је решење којим је делимично усвојена жалба извршног дужника и делимично је укинута решење о извршењу.

Дајући разлоге за своју одлуку другостепени суд је најпре навео да се жалбом извршног дужника неосновано побија део решења о извршењу којим је извршни дужник обавезан на уплату доприноса за пензијско и инвалидско осигурање на име трећег лица, а у корист Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за означени период јер у прилогу изјављене жалбе, а насупрот наводима извршног дужника, нису достављени докази да је у том периоду добровољно испуњена обавеза извршног дужника. Поред тога, оцењени су и као неосновани наводи извршног дужника којима се побија решење о одбијању предлога за исправку, односно допуну наведеног решења првостепеног суда јер је тим решењем делимично одлучивано о жалби извршног дужника и иста је делимично усвојена у складу са овлашћењима суда из члана 77а ЗИО, због чега се не ради о погрешци учињеној приликом израде писаног отправака решења, нити о пропусту суда да одлучи о делу изјављене жалбе.

Разлози због којих је оцењена као неоснована жалба извршних поверилаца изјављена против решења о укидању дела решења о извршењу, према налажењу другостепеног суда се огледају у томе што из достављеног дописа РС, Министарства финансија, пореске управе јасно произлази да је извршни дужник пре подношења предлога за извршење измирио део своје конкретне обавезе, због чега су оцењени као без утицаја наводи извршних поверилаца да извршни дужник није у целости испунио своје обавезе јер није за означени период поднео М4 образац надлежној служби РФ ПИО. Према томе, другостепени суд је нашао да је првостепени суд правилно поступио

када је делимично усвојио жалбу извршног дужника и делимично укинуо решење о извршењу налазећи да је извршни дужник пре подношења предлога за извршење делимично испунио своју конкретну новчану обавезу.

(Решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 12520/2021 од 08.07.2021. године, решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 12520/2021 од 15.11.2021. године, решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 12520/2021 од 26.05.2022. године и решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 374/2022 од 26.01.2023. године)

*Аутор сентенце:
судија Вукашин Сарајлић*

РЕСТРИКТИВНО ТУМАЧЕЊЕ ПРИВИЛЕГОВАНОГ СЛУЧАЈА ЗАМЕНЕ ТУЖИОЦА

Привилеговани случај замене тужиоца, за који није потребан пристанак тужене стране, мора се рестриктивно тумачити у смислу да се примењује само на лице које је непосредно од тужиоца прибавило предмет спора.

Из образложења:

Опште правило за ступање новог тужиоца у парницу прописано је одредбом члана 201 став 3 ЗПП, по којој је услов за то претходни пристанак тужене стране. Међутим, ЗПП прописује и изузетак од овог општег правила у одредби члана 204 став 3, који представља тзв. привилеговани случај замене тужиоца, за који није потребно испуњење услова у смислу пристанка тужене стране, већ је лицу, које је од тужиоца прибавило ствар или право о коме тече парница, довољна само сагласност тужиоца. Оваква одредба представља уступац тужилачкој страни у циљу изједначавања стварне и процесне легитимације, чиме се олакшава њен процесни положај. Међутим, пошто је то изузетак од општег правила, та одредба се мора рестриктивно тумачити у смислу да се примењује само на лице које је непосредно од тужиоца прибавило предмет спора. Евентуалним ширим тумачењем, омогућило би се да, у случају вишеструког уступања предмета спора, након утужења, сваки каснији прибавилац може да

ступи у парницу као тужилац без пристанка туженог. На тај начин би се фактички континуирано поговало тужилачкој страни, док би истовремено тужена страна током целог поступка неоправдано била у тежем процесном положају, јер би била у константној неизвесности, да ли ће и ко од каснијих прибавилаца предмета спора ступити у парницу као тужилац без икакве могућности да утиче на ту одлуку.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 1221/25 од 26.03.2025. године и решење Вишег суда у Београду П бр. 1207/22 од 21.11.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Пешић*

(НЕ)НАДЛЕЖНОСТ ЗА СУЂЕЊЕ У СПОРОВИМА ЗБОГ ПОВРЕДЕ ЧАСТИ И УГЛЕДА ИНФОРМАЦИЈАМА ОБЈАВЉЕНИМ НА ИНТЕРНЕТ ПЛАТФОРМИ

Нема места примени одредаба Закона о јавном информисању и медијима, а самим тим нема ни надлежности Вишег суда у Београду у поступцима у којима су информације које тужилац сматра лезионо подобним објављене у подкасту који се емитује на „Youtube“ каналу, као интернет платформи, која не представља медиј у смислу одредбе члана 37 став 2 Закона о јавном информисању и медијима, при чему такав канал није регистрован у Регистру медија.

Из образложења:

Из стања у списима произлази да је тужилац АП поднео тужбу против тужених ТП, бивше супруге тужиоца, Новинског издавачког друштва АА и МЈ, водитељке подкаста који је објављен на „Youtube“ каналу под називом „АА“, а у ком подкасту је бивша супруга тужиоца, тужена ТП изнела тврдње да је од стране тужиоца преживела породично насиље, да њено дете свакодневно трпи терор, да је њен бивши супруг насилник, алијенатор, које информације тужилац сматра лезионо подобним, због чега је Првом основном суду у Београду поднео тужбу ради накнаде нематеријалне штете због повреде части и угледа.

Први основни суд у Београду се решењем П бр. 7822/25 од 17.07.2025. године огласио стварно ненадлежним за поступање у овој правној ствари и по правноснажности списе уступио Вишем суду у Београду, као стварно и месно надлежном суду, наводећи да из чињеничних навода тужбе произлази да су информације за које тужилац сматра да повређују његову част и углед објављене супротно Закону о јавном информисању и медијима, због чега је за поступање у овој правној ствари надлежан Виши суд у Београду.

Виши суд у Београду је дана 25.09.2025. године изазвао сукоб надлежности између Првог основног суда у Београду и Вишег суда у Београду, наводећи да је за суђење надлежан Први основни суд у Београду, обзиром на то да су спорне информације објављене у подкасту на интернет платформи „Youtube“ и то каналу који носи назив „АА“, који не представља медиј у смислу одредбе члана 37 став 2 Закона о јавном информисању и медијима, при чему је претрагом Регистра медија утврђено да под називом „ББ“ није регистрован ниједан медиј у форми „Youtube“ канала, чији је друготужени АА издавач, као ни било ког другог издавача, у ком случају би се интернет платформа једино сматрала медијом.

Решавајући о сукобу надлежности, Апелациони суд у Београду је дана 01.10.2025. године донео решење Р бр. 98/25 којим је утврдио да је за суђење по тужби АП против тужених ТП, НИД компаније „АА“ и МЈ ради накнаде штете стварно надлежан Први основни суд у Београду, наводећи да су у надлежности Вишег суда у Београду парнични поступци на које се примењује Закон о јавном информисању и медијима, а да је у конкретном случају информација објављена на интернет платформи „Youtube“ и то каналу који носи назив „АА“ који није медиј, да тужене нису новинари, одговорни уредници нити је друготужени издавач медија, већ је првотужена физичко лице као давалац изјаве, трећетужена водитељ емисије, тако да се на овај поступак не примењују одредбе Закона о јавном информисању и медијима.

(Допис о решавању сукоба надлежности Вишег суда у Београду ПЗ бр. 1319/25 од 25.09.2025. године и решење Апелационог суда у Београду Р бр. 98/25 од 01.10.2025. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Миа Марић Бошкових*

**УТИЦАЈ ПОГРЕШНО ОЗНАЧЕНЕ АДРЕСЕ ИЗВРШНОГ
ДУЖНИКА У ПРЕДЛОГУ ЗА ИЗВРШЕЊЕ НА ЗАКОНИТОСТ
И ПРАВИЛНОСТ РЕШЕЊА О ИЗВРШЕЊУ**

Идентификациони подаци о извршном дужнику и извршном повериоцу који је физичко лице јесу име и презиме, пребивалиште, датум рођења и јединствени матични број грађана (члан 30 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу), те чињеница да неки од наведених идентификационих података није тачан, може бити од значаја и утицаја у поступку спровођења извршења од стране извршитеља, а не приликом оцене уредности предлога за извршење.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, Први основни суд у Београду је дана 29.10.2024. године решењем Ии бр. 19938/24 одбацио предлог за извршење извршног повериоца поднет суду дана 23.10.2024. године као неуредан и непотпун, с образложењем да извршни поверилац у предлогу за извршење није означио адресу пребивалишта односно боравишта извршног дужника у Републици Србији и на територији за коју је месно надлежан наведени суд, позивајући се на одредбу члана 98 став 3 и члана 101 став 5 ЗПП у вези са чланом 39 ЗИО.

Међутим, Виши суд у Београду је нашао да се оваква одлука првостепеног суда не може прихватити као правилна и на закону заснована, јер је иста донета уз битну повреду одредаба парничног поступка из одредбе члана 374 став 2 тачке 12 Закона о парничном поступку, због чега је побијано решење морало бити укинато.

Одредбом члана 30 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу прописано је да идентификациони подаци о извршном дужнику и извршном повериоцу који је физичко лице јесу име и презиме и пребивалиште, датум рођења и јединствени матични број грађана, док је одредбом члана 59 став 1 истог закона прописано да се у предлогу за извршење назначавају идентификациони подаци о извршном повериоцу и извршном дужнику (члан 30), извршна исправа, потраживање извршног повериоца, једно средство или један предмет или више средстава и предмета извршења и други подаци који су потребни за спровођење извршења.

Наиме, у поднетом предлогу за извршење извршни поверилац је означио адресу извршног дужника ЖЕ, све у складу са одредбом члана 30 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу. Имајући то у виду, чињеница да неки од наведених идентификационих података није тачан, може бити од значаја и утицаја у поступку спровођења извршења од стране извршитеља, а не приликом оцене уредности предлога за извршење, на шта се жалбом извршног повериоца основано указује. Обзиром да је предлог за извршење поднет у складу са одредбом члана 30 став 1 ЗИО, није било места одбачају предлога за извршење као непотпуног и неуредног, због чега је побијано решење морало бити укинато.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 278/25 од 27.02.2025. године и решење Првог основног суда у Београду Ии бр. 19938/24 од 29.10.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

**СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ У СПОРОВИМА РАДИ НАКНАДЕ
НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ЗА ПРЕТРПЉЕНЕ ДУШЕВНЕ
БОЛОВЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ЧАСТИ И УГЛЕДА НАСТАЛЕ
ОБЈАВЉИВАЊЕМ НЕИСТИНИТИХ ИНФОРМАЦИЈА
У СРЕДСТВИМА ЈАВНОГ ИНФОРМИСАЊА ОД СТРАНЕ
ФИЗИЧКОГ ЛИЦА КОЈЕ ЈЕ ПО ПРОФЕСИЈИ НОВИНАР**

Када се тужба са захтевом за накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде части и угледа настале објављивањем неистинитих информација поднесе против новинара који је ту информацију јавно објавио у средству информисања, без утицаја је што није новинар медија који је ту информацију објавио, па је на основу одредбе члана 25 став 1 тачка 7 и став 5 Закона о уређењу судова и члана 4 став 2 Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва, за одлучивање у овом спору стварно надлежан Виши суд у Београду.

Из образложења:

Тужилац је поднетом тужбом тражио накнаду нематеријалне штете за душевне болове због повреде угледа и части, проузроковане

јавним објављивањем лезионо подобних информација у емисији емитованој дана 04.01.2022. године на телевизији АА и истог дана пренетој на порталу ББ. Тужба је поднета против тужене, новинара електронског медија ДД.

Одредбом члана 24 став 2 Закона о уређењу судова прописано је да основни суд у првом степену суди у грађанскоправном спору, ако за поједини грађанскоправни спор није надлежан други суд. Према члану 25 став 1 тачка 7 тог Закона, виши суд у првом степену суди и у спору за накнаду штете у вези објављивања информације. Ставом 5 те одредбе прописано је да се законом може предвидети да у одређеној врсти правних ствари поступа само одређени виши суд.

Законом о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС“, бр. 83/14...12/16), важећим у време штетног догађаја, било је прописано да лице на које се односи информација чије је објављивање у складу са тим законом забрањено, а које због њеног објављивања трпи штету, има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете у складу са општим прописима и одредбама тог Закона, независно од других средстава правне заштите која том лицу стоје на располагању у складу са одредбама тог Закона (члан 112 став 1); да новинар, односно одговорни уредник одговара за штету насталу објављивањем информације из члана 112 став 1 тог Закона, ако се докаже да је штета настала његовом кривицом (члан 113).

Следствено изложеном, по оцени Врховног суда, за суђење у овом спору стварно је надлежан Виши суд у Београду, на основу члана 25 став 1 тачка 7 и став 5 Закона о уређењу судова и члана 4 став 2 Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава. Тужбом је тражена накнада нематеријалне штете због објављивања информације, а тужена је новинарка која је ту информацију јавно објавила у средству јавног информисања, при чему је ирелевантно што није новинарка медија који је ту информацију објавио.

(Решење Основног суда у Аранђеловцу, Судска јединица у Тополи П бр. 590/23 од 17.07.2024. године, предлог за решавање сукоба надлежности Вишег суда у Београду ПЗ бр. 659/24 од 19.11.2024. године и решење Врховног суда Р1 бр. 460/24 од 10.12.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Машинка Филиповић*

ДИСКУСИЈЕ

Александра Босијоковић
судија Вишег суда у Београду

ФАКТИЧКА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА ЗЕМЉИШТА УСЛЕД ИЗГРАДЊЕ ПУТЕВА У БЕОГРАДУ: Анализа поступака који се воде пред судовима у Београду и спорна питања у пракси

Уводна разматрања и законски оквир

У пракси Првог основног суда и Вишег суда у Београду појавило је током 2024. године више парничних предмета у којима је тражена накнада за фактичку експропријацију земљишта заузетим путевима, за чију изградњу и финансирање је надлежна локална самоуправа. С обзиром на наведено, постојала је потреба у оквиру парничног одељења да се анализирају важеће одредбе прописа које се на то односе и актуелна судска пракса, како би се идентификовала спорна питања и ујединачило поступање.

Тзв. „фактичка експропријација“ је правни институт судске праксе, којим се регулише ситуација када је непокретна имовина одузета или је ограничено право на њој, од стране државе, ради задовољавања општег интереса, али без спровођења поступка експропријације и доношења формалне одлуке о томе, те исплате накнаде. Термин „фактички“ се користи да се нагласи да је ово ситуација спроведена у пракси, да је „нешто стварно, чињенично засновано“¹, али да није спроведен поступак експропријације, који је дефинисан законом². Судови су годинама досуђивали накнаде у овим ситуацијама лицима чија су права ограничена, позивањем на Закон о експропријацији, примењујући критеријуме из овог закона за одређивање

¹ Б. Вујичић, „Фактичка експропријација“, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 3/2017, INTERMEX, Београд.

² Закон о експропријацији, „Службени гласник РС“ бр. 53/1995, „Службени лист СРЈ“ бр. 23/2001, одлука СУС, „Службени гласник РС“ бр. 20/2009, 55/2013, одлука УС и 106/2016 - аутентично тумачење.

накнаде – отуда термин „фактичка експропријација“, који је вишегодишње устаљен у судској пракси.

Промена у регулисању ове области настала је 2016. године, када је Народна скупштина Републике Србије донела аутентично тумачење одредаба члана 1, члана 5 став 1 и члана 53 став 1 и 2 Закона о експропријацији. По овом тумачењу, предвиђено је да се наведене одредбе имају тумачити тако да се односе и примењују само на непокретностима у којима је спроведен поступак експропријације прописан законом. То значи да је примена Закона о експропријацији искључена када је реч о фактичкој експропријацији, чиме је морала да буде промењена и дотадашња судска пракса, која је код накнаде за фактичку експропријацију полазила од члана 41 Закона о експропријацији, који висину накнаде везује за тржишну цену непокретности у време пресуђења, али према околностима какве су биле у време експропријације, те је и накнада код фактичке експропријације досуђивана према тржишној цени непокретности у време пресуђења, али према околностима у време заузећа. Најчешће је на висину накнаде у том смислу утицало да ли је у питању пољопривредно или грађевинско земљиште, што је околност која је могла да буде промењена, од заузећа до подношења тужбе за исплату накнаде. Чињеница када је извршено заузеће код фактичке експропријације била је битна за пресуђење, јер је од ње зависила висина накнаде.

Након доношења Аутентичног тумачења Скупштине, искључена је примена ових одредби, те накнаду у случају фактичке експропријације треба досудити искључиво по тржишним критеријумима у време пресуђења. Сматра се да је тиме прекршен члан 58 Устава РС, који јемчи мирно уживање имовине и других имовинских права стечених на основу закона, те члан 1 Протокола бр. 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, која гарантује неповредивост имовине.

Осим наведених прописа, који представљају неку врсту општег правног основа за фактичку експропријацију у нашем правном систему данас, она је регулисана и посебним законима, у зависности од тога у коју сврху је извршено заузеће - тачније, ради остварења ког јавног интереса. За потребе ове теме, то је Закон о путеви-

ма³, који је донет 2018. године и који је додатно утицао, након Аутентичног тумачења, на промену у поступању судова по овом питању.

Закон о путевима уноси новину, тако што у члану 3 дефинише одређене путеве као „добра у општој употреби“, која су у јавној својини⁴. У ставу 4 и 5 овог члана Закона дефинише се чија су својина путеви, и то у зависности од врсте пута, они се сматрају својином Републике Србије, односно аутономне покрајине (државни путеви првог и другог реда) или локалне самоуправе (општински путеви, улице и некатегорисани путеви који не припадају државним путевима првог и другог реда). Став 6 предвиђа да се путеви из става 4 и 5 овог члана уписују у јавне књиге о непокретностима и стварним правима на њима, истовремено са уписом права јавне својине на тим путевима, у корист Републике Србије, односно аутономне покрајине или локалне самоуправе, што одређује врста пута.

За потребе суђења у предметима фактичке експропријације данас, то значи да имамо законску претпоставку ко је извршио заузеће у зависности од тога која врста пута је у питању.

Закон о путевима врши поделу путева на јавне и некатегорисане путеве. Категоризација јавних путева је дефинисана у члану 5 Закона и ту се говори о томе да се (према значају саобраћајног повезивања), јавни путеви деле на државне путеве, државне путеве првог реда, државне путеве другог реда, општинске путеве и улице. Законска дефиниција ових путева за потребе овог рада није битна, те је не наводим да га не оптерећујем, а приликом суђења, чињеница који пут је о питању утврђиваће се из доказа. За јавне путеве је битно да влада прописује критеријуме за категоризацију јавних путева, након чега влада или скупштина јединице локалне самоуправе доноси акт о њиховој категоризацији на основу тих критеријума. Некатегорисани путеви, са друге стране, утврђују се одлуком о утврђивању некатегорисаних путева, коју је дужан да донесе надлежни орган јединице локалне самоуправе (члан 7 Закона о путевима) и по овој одредби Закона, средства за финансирање изградње, реконструкције и др. обезбеђују се из

---

³ Закон о путевима, „Службени гласник РС“ бр. 41/2018, 95/2018 - др. закон и 92/2023 – др. закон.

⁴ Реч је о јавним и некатегорисаним путевима - члан 3 став 1 Закона о путевима.

буџета јединице локалне самоуправе, с тим што град може поверити обављање ових послова и градској општини⁵

Осим ових путева, Закон о путевима и даље предвиђа могућност постојања путева која не представљају добра у општој употреби и јавну својину. Реч је о земљаним и приступним путевима, који се укрштају или прикључују на јавни пут, а регулисани су у члану 43 и 44 Закона о путевима. Трошкове њихове изградње сноси инвеститор радова на изградњи и реконструкцији, а ако се деси да се приликом изградње јавних путева пресеца земљани, односно приступни пут, трошкове сноси инвеститор радова на изградњи, односно реконструкцији јавног пута.⁶

На основу анализе законског оквира за разматрање нашег спорног питања суђења у парницама које су везане за фактичку експропријацију земљишта у Београду услед изградње улица, некатегорисаних и приступних путева у одређеним случајевима, можемо закључити следеће:

- накнада за такво заузеће се досуђује према тржишним критеријумима, не узимајући у обзир критеријуме из Закона о експропријацији;

- постоји законска претпоставка да за заузеће које је извршено улицама и некатегорисаним путевима, као и пресецањем услед њихове изградње и реконструкције, одговара локална самоуправа;

- законска претпоставка је да је у надлежности града обављање ових послова, а оно се може поверити и градској општини;

---

⁵ Некатегорисани пут се разликује од јавног пута јер није утврђено да испуњава критеријуме за категоризацију јавних путева, које доноси влада, али се може уврстити у јавни пут, актом локалне самоуправе о категоризацији (члан 8 Закона о путевима). Подела на јавне и некатегорисане путеве је извршена у том смислу, али за потребе овог рада није од значаја, јер Закон изричито прописује надлежност локалне самоуправе код финансирања изградње и реконструкције некатегорисаних путева.

⁶ Интересантно је да Закон о путевима овде не спомиње некатегорисане путеве уз јавне, приликом регулисања ко сноси трошкове пресецања пута изградњом другог пута. Могуће да је реч о техничкој грешци, приликом писања Закона, јер некатегорисани пут има исти правни режим код изградње и реконструкције као и јавни пут, такође постоји законска претпоставка да изградњу и реконструисање финансира локална самоуправа

- за земљане и приступне путеве (који се не уписују у јавне књиге) постоји законска претпоставка да за трошкове њихове изградње и реконструкције одговара инвеститор извођења тих радова.

Основ потраживања – анализа судске праксе и спорна питања

У свим овим поступцима везано за фактичку експропријацију који су пред Првим основним судом покренути у последње две-три године, тужена је надлежна јединица локалне самоуправе. То онда указује да је реч о путевима чија се изградња и реконструкција финансира из средстава буџета локалне самоуправе – улицама и некатегорисаним путевима.⁷ У одређеном броју случајева, реч је и о приступним путевима за које се тврди да су изграђени од стране локалне самоуправе.

Прво што овде суд треба да расправи јесте која врста пута је у питању, јер од тога зависи да ли је реч о заузећу које је извршено у јавном интересу. Такође, од тога зависи и пасивна легитимација, како је регулисана Законом о путевима.

У тужби се обично наводи где се налази земљиште које је узето путем, на којој катастарској парцели и шта она представља у природи. На основу наведених података можемо проверити статус наведеног земљишта у катастру. Ако је у питању некатегорисани пут, онда ће то бити уписано, с тим што треба водити рачуна да је овај пут уписан као објекат на земљишту, те се податак о њему види у делу где су уписани објекти, не земљиште. Тужиоци обично уз тужбу приложе извод из катастра који се односи само на земљиште, не и на објекте, те тај податак треба проверити у јавној евиденцији катастра. Ако је некатегорисани пут уписан, уписан је и ималац права на њему и то нам одређује питање пасивне легитимације, тј. претпоставку, коју онда тужени мора да обори уколико тврди другачије.⁸

⁷ Углавном су у питању путеви на територији насеља Борча, Крњача, Овча, Калуђерица, Велики Мокри Луг и др – где су изграђена цела насеља нелегалних кућа и зграда и где постоји још увек нерегулисана градска инфраструктура

⁸ Када су у питању парнице које за предмет имају заузеће услед некатегорисаног пута, углавном се то односи на ситуације када је дошло до пресецања путем; свеједно, као што

Ако је у катастру уписано само земљиште, онда је спорно да ли оно уопште представља пут услед чијег заузећа се може досудити накнада. Да бисмо то утврдили потребно је да се обави геодетско вештачење, у коме ће се идентификовати заузето земљиште и навести шта оно представља у природи. Тужиоци таква вештачења углавном достављају уз тужбу, а тужени се не противе да се користе („остављају га суду на оцену“). Задатак за ово вештачење није компликован и нема разлога да се таква вештачења овде не прихвате, из практичних разлога, с тим што треба водити рачуна да се овде вештаци изјасне и у којој мери су власници земљишта за које се тражи накнада због заузећа лишени државине, јер најновија пракса Врховног суда право на накнаду даје само у том случају, независно од постојања планског акта по коме је то земљиште предвиђено за изградњу пута.^{9,10}

Међутим, геодетско вештачење нам није довољно да утврдимо све чињенице око заузећа. Потребно је да се докаже да је заузеће извршено за потребу изградње јавног пута (најчешће улице) или некатегорисаног пута. Чињеница да се на терену налази улица на месту где је земљиште, о чему се изјашњавају вештаци геодетске струке, такође сама по себи није довољна – потребно је да она представља јавни или некатегорисани пут. Према члану 2 став 1 тачка 39 Закона о планирању и изградњи¹¹, намена земљишта дефинисана је као начин коришћења земљишта одређен планским документом, а према члану 11 овог Закона, предвиђено је да су плански документи просторни и урбанистички планови. Ако је земљиште планским актом који доноси локална самоуправа одређено за јавну површину – улицу и саобраћајницу, поред тога што је изградња извршена, онда је извршена фактичка експропријација за потребе изградње пута који је јавна својина. У пракси, исправа који се доставља у ту сврху је информација о локацији, која садржи податке о могућностима и огра-

---

је речено, имаоца права на путу је одговоран за тако извршено заузеће и податак о имаоцу како је уписан у катастар је пресудан за оцену пасивне легитимације.

⁹ Решење Врховног суда Рев бр. 16548/2023 од 06.09.2024. године и пресуда Врховног суда Рев бр. 8626/2023 од 26.09.2024. године.

¹⁰ Ово питање, у парницама које су биле предмет анализе, ретко је било уопште спорно.

¹¹ Закона о планирању и изградњи, „Службени гласник РС” бр. 72/2009 - испр., бр. 64/2010 – одлука УС, бр. 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – др. закон, 9/2020, 52/2021, 62/2023 и 91/2025.

ничењима градње на катастарској парцели на основу планског документа и издаје се на основу члана 53 Закона о планирању и изградњи. Из ове исправе ће се утврдити да ли је земљиште уопште намењено за изградњу јавне саобраћајнице и уколико је одговор потврдан, биће испуњен услов који се тиче заузећа за исплату накнаде.¹²

Ако се планским документом утврди да земљиште није предвиђено за изградњу јавне саобраћајнице, онда је на тужиоцу да докаже да је таква изградња извршена од стране јавне власти. У тој ситуацији потребно је да се утврде околности које се тичу саме изградње. Ако се земљиште налази према геодетском вештачењу у склопу одређене улице, тужилац треба да докаже да је постојао акт о категоризацији који доноси локална самоуправа. Одлуком о улицама, локалним и некатегорисаним путевима¹³ предвиђено је у члану 5 да Скупштина града Београда утврђује главне улице и локалне путеве на територији градских општина, а код тзв. приградских општина, скупштине тих општина, те се може тражити и званичан извештај о постојању улица. Некада се постојање улице може сматрати и општепознатом чињеницом, ако постоје записи о њој на интернету – у том случају, на туженом ће бити да оспори да је категорисана као таква одлуком локалне самоуправе. Може се саслушати и вештак геодетске струке, да се изјасни на основу чега је утврдио постојање и назив улице, па ако је званичан документ у питању, на томе утврдити да је заузеће извршено у јавном интересу. Вештак геодетске струке има стручно знање да процени, уз помоћ основних критеријума саобраћајне технике, да ли наведени пут испуњава услове да се сматра јавним или некатегорисаним путем (пракса је аутора у поступцима у којима суди да су се вештаци о томе изјашњавали приликом вештачења). Може се анализирати и на основу чега је назив улице уписан у катастру, ако је уписан, те прихватити подаци катастра о томе. У том случају на туженом ће бити терет доказивања да ове чињенице нису тачне. И тужилац и тужени су углавном пасивни када је реч о доказивању ове чињенице,

¹² У пракси, наведену исправу достављају обе парничне странке као доказ – у зависности коме је у интересу. Суд би требало да настоји да се изврши њено прибављање, а ако је нико од странака не приложи, оцена о томе да ли је извршено заузеће у јавном интересу ће се извести на основу других доказа, али знатно отежано.

¹³ Одлука о улицама, локалним и некатегорисаним путевима, „Службени лист града Београда“, бр. 3/2001, бр. 15/2005, 29/2007 (други пропис), 17/2020 (други пропис).

сматрајући да се то подразумева, те је на суду да пажљиво процени шта је чији терет доказивања и да у односу на то, а на основу познатих чињеница, изведе закључак да ли је у питању јавни или некатегорисани пут, који даје основ за исплату накнаде.¹⁴

У пракси, огроман број тужилаца одустаје од предлагања било код другог доказа сем читања исправа из катастра и геодетског и грађевинског вештачења, који су обично приложени уз тужбу, те се може поставити питање шта у ситуацији када ни супротна страна, која нема интерес, друге доказе не предложи, нарочито ако је према планским документима утврђено да намена земљишта није за изградњу јавне саобраћајнице?¹⁵ Овде би вештак требало да се изјасни на основу чега је установио да је у питању улица или некатегорисани пут, као што је већ речено. Сада би на тужиоцу било да докаже да је улица и некатегорисани пут призната од стране локалне самоуправе, тј. категорисана као таква. Ако тужилац остане потпуно пасиван, можда треба размотрити и доношење одлуке о одбијању тужбеног захтева, као преурањеног, до промене планских докумената о намени земљишта. Оваква одлука не би онемогућила тужиоца да покрене парницу убудуће, када до тога дође. Питање заузећа услед изградње улица најчешће се појављује код насеља која су изграђена неплански, са објектима без одговарајућих дозвола.¹⁶ Очекивано је да се у скором периоду регулише њихов статус и у току је доношење посебних планских докумената за њихову регулацију.

Тужени овде често предлаже и да се прибави извештај о идентификацији катастарске парцеле, са изјашњењем о деоби претходно постојеће парцеле. Има смисла да суд одреди извођење тог доказа, јер је у насељима која садрже велики број нелегалних објеката (нпр.

---

¹⁴ Најчешће се испостави у пракси да јесте реч о јавном путу, нарочито улици; услед постојања ових података на интернету, на туженима је већи терет доказивања да докажу супротно, питање је на који начин се додељује категоризација улице изграђеном путу је нешто што тужени овде мора да разјасни, ако указује да улица којој је додељен назив и која је призната од стране локалне самоуправе не представља заузеће у јавном интересу.

¹⁵ У пракси се дешава да готово увек нека од странака доставља информацију о локацији или тражи од суда да је прибави, тако да се неће анализирати ситуација када ни ова исправа не постоји, тренутно је на нивоу спекулације.

¹⁶ Борча, Калуђерица, Насеље Степа Степановић и др.

Борча, Крњача) у стварности „продаван“ део парцеле као плац¹⁷, а након тога је вршена деоба, тј. препарцелација. Да би се извршио тај поступак по техничким условима, морао је да постоји и пут до саобраћајнице, те има логике да се претпостави да је то приступни пут, који су „остављали“ власници парцела које су се овако делиле и спорно је да ли за његову изградњу одговара локална самоуправа. Али, ако је наведени пут признат као улица или некатегорисани пут од стране локалне самоуправе, може се сматрати да има места исплати накнаде, према претходно наведеном.

Сумирајући све претходно изложено, код оцене да ли је у питању јавни или некатегорисани пут, суд треба да утврди да ли је пут уписан у катастру непокретности и како је уписан, да ли је пут познат под одређеним називом, да ли је општепознато да је у питању јавна саобраћајница, као што је улица, те каква је намена дела парцеле где се наведени пут налази, према информацији о локацији; ако су ови противречни, потребно је саслушати вештака геодетске струке на околност како је утврдио да је у питању одређена улица или некатегорисани пут, те у зависности од свега тога, одредити на коме је терет доказивања да прибави одлуку о категоризацији пута коју је донела локална самоуправа. Једино ако се не утврди да је пут улица или некатегорисани пут, треба утврђивати чињенице о томе ко је пут изградио.

Претходно изложено решава питање да ли је у питању заузеће у јавном интересу, само код кога постоји обавеза јавне власти да исплати накнада и питање пасивне легитимације, а за разматрање основа треба још да се разјасни питање активне легитимације.

Право на накнаду услед фактичке експропријације има власник земљишта. Као доказ за то уз тужбе се достављају изводи из листа непокретности. Чак и да се не доставе, суд сада може да ту чињеницу установи преко јавног приступа евиденцији катастра. У пракси се као спорно питање јавља да ли право на накнаду има власник, који је овакву непокретност стекао теретним правним послом

---

¹⁷ Иако слободан промет грађевинског земљишта у то време није била могућ, таква „продаја“ је заживела у пракси и накнадно је статус тог земљишта, за потребу процеса легализације, усклађен са законом када је омогућена слободна продаја или закључивањем нових уговора са власницима земљишта или у судским поступцима који се још увек око тога воде у пракси.

након што је на њој већ постојало заузеће?¹⁸ Судија Радослава Мађаров, која је у свим раду из 2022. године анализирала поступање судова на тему фактичке експропријације¹⁹, пише да о овоме постоје различита становишта у судској пракси. Основни аргумент који се користи да право на накнаду нема лице које је теретно стекло непокретност након што је фактички приведена планираној намени, јесте да „стицалац није уведен у посед, па стога он није постао титулар права за чије лишење припада накнада у парничном поступку.“²⁰ У новијој пракси Врховног суда ово питање се не поставља као спорно, те се не спомиње у одлукама које су објављене. У пресуди Врховног касационог суда Рев.бр. 3614/2019 од 15.11.2019. године изричито се разматра ово питање (нижестепеним одлукама је одбијен тужбени захтев због приговора недостатка активне легитимације, пресудом ВКС је извршено преиначење) и наводи да чињеница да су тужиоци уписани као сувласници на предметној катастарској парцели, тужиоцима даје активну легитимацију у овом поступку. Они више не могу да употребљавају непокретност чији су власници, јер је она приведена намени (такође услед изградње пута), те не може бити враћена у државину тужиоца. Врховни касациони суд изричито наводи „да није од значаја када су ове парцеле изашле из државине тужилаца и када су почеле да се користе као јавно добро. У таквој ситуацији ранији власници земљишта не могу трпети штетне последице због тога што надлежни орган није спровео управни поступак и донео решење о изузимању земљишта из поседа које би било основ за исплату накнаде за изузето земљиште.“²¹

Може се закључити да пракса ипак претеже ка томе да право на накнаду има садашњи власник, без обзира да ли стекао непокретност теретним послом након заузећа. То је у духу са садашњим тумачењем института фактичке експропријације, који сматра да је то најгрубљи облик угрожавања права својине од стране државе, где се непокретност одузима или се право на њој ограничава у јавном инте-

¹⁸ Тужени поводом овога обично тражи да суд прибави из катастра податке о уписима за непокретност у питању и исправама на основу којих је извршено

¹⁹ Р. Мађаров, „Накнада за одузету имовину у јавном интересу без спровођења поступка експропријације“, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 1/22, INTERMEX, Београд.

²⁰ Р. Мађаров, *op.cit.*, 141.

²¹ Пресуда Врховног касационог суда Рев бр. 3614/2019 од 15.11.2019. године.

ресу, али без спроведене процедуре и исплаћене накнаде. Свако ко трпи овакво ограничење, најмање има право на исплату накнаде и везивање права на накнаду за ранијег власника, пре него што је извршено заузеће, би знатно отежало положај лица коме је овако ограничено право да оствари накнаду.²²

Анализа праксе и спорна питања која се односе на висину накнаде

Уколико установимо да лице има право на накнаду због фактичке експропријације, поставља се питање како ће се она одредити.

Основни принцип код одређивања висине накнаде јесте да она треба да представља тржишну цену непокретности. Тржишна цена се одређује према критеријумима у време пресуђења. За одређивање накнаде уопште више није од утицаја када је извршено заузеће. Накнада се одређује другачије у односу на Закон о експропријацији и у односу на дотадашњу судску праксу пре Аутентичног тумачења - према статусу земљишта и ценама какве важе у време пресуђења.²³

Висина накнаде одређује се према извештају пореске управе о процени тржишне вредности некретнине. На ово упућује члан 42 став 1 Закона о експропријацији, али у пракси се тржишна вредност утврђује и на основу вештачења грађевинске струке. Такви налази и мишљења се прилажу уз тужбе у овим поступцима и нема разлога да се не прихвате (тужени им се, такође, не противе). Они користе исти метод као и орган пореске управе, и то упоређивање више промета непокретности које по локацији и осталим карактеристикама могу да се упореде са непокретношћу где је извршено заузеће. Након Аутентичног тумачења, суд више није везан примењивањем Закона о експропријацији.

---

²² У прилог повлашћеног статуса лица коме је право на непокретности овако ограничено је и становиште да потраживање накнаде због фактичке експропријације не застарева.

²³ Ранија судска пракса је и код фактичке експропријације примењивала критеријуме за одређивање накнаде из Закона о експропријацији - те се одређивала према стању непокретности у време када је извршено заузеће, а према ценама у време пресуђења. Основна разлика је настајала када је пољопривредно земљиште прелазило у статус грађевинског земљишта, што је знатно повећавало његову цену и судови су утврђивали околности везано за статус и стање земљишта када је заузеће извршено, што је знатно отежавало њихов положај у парници.

пропријацији, те је слободан да изабере начин како ће се утврдити тржишна вредност непокретности и тај начин зависи од предлога странака, али и оцене суда о економичности таквог предлога. Када се овај податак утврђује вештачењем, то повећава укупне трошкове поступка, али поступак прибављања извештаја пореске управе траје дуже, што такође може да доведе до увећања трошкова. У сваком случају, није неопходно да се вредност утврђује на оба ова начина.

Треба водити рачуна да се тржишна вредност непокретности утврђује према ценама у време пресуђења, те овај доказ извести након геодетског вештачења, где се утврђује идентификација земљишта које је заузето и доказа везано за оцену да ли је у питању пут због чијег заузећа власник земљишта има право на накнаду у односу на орган власти. Ако је од прибављања овог извештаја прошло дуже време, максимално 6-9 месеци, чињеница о тржишној вредности се мора поновно утврђивати. Ово је још један аргумент који иде у прилог да се користи грађевинско вештачење за процену вредности, где је лакше ажурирати податке о тржишној вредности, тражењем од вештака да се допунски изјасни.

У пракси се често као спорно поставља питање одређивања висине накнаде за заузеће, које је фактичке природе, у односу на сувласника земљишта на катастарској парцели где се налази пут, који има идеални својински удео на земљишту. Ова два појма, фактично заузеће одређеног земљишта и његов идеални део, који се односи у некој сразмери на целу парцелу, делују супротно и контрадикторно. Практика нуди најчешће решење да се сувласницима идеалног дела земљишта досуђује адекватан удео на накнади због целог заузећа. Ипак, могуће је и другачије решење. Вештак геодетске струке је у могућности да установи који део земљишта стеченог на основу уговора користе у стварности лица која су га купила²⁴ и могуће је да је он мањи од онога што је наведено у уговору, у ком случају би вишак земљишта до површине наведене у уговору могао да буде управо онај који је заузет путем. Ако вештак поседује такве уговоре за сва лица која су сувласници земљишта на парцели где је пут, може установити колику површину заузимају и одступање у стварности од површине наведене у

---

²⁴ Или стекла право коришћења, према ранијим прописима.

уговору. Свако умањење површине земљишта које се користи у стварности у односу на уговор, могло би да се тумачи да се односи на заузеће путем.²⁵ Тако би се утврдило колико је фактичко заузеће услед постојања пута за сваког сувласника на земљишту на парцели и у односу на то се досудила накнада, што је правилније због њене природе. Терет доказивања би овде био у зависности од тога шта се тужбом тврди; ако се тужбом тражи исплата накнаде за заузеће сувласника у реалном стању, податке о уговорима или доказне предлоге, за то је дужан да достави тужилац (такав случај је био у актуелном поступку у пракси аутора овог текста). Ако се тражи исплата сразмерно идеалном делу на земљишту на парцели, податке о томе је дужна на докаже тужена страна.

И коначно, на висину накнаде може утицати изградња инфраструктуре коју је извршила јавна власт, увећавајући тржишну вредност непокретности. Судија Мађаров констатује да је „у низу одлука исказано становиште да приликом утврђења висине накнаде треба узети у обзир постојање и утицај инфраструктуре ... међутим, у пракси судова из надлежности Апелационог суда у Новом Саду није примећена ниједна одлука која је умањила утврђену чињеничну вредност за вредност улагања у инфраструктуру, мада је у појединим одлукама за то постојала чињенична подлога.“²⁶ Поставља се питање на који начин се може исказати вредност по основу изградње инфраструктуре у односу на тржишну вредност непокретности, и то треба да се реши вештачењем грађевинске струке, где треба да се осмисли методологија за то. У сваком случају, то је терет доказивања туженог који је дужан да стави доказне предлоге како би се утврдило када и у којој мери је извршена изградња инфраструктуре и како је то утицало да процену тржишне вредности. Тужени је овде јединица локалне самоуправе (у поступцима пред овим судом углавном Град Београд) и има ресурсе да ово докаже; уколико се овај приговор наведе само паушално, мишљења сам да на ову околност не треба саслушавати ни вештака грађевинске струке чији је налаз и мишљење приложен уз тужбу ради

²⁵ Ово је једина последица, по мишљењу аутора, ситуације коју често истичу тужени – да је пут направљен на делу земљишта који је оставио претходни власник приликом продаје, наменски, за изградњу пута.

²⁶ Р. Мађаров, *op.cit.*, 140.

утврђивања тржишне вредности. Очигледно је реч о компликованој чињеници да се вештачењем утврди, на шта указује ова околност, да још нигде није примењено ово умањење и уколико тужени не понуди некакво решење (а Град Београд има на располагању и установу за вештачења, чије услуге често користи у судским поступцима), поступак не треба одужити због тога, а образложити да су чињенице да се спроведе умањење биле терет доказивања туженог.

Закључак

Фактичка експропријација је у потпуности творевина судске праксе²⁷ и један је од института где је суд далековидо покушавао, и то у време када право приватне својине није било неприкосновено, да заштити приватно власништво појединца од задирања власти, чак и у случају постојања јавног интереса. Поступци који се актуелно воде пред овим судом показују да је то и даље честа ситуација у пракси и они ће се разрешавати у складу са принципима на којима се заснива наш друштвени поредак, који се мењају током времена, уносећи промене и у начин како се овај институт примењује у пракси, те и овај рад треба схватити као један мали допринос томе.

---

²⁷ Чести су радови о фактичкој експропријацији; један од најлепше написаних је рад судије Божидара Вујичића, у време када је био судија Врховног касационог суда, објављен како је претходно наведено.

Лазар Брајовић,
судијски помоћник Вишег суда у Београду

КРИВИЧНО ДЕЛО ТРГОВИНА УТИЦАЈЕМ И ТУМАЧЕЊЕ ПОЈМА ПРЕТПОСТАВЉЕНОГ УТИЦАЈА У СВЕТЛУ КРИВИЧНОПРАВНЕ КОНВЕНЦИЈЕ О КОРУПЦИЈИ

1. Кривично дело трговина утицајем

1.1 Законодавна историја трговине утицајем у Србији

Кривично дело трговина утицајем је релативно ново кривично дело у српском кривичном законодавству. Оно је унето у Кривични законик¹ (у даљем тексту КЗ) 2009. године, када је заменило тада постојеће кривично дело противзаконито посредовање.² Трговина утицајем спада у групу кривичних дела из главе КЗ против службене дужности, а поред тога оно се сврстава у такозвана коруптивна кривична дела, односно кривична дела која за циљ имају сузбијање корупције.³

Заправо, постојећа инкриминација кривичног дела трговине утицајем је последица међународне обавезе коју је Република Србија преузела 2002. године, ратификовањем Кривичноправне конвенције о корупцији⁴ (у даљем тексту Конвенција), која је донета под окриљем Савета Европе 1999. године.⁵ Циљ Конвенције је да међу држа-

¹ Кривични законик – КЗ, “Службени гласник РС” бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024.

² Ж. Синђелић, „Кривично дело трговине утицајем у пракси“, *Тужилачка реч*, бр. 25/2013, стр. 46.

³ Н. Делић, „Осврт на коруптивна кривична дела у КЗ РС“, *Право и привреда*, бр. 50/4-6, 2012, стр. 563.

⁴ Закон о потврђивању Кривичноправне конвенције о корупцији, „Службени лист СРЈ - Међународни уговори” бр. 2/2002 и „Службени лист СЦГ - Међународни уговори” бр. 18/2005.

⁵ Значајни међународни инструмент који такође предвиђа инкриминацију трговине утицајем је и Конвенција Уједињених нација против корупције, али за разлику од Конвенције

вама чланицама развије заједничке стандарде у погледу инкриминација одређених коруптивних кривичних дела⁶, како би се допринело међународној борби против корупције. Тако се, у члану 12 Конвенције, намеће обавеза државама потписницама да усвоје законодавне мере којима ће се прописати кривично дело трговине утицајем, као и општа обележја овог кривичног дела која је нужно унети у домаће законодавство.

Али, трговина утицајем није само новонастало кривично дело у српском позитивном праву. У форми у којој је описано у Конвенцији, оно је било непознато и у многим другим законодавствима. У том смислу, Конвенција је интернационализовала ову инкриминацију. У Образложеном извештају Савета Европе⁷ (у даљем тексту Извештај), који је усвојен и објављен заједно са Конвенцијом, и који представља својеврсни коментар радне групе која је израдила нацрт Конвенције, наглашава се да ће ово дело бити релативно ново у неким од држава потписница.⁸ Отуда је разумљиво да се јављају проблеми са његовом применом у пракси већине потписница, што је случај и са Србијом. Као један од учесталих проблема у примени овог дела јавило се и тумачење појма претпостављеног утицаја, који је уведен чланом 12 Конвенције.

Због тога је циљ овог рада да објасни кривично дело трговине утицајем као једну од мера у борби против корупције предвиђених Конвенцијом, чиме се може допринети његовој правилној примени у пракси, као и да прикаже тумачења појма претпостављеног утицаја у складу са намером доносилаца Конвенције⁹, израженом у Извештају и у препорукама ГРЕКА (Група држава против корупције), као надлежног тела за спровођење Конвенције.

Савета Европе, она не обавезује државе потписнице да имплементирају ову инкриминацију, већ само да размотре њено инкриминисање.

⁶ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 21.

⁷ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, доступно на адреси: <https://rm.coe.int/16800cce441999>.

⁸ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 64.

⁹ У теорији тумачења права, овај интерпретативни аргумент се назива аргумент намере творца. Вид. Г. Дајовић, *Основи правног расуђивања*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2023, стр. 173-181.

1.2 Инкриминација трговине утицајем

1.2.1 Члан 12 Кривичноправне конвенције о корупцији

У члану 12 (“трговина - утицајем”) Кривичноправне конвенције о корупцији се намеће обавеза државама потписницама да у свој закон унесу кривично дело трговине утицајем. Он гласи: “Свака потписница ће усвојити такве законодавне и друге мере које могу бити неопходне да би се установило као кривично дело, према њеном домаћем законодавству, када је учињено намерно, обећање, давање или нуђење, директно или индиректно, сваке *незаслужене користи* било коме ко тврди или потврди да може да изврши *нерегуларан утицај* на доношење одлуке над било којим лицем поменутих у члану 2, 4 до 6 и 9 до 11¹⁰, без обзира да ли је незаслужена корист намењена том лицу или неком другом, само ако је тражење, примање или прихватање понуде или обећања такве користи, у вези са тим утицајем, без обзира да ли је утицај извршен или не и, без обзира да ли се *претпостављеним утицајем* постиже намеравани резултат.”

У Извештају се наводи да ова одредба инкриминише тространи коруптивни однос између трговца утицајем, “купца утицаја” и службеног лица, у коме трговац тргује својим утицајем, у замену за незаслужену корист. За разлику од других коруптивних кривичних дела, попут давања и примања мита, код трговине утицајем не постоји непосредна веза између службеног лица и заинтересоване странке. У овом односу трговац утицајем помаже купцу утицаја, на тај начин што врши нерегуларан утицај на службено лице, или тако што потврди да ће то учинити.¹¹

Једноставно речено, Конвенцијом се намеће обавеза да се инкриминише примање незаслужене користи (пасивни облик), и давање незаслужене користи (активни облик), свакоме ко тврди да може извршити нерегуларан утицај или изврши такав утицај, на државног или страног службеника. Кључно за разумевање овог кривичног дела су термини: незаслужена корист (*undue advantage*), која

¹⁰ Наведена лица су: домаћи државни службеник (члан 2); домаћи члан скупштине (члан 4); страни државни службеник (члан 5); страни члан скупштине (члан 6); службеник међународне организације (члан 9); службеник међународне парламентарне скупштине (члан 10); судије и службеници међународних судова (члан 11).

¹¹ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 65.

се спомиње на више места у Конвенцији; као и нерегуларан утицај (*improper influence*)¹² и претпостављени утицај (*supposed influence*), који се јављају само у члану 12 Конвенције.

У Извештају се “незаслужена корист” дефинише као свака врста користи (било да је економске или некономске природе)¹³, коју извршилац дела није овлашћен да прими у складу са важећим прописима. Кључно је да незаслужена корист ставља извршиоца дела у бољи положај у односу на ситуацију пре његовог извршења.¹⁴ Незаслужена корист трговца утицаја је она вредност коју је примио на име посредовања (на пример новац или нека противуслуга), а незаслужена корист купца утицаја се огледа у акту посредовања трговца утицајем. Наглашава се да под такву корист не попадају “друштвено прихватљиви поклони”¹⁵ или “поклони мале вредности”.¹⁶

У теорији се наводи да је појам “нерегуларног утицаја” нарочито битан за примену овог дела у пракси, јер се њиме настоји направити разлика између легитимног, односно дозвољеног утицаја, и нелегитимног утицаја.¹⁷ Рецимо, законито лобирање не спада у нерегуларан утицај. Према Извештају, за постојање нерегуларног утицаја, потребно је да трговац утицајем поседује *коруптивну намеру*. Ова намера се огледа у томе што трговац захтева или прима незаслужену корист, управо да би извршио утицај на службено лице.¹⁸ То значи да ће постојати нерегуларан утицај, када год је његово вршење у узрочној вези са незаконитом коришћу коју је трговац примио. Овиме се наглашава да је примање незаслужене користи оно што чини вршење ути-

¹² “Нерегуларан утицај”, је званичан превод у српском тексту Конвенције. Ипак, прецизније би било превести овај термин као “непримерени утицај”, посебно јер се ова синтагма већ јавља у српском правном систему, на пример када се у Уставу говори о непримереном утицају на вршење судијске функције (члан 144).

¹³ У параграфу 37 се наводи да корист може бити: “новац, путни аранжман, позајмица, храна и пиће, ефикасније поступање у предмету, прилика за напредак у каријери, итд.”

¹⁴ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 37.

¹⁵ Слично томе, Закон о спречавању корупције, „Службени гласник РС” бр. 35/2019, 88/2019, 11/2021, у члану 58 и 59 став 2 дозвољава јавним функционерима пријем “пригодних поклона”, које дефинише као “поклон који се прима у приликама када се традиционално размењују поклони”.

¹⁶ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 21.

¹⁷ J. Philipp, „*The Criminalization of Trading in Influence in International Anti-Corruption Laws*“, South Africa: Faculty of Law, University of the Western Cape, p. 24.

¹⁸ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 65.

цаја противправним. На пример, уколико судијски сарадник који реферише предмет прими незаслужену корист да би утицао на председника ванпретресног већа да се донесе одређена одлука, постојаће трговина утицајем, чак и ако је та одлука потпуно законита и исправна, управо због примљене користи.

Битно је нагласити да у складу са Конвенцијом, није потребно да је до посредовања, односно вршења нерегуларног утицаја уопште и дошло. Самим примањем награде, извршено је ово кривично дело. Сходно томе, и у ситуацији када је извршен утицај, али он не доведе до жељеног резултата, постојаће кривично дело трговина утицајем. Све ово значи да је кривично дело довршено када трговац утицајем прими или захтева незаслужену корист, односно када купац утицаја обећа или да такву корист, те чињеница да ли је посредовање извршено или није, као и да ли је било успешно, нема утицаја на постојање основног облика овог кривичног дела.¹⁹ Зато се у Извештају и наглашава да је коруптивна намера једно од главних обележја овог кривичног дела, јер се на основу ње утврђује његово постојање уколико до посредовања није ни дошло.

На крају, потребно је навести још две ствари. Прва је да се у члану 12 Конвенције наводи да је трговац утицајем онај “ко тврди или потврди да може да изврши нерегуларан утицај”. Ова формулација је битна за тумачење појма претпостављеног утицаја, и на њу ћемо се вратити приликом анализе овог појма. Друга је да се у члану 24 Конвенције (“Надгледање”), прописује: “Група држава против корупције (ГРЕКО) ће надгледати како државе потписнице спроводе ову Конвенцију”. Ово је од значаја, јер је ГРЕКО у трећем кругу евалуације извршио анализу усклађености инкриминација кривичних дела у националном праву држава потписница са Конвенцијом, којом приликом је и разјаснио нека од питања у вези са трговином утицајем, као и значењем појма претпостављеног утицаја.

---

¹⁹ Ипак, околност да је извршено посредовање може утицати на постојање тежег облика овог дела.

1.2.2 Члан 366 Кривичног законика

У члану 366 КЗ предвиђено је кривично дело трговине утицајем, које је потпуно усклађено са Конвенцијом. Став 1 и став 3 представљају његове пасивне облике, односно инкриминишу понашање трговца утицајем, док став 2 и 4, као активни облици, инкриминишу нуђење или давање користи трговцу утицајем, како би он посредовао да се изврши одређена службена радња.²⁰

Радњу извршења из члана 366 став 1 КЗ врши онај “ко захтева или прими поклон или какву другу корист за себе или другог, непосредно или преко трећег лица, коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја, посредује да се изврши или не изврши нека службена радња”. У складу са Конвенцијом, за извршење дела из става 1 није потребно да је до посредовања и дошло, већ је кривично дело свршено чим је захтеван или примљен поклон или каква друга корист. Ово је препознато и у домаћој судској пракси. На пример, у одлуци Апелационог суда у Београду Кж1-По1 бр. 30/16 се наводи: “Међутим, само посредовање ... не представља радњу овог кривичног дела, нити је за постојање овог кривичног дела неопходно да је дошло до посредовања, већ је довољно да је учинилац примио награду или какву другу корист да би посредовао да се изврши или не изврши службена радња.”

Тежи облик овог кривичног дела је прописан у члану 366 став 3 КЗ, и њега врши онај: “ко користећи свој службени или друштвени положај или стварни или претпостављени утицај посредује да се изврши службена радња која се не би смела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити”. За разлику од става 1, да би се извршило дело из става 3 потребно је да је дође до посредовања, као и да оно буде “противзаконито”.²¹ То значи да ће овај облик постојати, ако се посредује да се *изврши незаконита* службена радња или ако се посредује да се *не изврши законита* службена

²⁰ Подела на активни и пасивни облик овог кривичног дела се наводи и у Извештају (параграф 65), као и у домаћој литератури. Вид. З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право – Посебни део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Правна књига, Београд, 2018, стр. 307; Синђелић, 2013, стр. 46.

²¹ Д. Јанковић, „Кривично дело трговина утицајем битна обележја дела и спорна питања у судској пракси“, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 1/2022, стр. 45.

радња. Такође, у овом случају није потребно да је трговац утицајем захтевао или примио корист, већ је довољно да је само извршио противзаконито посредовање. Уколико је трговац утицајем захтевао или примио поклон или какву другу корист да би извршио противзаконито посредовање, постојаће квалификовани облик из става 5 овог члана, за који је прописана већа казна.

Став 2 и 4 члана 366 КЗ прописују активан облик овог кривичног дела. Став 2 ће постојати када неко: “другом непосредно или преко трећег лица обећа, понуди или да поклон или какву другу корист да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја посредује да се изврши или не изврши нека службена радња”, док ће став 4 извршити онај: “ко другом непосредно или преко трећег лица обећа, понуди или да поклон или какву другу корист да користећи свој службени или друштвени положај или стварни или претпостављен утицај посредује да се изврши службена радња која се не би смела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити”. Аналогно пасивним облицима, став 2 инкриминише давање незаслужене користи трговцу утицаја како би посредовао да се (не)изврши било која службена радња, док став 4 инкриминише давање незаслужене користи зарад незаконитог посредовања. Исто као и за став 1, за постојање дела става 2 и 4 није потребно да дође до посредовања да би кривично дело било извршено.

По оцени ГРЕКА, оваква инкриминација трговине утицајем у Кривичном законнику је потпуно сагласна са Конвенцијом.²² У ГРЕКО Извештају о евалуацији Инкриминација за Републику Србију (ETS 173 и 191, GPC 2) од 01.10.2010. године наводи се: “Одредбе члана 366 КЗ су посебно широке у својој примени, у смислу да се не односе на појам “нерегуларног утицаја” већ се односе на “коришћење службеног или друштвеног положаја или утицаја”. Штавише, да би дошло до кривичног дела трговине утицајем, “положај” или “утицај” могу бити стварни или привидни. Утицај не мора бити стварно извршен, нити мора водити намерованом резултату; сама тврдња трговца

²² Србија, уз Албанију, Хрватску и Малту, чине једине четири државе потписнице које су по оцени ГРЕКА потпуно ускладили инкриминацију трговине утицајем са Конвенцијом. *Miškevičiūtė* 2020, 33.

утицајем да може извршити утицај, је довољна да би кривично дело било извршено”.²³

Поред тога што ГРЕКО закључује да је инкриминација из члана 366 КЗ сагласна са чланом 12 Конвенције и да је по свом опсегу дефиниција: “службени или друштвени положај и стварни или претпостављени утицај” шира од појма “нерегуларног утицаја”, може се приметити да ГРЕКО разуме да по члану 366 КЗ утицај не мора бити стваран, већ може бити и *привидан (pretended)*, као и да је сама тврдња трговца да може извршити утицај довољна да би постојало ово кривично дело. Ови последњи наводи су од нарочитог значаја за разумевање појма претпостављеног утицаја.

1.3 Сврха инкриминисања трговине утицајем

Коришћење свог друштвеног положаја или утицаја да би се прибавила незаслужена корист је и кроз историју било препознато као друштвено опасно понашање. У историјским изворима је забележено да је римски цар Александар Север осудио свог пријатеља Вероникуса Туринуса на смрт, зато што је нарушио његов ауторитет и углед међу поданицима. Туринус је оптужен да је примао новац, како би извршио утицај на цара и његове одлуке. У стварности, он није вршио никакв утицај, већ је само искористио друштвени углед који је уживао као близак пријатељ цара, како би за себе прибавио корист. Између осталог, тврди се да би Туринус у случају неког правног спора узимао новац од обе стране, како би се код цара наводно zaloжио за њихову ствар. Због овога, Север је осудио Туринуса на смрт гушењем, тако што је завезан за колац изнад буктиње, док је царски гласник узвикивао: “продавац дима, бива димом и кажњен”²⁴.

У Извештају се наводи да се инкриминацијом трговине утицајем тежи да се санкционише узак круг људи око државних службеника или политичара, који немају увек јавну функцију, али користе

---

²³ *Evaluation Report on the Republic of Serbia Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2) (Theme I)*, параграф 69.

²⁴ Царска повест, живот Александра Севера, параграф 35.

чињеницу да су у “комшилуку моћи” како би стекли неку корист, а чиме се доприноси атмосфери корупције.²⁵

Заправо, овим кривичним делом, као и другим коруптивним кривичним делима предвиђеним Конвенцијом, штите се две основне вредности. Једна је законито и ефикасно функционисање државних органа. Коришћењем свог друштвеног статуса да би се неком другом прибавила незаслужена корист приликом поступања државних органа, нарушава се једнакост у примени закона, без обзира на моћ, богатство, политички положај или било коју другу карактеристику онога на кога се закон примењује. Специфично за дело трговине утицајем је да се њиме омогућава борба и против “позадинске” корупције²⁶, односно коришћења неинституционализоване моћи, која се не заснива на формалним овлашћењима, али која подједнако ефикасно може да утиче на поступање државне администрације.

Друга вредност која се штити овим кривичним делом је поверење јавности у државни апарат и институције. Циљ свих коруптивних кривичних дела је да спречи развијање утиска да је корупција ефикасан и легитиман механизам приликом поступања са државним органима, јер ако у друштву постоји привид да је корупција легитимна и ефикасна, она ће то и постати. Туринус није осуђен зато што је утицао на цара да донесе неку одлуку, већ зато што је тврдио да је то учинио, чиме је нарушио поверење у његов ауторитет. Тако се у Извештају наводи да је циљ Конвенције да очува поверење грађана у непристрасност државних органа, које се нарушава коруптивним деловањем. Чак и ако би државни службеник или функционер који је потпао под нечији утицај, у конкретном случају поступио на исти начин и да њега није било, самом чињеницом да је утицај извршен нарушава се поверење јавности.²⁷

Да резимирамо, инкриминисањем трговине утицајем се са једне стране штити ефикасно и законито поступање државних органа од било каквог нерегуларног утицаја, а нарочито од утицаја неформалне моћи, док се са друге стране штити поверење јавности у зако-

---

²⁵ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 64.

²⁶ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 64.

²⁷ *Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption*, параграф 67 и 39.

нит рад државних органа, а ово последње је посебно битно за тумачење појма претпостављеног утицаја.

2. Појам претпостављеног утицаја

2.1. Појам претпостављеног утицаја у Кривичноправној конвенцији о корупцији

У Конвенцији није јасно одређен појам претпостављеног утицаја. Наиме, када се у члану 12 говори о врсти утицаја, користе се два термина, и то горе наведени појам “нерегулараног утицаја”, али и појам “претпостављеног утицаја”. Конвенција користи “нерегуларан утицај” да би описала коруптивни утицај, као основну одредницу трговине утицајем. Као што је већ наведено, трговина утицајем је примање незаслужене користи од стране лица које “тврди или потврди да може извршити нерегуларан утицај”. Из овога је јасно, да за постојање дела није потребно да се изврши нерегуларан утицај, већ да је довољно да трговац потврди да може извршити нерегуларан утицај, и да зарад његовог вршења прими незаслужену корист. У складу са оваквим ставом је и инкриминација из члана 366 став 1 КЗ.

Поред тога, Конвенција прописује да ће постојати кривично дело трговине утицајем и “без обзира да ли се *претпостављеним утицајем* постиже намеравани резултат”. Ово може значити две ствари. Једна је да вршење утицаја не мора довести до жељеног резултата, односно до (не)извршења неке службене радње. Ипак, овакво тумачење произлази и из других делова члана 12 Конвенције, те не би имало потребе посебно га наглашавати додатним текстом. Друга је да претпостављени утицај није такве природе да уопште може довести до извршења или неизвршења службене радње. Речју, да трговац утицајем у стварности не поседује никакав утицај, већ да само тврди да га има, да заправо “лаже” о постојању утицаја.

Са друге стране, у 65. и 66. параграфу Извештаја се релативно јасно објашњава појам претпостављеног утицаја. Тако се приликом коментарисања овог дела користе изрази “стварни или претпостављени (*supposed*) утицај”, “стварни или привидан (*pretended*) утицај”, као

и “стварни или наводни (*alleged*)”.²⁸ Из овог произилази да је намера доносилаца Конвенције била да као трговину утицаја инкриминише и ситуацију када “трговац утицајем” објективно не поседује никакву могућност утицаја, али је зато тврдио да може извршити утицај. У таквој ситуацији, купац утицаја је доведен у заблуду о постојању утицаја, он сматра да је стваран, иако објективно не постоји могућност његовог вршења. Једноставно речено, да би постојао претпостављени утицај, потребно је да купац утицаја претпостави да он постоји, док је утисак других без значаја. Заправо, у овом случају се ради о превари. Купац утицаја је доведен у заблуду о томе да трговац утицајем може извршити нерегуларан утицај, и то га је навело да понуди или преда незаслужену корист. И наравно, није од значаја колико је заблуда купца утицаја оправдана. Било да је трговац утицајем управитељ судске писарнице у Врховном суду или наставник физичког васпитања, уколико неко од њих тврди да може утицати на одлуку Врховног суда и на име тога прими незаслужену корист, постојаће кривично дело трговине утицајем.

Иако је овакво тумачење претпостављеног утицаја прихваћено у иностраној теорији²⁹, супротно томе се у домаћој теорији наводи да и стварни и претпостављени утицај морају бити такви да могу бити одлучујући приликом посредовања³⁰, док је претпостављени утицај такав да учинилац не мора стварно да га има, “већ може да се “послужи” утицајем за који други само претпостављају да га има”.³¹ Овакво тумачење није у складу са намером доносилаца Конвенције, јер је за постојање претпостављеног утицаја довољно да га само купац утицаја претпоставља³², док није од значаја да ли га и неко други претпоставља и да ли се њиме може исходovati службене радња, будући да је за постојање овог кривичног дела довољно да неко тврди или потврди да може извршити нерегуларан утицај.

---

28 L. Mickevičiūtė, „Some issues of the criminalization of trading in influence“, Vilnius University, Lithuania, 2020, p. 37.

29 Вид. Mickevičiūtė, 2020, p. 37; Philipp 2009, p. 24.

30 Вид. З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2020, стр. 1091; Д. Јанковић 2022, стр. 62.

31 Д. Јанковић, 2022, *op.cit.*, 62.

32 И ово је једноставно утврдити у поступку, јер чим је неко дао или обећао незаслужену корист трговцу да изврши утицај, он сматра да га трговац и поседује.

Такође, из извештаја ГРЕКА у оквиру трећег круга евалуације, као надлежног тела за надгледање спровођења Конвенције, недвосмислено произлази овакво значење претпостављеног утицаја. Као што смо већ навели, ГРЕКО на овакав начин тумачи одредбу члана 366 КЗ. По њиховом тумачењу да би дошло до кривичног дела трговине утицајем, “утицај” може бити стварни или привидни, а довољна је сама тврдња трговца утицајем да може извршити утицај, да би кривично дело било извршено.³³

У складу са овим ставом, у извештају за Литванију у оквиру трећег круга евалуације, наводи се да инкриминација трговине утицајем није сагласна са Конвенцијом, те да је између осталог, потребно инкриминисати трговину утицајем тако да се она сматра извршеном, без обзира да ли је утицај стваран или не. У једној одлуци, литвански суд је нашао да уколико трговац утицајем не поседује никакав стваран утицај, он треба да буде гоњен за превару. У истом извештају ГРЕКО наглашава да овакав став суда указује на то да је кривично дело трговине утицајем погрешно схваћено.³⁴

Слично томе, у извештају за Чешку у оквиру трећег круга евалуације, препоручује се да Чешка у своје законодавство уведе појам претпостављеног утицаја.³⁵ Чешке власти су одбиле да ово учине, са образложењем да нема потребе проширити опсег трговине утицајем и на оне случајеве када се неко “претвара да може извршити нерегуларан утицај над доносиоцем одлуке”, јер је такво понашање обухваћено кривичним делом преваре. Трговац утицајем би у том случају био кажњен за покушај преваре или извршење преваре, док би купац утицаја евентуално био кажњен за покушај кривичног дела трговина утицајем.³⁶

Из свега наведеног, јасно је да ГРЕКО сматра да је намера доносилаца Конвенције била да се употребом термина претпоставље-

³³ *Evaluation Report on the Republic of Serbia Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2) (Theme I)*, параграф 69.

³⁴ *Third Evaluation Round Evaluation Report on Lithuania on Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2) (Theme I)*, параграф 73.

³⁵ *Third Evaluation Round Evaluation Report on the Czech Republic on Incriminations (Theme I)* параграф 85.

³⁶ *Third Evaluation Round Compliance Report on the Czech Republic "Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2)*, објављен 4.4.2013, параграф 20.

ног утицаја, под кривично дело трговине утицајем обухвати и случај када трговац утицајем прими незаслужену корист на име тога што тврди да може извршити нерегуларан утицај, иако у стварности не постоји никаква могућност вршења утицаја.

2.2. Појам претпостављеног утицаја у домаћој пракси

У погледу појма претпостављеног утицаја, као и уопште у погледу кривичног дела трговине утицајем, не постоји устаљена пракса. Ипак, делује да је тумачење српских судова у складу са схватањем ГРЕКА, са тим што није до краја направљена јасна разлика између стварног и претпостављеног утицаја.

Рецимо, пресуда Врховног касационог суда КЗЗ бр. 366/2015 од 22.04.2015. године је на трагу Конвенције. У њој се наводи “Кривично дело трговине утицајем из члана 366 КЗ, свршено је самим примањем награде или друге користи да би се коришћењем службеног положаја или утицаја посредовало код службеног лица да изврши или не изврши неку службену радњу, при чему је без утицаја на постојање овог кривичног дела да ли је окривљени оштећеног довео у заблуду у погледу своје намере да заиста посредује или у погледу постојања *свог стварног утицаја*, већ је довољно да је награда примљена у циљу посредовања.” Заблуда у погледу стварног утицаја која се наводи у овој пресуди, заправо представља дефиницију појма претпостављеног утицаја. Независно од погрешне квалификације утицаја, став суда да је и у овом случају извршена трговина утицајем је у складу са Конвенцијом и тумачењем ГРЕКА.

Са друге стране у пресуди Апелационог суда у Крагујевцу Кж1 бр. 549/21 од 08.11.2021 се наводи да је окривљена као “државни службеник и дугогодишњи управитељ писарнице” имала претпостављени утицај да посредује да се другом лицу промени место извршења казне. Ово би и било у складу са значењем претпостављеног утицаја, да током поступка није утврђено да је окривљена примила користи и да би коришћењем “свог утицаја преко извесних лица из Београда, која су очигледно утицајна јер су им познате поверљиве информације” посредовала да се промени место извршења казне.

Уколико је окривљена заиста могла да утиче да се службена радња изврши, макар и посредно на основу својих познанстава, радило би се о стварном утицају.

У сваком случају, ове разлике у тумачењу нису од већег практичног значаја, будући да суд није везан правном квалификацијом, а питање да ли се ради о стварном или претпостављеном утицају не утиче на конкретан облик кривичног дела. Ипак, прави тест за домаћу праксу ће се јавити у случају у којој трговац утицајем не буде поседовао никакве особине које могу навести на закључак да може извршити утицај, а истовремено купац утицаја буде доведен у заблуду да такве особине поседује. Рецимо, да наставник физичког васпитања лажно прикаже да је кум судије Врховног суда и да зато може извршити утицај на његову одлуку. Несумњиво је да је намера доносилаца Конвенције била да се и оваква ситуација квалификује као кривично дело трговине утицајем, а да ли ће српска пракса стати на овакво становиште, остаје да се види.

2.3. Сврха инкриминације претпостављеног утицаја

Иако је описано тумачење претпостављеног утицаја прихваћено од стране ГРЕКА, оно није без критика. Због тога је битно појаснити оправдање за овакву инкриминацију.

Као главни контрааргумент се наводи да се увођењем појма претпостављеног утицаја у Конвенцију, не штите оне вредности које се иначе штите кривичним делима против корупције. Коруптивна кривична дела имају за циљ да заштите непристрасност и законитост у функционисању државних органа. Уколико могућност утицаја на државне органе уопште не постоји, онда не постоји ни претња по њихово функционисање. Наглашава се да тврдња о поседовању фиктивног утицаја, и посредством тога, примање незаслужене користи, не представља кривично дело трговине утицајем, већ кривично дело преваре, јер је једина вредност која се у том случају штити, приватна имовина превареног.³⁷

---

³⁷ J. Phillipp, 2009, *op.cit.*, 33.

Али као што је наведено, коруптивна кривична дела немају само за циљ да обезбеде законито и непристрасно поступање државних органа, већ се њима и штити поверење јавности у рад државе и њених институција.³⁸ Чак и ако није извршен никакав утицај, привид да је он извршен и да је њиме исходована одређена службена радња, поспешује корупцију, јер се тиме ствара свест у друштву да је она ефикасан механизам.

Инкриминисањем претпостављеног утицаја, друштво се штити од установљавања корупције као општеприхваћене социјалне праксе. Ово је нарочито важно за друштва у којима се корупција доживљава као учестала појава, а ГРЕКО сматра да је то случај и са Србијом. Тако се у Извештају ГРЕКА из петог круга евалуације (2022), наводи: “Корупција је опште перципирана као распрострањена у Србији. У Индексу перцепције корупције који је саставио *Transparency International*, Србија се налази на 38. месту у 2020. години, што је најнижа позиција од 2012. године. *House of Freedom* је 2021. године оценила Србију са 1 од 4 по ефикасности заштитних мера против корупције, напомињући да иако је број хапшења и кривичних гоњења због корупције порастао протеклих година, пресуде на високом нивоу биле су веома ретке, упркос извештајима који су укључивали чланове извршне власти.”³⁹ Једноставно речено, да би борба против корупције била делотворна, потребно је не само санкционисати коруптивно деловање као такво, већ и спречити стварање утиска у друштву да је корупција присутна, и то је главни разлог за инкриминисање претпостављеног утицаја као елемента кривичног дела трговине утицајем.

Закључак

Кривично дело трговине утицајем је значајно средство у борби против корупције. Увођењем ове инкриминације на међународном нивоу, тежи се да се обезбеди законито и непристрасно функционисање државне администрације, али и поверење јавности у њу. То се чини санкционисањем употребе неформалне моћи, која не потиче

³⁸ L. Mickevičiūtė, 2020, *op.cit.*, 37.

³⁹ *Fifth Evaluation Round Evaluation Report on Serbia* од 5.7.2022. године, параграф 10.

од службеног положаја или формалних овлашћења, већ од друштвеног и личног положаја, посредством којег се утиче на оне које поседују формалну моћ. Једно од средстава за спречавање такве праксе је инкриминација претпостављеног утицаја, јер тврдња о вршењу неформалне моћи, независно од стварног стања ствари, може ојачати перцепцију о распрострањености корупције.

И то је управо један од разлога зашто се јављају проблеми у практичној примени овог кривичног дела, јер разумевање односа друштвене моћи, некада може бити теже од разумевања инкриминације кривичног дела трговине утицајем. Несумњиво, први корак у таквом подухвату мора бити сагледавање међународног контекста у коме је настала ова инкриминација, као и вредности које се њоме штите. Ипак, од првог корака до коначног циља, предстоји дугачак пут.

Анђела Митровић,
судијски помоћник Вишег суда у Београду

УБИСТВО ДЕТЕТА ПРИ ПОРОЂАЈУ

Убиство детета при порођају представља инкриминацију која је кроз историју претрпела значајне промене и чији се правни, али и друштвени статус у великој мери мењао. Од кривичног дела које се у прошлости најстроже санкционисало, укључујући и могућност изрицања смртне казне, током времена дошло је до промене у друштвеном и правном схватању наведеног дела, што је за последицу имало и то да у већини кривичних законодавстава оно представља привилеговани облик убиства. Данас је, и у Кривичном законик Републике Србије¹ чланом 116 прописано убиство детета при порођају као један од четири привилегована облика убиства, за чије је постојање потребно да је мајка лишила живота своје дете за време порођаја или непосредно после порођаја, док код ње траје поремећај изазван порођајем.

Специфичност наведеног кривичног дела не произлази из саме радње извршења, будући да је она као и код кривичног дела убиство, прописана на један уопштен начин и као таква је првенствено везана за последицу. Због тога, оно може бити извршено како чињењем, тако и нечињењем које је таквог квалитета да може довести до прописане последице, односно до смрти пасивног субјекта. Нечињење као радња извршења, а у складу са прихваћеном формалном теоријом правних дужности, претпоставља постојање тзв. заштитног гарантног односа, а која гарантна позиција овде произлази из природне породичне повезаности и подразумева обавезу родитељске бриге и старања.²

¹ Кривични законик – КЗ, „Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024.

² Н. Делић, *Кривично право – Посебни део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Центар за издаваштво и информисање, 2021, стр. 48.

Са друге стране, за постојање дела на субјективном плану неопходно је да се оно врши са умишљајем, будући да законодавац није прописао нехатни облик. Тако, у ситуацији када је до лишења живота новорођенчета дошло за време или непосредно након порођаја, док је код мајке постојао поремећај изазван порођајем, а дело је извршено из нехата, постојаће кривично дело нехатно лишење живота из члана 118 КЗ, па се чињеница да је постојала привилегујућа околност може третирати само олакшавајуће приликом изрицања кривичне санкције. Међутим, у ранијем кривичном законодавству то је водило криминално-политички неприхватљивом решењу да се строже третира нехатно од умишљајног дела при постојању исте ситуације, а то из разлога што је за нехатно лишење живота била прописана строжа казна него за кривично дело убиство детета при порођају.³

На крају, оно што ово кривично дело чини специфичним јесте чињеница да се као извршилац и пасивни субјект не може јавити било које лице, као и то што може бити извршено само у одређеном временском периоду и то за време и непосредно након порођаја, док код мајке постоји посебно психичко стање које се огледа у поремећају изазваном порођајем.

Поремећај изазван порођајем

Поремећај изазван порођајем представља привилегујућу околност која је била разлог за увођење наведеног облика убиства у наше кривично законодавство. Будући да представља законски елемент, он мора бити наведен у чињеничном опису дела, јер је саставни део радње извршења, а следствено томе мора се утврдити и узрочна веза између самог поремећаја и порођаја.⁴ Међутим, постојање поремећаја није лако утврдити, будући да значење појма поремећај изазван порођајем није до краја разјашњено, како у теорији, тако ни у пракси.

Прва дилема која се јавља јесте да ли наведени поремећај треба третирати као правни или медицински појам. Међутим, медицина негира постојање посебног патолошког поремећаја који прати „нор-

³ З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право – Посебни део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Правна књига, Београд, 2018, стр. 19.

⁴ Решење Врховног суда Србије Кж бр. 71/83 од 20.02.1983. године.

малан“ порођај.⁵ Заправо, сматра се да акт порођаја сам по себи, не доводи до поремећаја услед кога се може извршити убиство детета, у одсуству других фактора. Због тога, у судској медицини доминира схватање да не постоји медицинско објашњење на којем би се могла базирати наведена привилегијућа околност у кривичном поступку,⁶ из чега се може извести закључак да наведени поремећај представља искључиво правни појам.

С тим у вези, неопходно је утврдити тачно значење појма „поремећаја изазваног порођајем“, односно која је била намера законодаваца приликом приписивања овог облика убиства. У том смислу, у теорији су се јавила различита тумачења. Према једном становишту, поремећај изазван порођајем треба тумачити као промене у стању свести породиље, које настају као последица нормалног порођаја и које као такве умањују способност за расуђивање мајке. Ради се о психофизичком стању које се јавља код великог броја жена услед губитка крви, претрпљених болова, психичке и физичке исцрпљености, али и одређених спољних утицаја, као што су недостатак емотивне и социјалне подршке или постојање нежељене трудноће, а који чиниоци слабе отпорност мајке према извршењу кривичног дела, због чега се убиство детета и привилегује.⁷ Оваквим тумачењем долази се до закључка да је за постојање наведеног поремећаја довољно само да се порођај десио, будући да порођај као физиолошки процес, редовно доводи до промена у стању свести породиља. Према другом становишту за постојање наведеног поремећаја би било неопходно утврдити да су психофизичке промене до којих је дошло услед порођаја, таквог интензитета да су довеле до настанка патолошког стања код породиље, а које није својствено нормалном порођају. Овакво схватање заснива се на медицинском аспекту порођаја, по којем

---

⁵ Н. Делић, „Спорна питања у вези кривичног дела убиство детета при порођају (члан 116 КЗ)“, *Зборник радова 36. сусрета Копаоничке школе природног права – Слободан Перовић*, 2023, стр. 74.

⁶ Д. Коларић, „Кривично дело убиство детета при порођају у Кривичном законнику Србије“, *Безбедност*, 3/2008, стр. 108.

⁷ *Ibidem*.

порођај није никакво болесно стање, већ предвидиви физиолошки процес, који по правилу не изазива никакве поремећаје.⁸

Поред тога, намеће се и питање да ли се постојање наведеног поремећаја претпоставља или се оно пак мора утврђивати у сваком конкретном случају. Одговор на то питање зависи од тога које се од наведених тумачења појма поремећаја изазваног порођајем прихвата. Они који сматрају да порођај код породиља по правилу изазива наведени поремећај, полазе од тога да се у ситуацији када мајка лиши живота дете за време самог порођаја постојање истог не мора доказивати, већ да се у том случају он необориво претпоставља.⁹ Са друге стране, уколико је до лишења живота детета дошло непосредно након порођаја, присталице првог схватања сматрају да би се постојање поремећаја ипак морало доказивати, односно да се у том случају не би могао претпостављати. Уколико се прихвати друго становиште, а према коме поремећај изазван порођајем представља патолошко стање које се јавља тек изузетно, постојање поремећаја би се по природи ствари морало утврђивати у сваком конкретном случају, независно од тога да ли је до лишења живота детета дошло за време или непосредно након што се порођај десио.

Изложена теоријска дилема има и практичне последице, јер поступање органа поступка зависи управо од тога који се од наведених ставова прихвати. Тако, тумачење овог појма може утицати пре свега на одлуку тужиоца да ли ће окривљену гонити за тешко убиство детета или за убиство детета при порођају, али и шта ће бити предмет доказивања и која доказна средства ће бити коришћена у конкретном поступку.

По ставу аутора, појам поремећаја изазваног порођајем треба схватити као посебно патолошко стање које је узроковано психофизичким последицама порођаја и које се јавља само изузетно, што значи да се он треба утврђивати у сваком конкретном доказном поступку. У прилог овог становишта се наводе два различита аргумента, први је медицински, а други правнополитички. Као што је већ рече-

---

⁸ Видети Коларић, 2008, стр. 110 и Ј. Станисављевић, „Улога медицинских вештачења у доказивању кривичног дела убиство детета при порођају“, *Гласник права*, 1/2025, стр. 14-15.

⁹ Ј. Станисављевић, *op. cit.*, 14.

но, медицинска наука не познаје дијагнозу поремећаја изазваног порођајем. Штавише, порођај код великог броја жена пролази без значајних психофизичких последица, па у таквим случајевима не би било оправдано претпостављати постојање овог поремећаја. Чак и код оних породиља код којих дође до озбиљнијих компликација приликом порођаја, које могу изазвати одређене ефекте на психичко стање мајке, попут постпорођајне депресије или постпорођајне туге,¹⁰ по ставу медицинске струке ова душевна стања нису таква да могу самостално навести мајку на убиство новорђенчета.¹¹

Постоји и убедљив правнополитички разлог за овакво тумачење, а то је да уколико се прихвати прво становиште да се поремећај по правилу јавља код жена за време порођаја, а из ког разлога би га требало претпостављати, онда бисмо дошли до правнополитичко неприхватљивог исхода, да се за привилегован облик убиства осуди и она мајка која је током целе трудноће планирала убиство детета. Ово је поготово значајно, јер се у великом броју случајева чедоморства испоставило да су мајке криле трудноћу, чак и од најближих чланова породице, као и да се порођај углавном одвијао ван здравствених установа. Управо овакве околности представљају индикацију да је убиство било унапред планирано, те је утолико пре потребно утврђивати постојање поремећаја изазваног порођајем у сваком конкретном случају. Уз то, треба имати у виду и да кривично дело убиства детета при порођају представља привилегован облик убиства, па би било неправедно додатно привилеговати потенцијалног извршиоца тиме што би се постојање поремећаја необориво претпостављало.¹²

---

¹⁰ Н. Делић, *op. cit.*, 89-90.

Тако, постпорођајну тугу доживљава 80-90% жена, а главни симптоми су: мањак енергије, слабост, рањивост, нагле промене расположења, плачљивост, збуњеност. Постпорођајну депресију доживљава 10-16% мајки и ово стање карактеришу озбиљнији симптоми, попут: осећаја беспомоћности и безнадежности, поремећаји исхране и спавања, раздражљивост, анксизност итд. Са друге стране, као много ређи и много озбиљнији поремећај који се може јавити током или после порођаја, постоји постпорођајна психоза. Она се јавља код 0.1-0.2% жена у прве четири недеље након порођаја и може подразумевати симптоме као што су сумануте идеје или халуцинације. Што је најзначајније, постпорођајна психоза често доводи до чедоморства. Више о томе видети на: <https://www.lazalazarevic.rs/index.php/info-kutak/teme-iz-psihiјatriје/401-postpartalna-psihoza>.

¹¹ Ј. Станисављевић, *op. cit.*, 15

¹² Ј. Станисављевић, *op. cit.*, 16-17.

Постојање поремећаја се у пракси најчешће утврђује психијатријским вештачењем мајке.¹³ Али, важно је напоменути и да се његово постојање може доказивати и другим доказним средствима предвиђеним законом. Тако, у ситуацији када окривљена одбије да изнесе одбрану, а која чињеница утиче и на могућност судског вештака да се изјасни о постојању наведеног поремећаја, од пресудног значаја су управо друга доказна средства предвиђена Закоником о кривичном поступку¹⁴ и то пре свега испитивање сведока, али и коришћење исправа издатих од стране медицинских установа.

Треба истаћи и да се у литератури наводи да наведени поремећај нема значај биолошког основа неурачунљивости, односно битно смањене урачунљивости,¹⁵ што је у складу са схватањем да се порођај претпоставља. Као аргумент за ово становиште, наводи се да у супротном случају не би било потребе за постојањем ове инкриминације, јер би онда било довољно квалификовати ово дело као обично убиство и применити општа правила о неурачунљивости и битној смањеној урачунљивост.¹⁶ Ипак, када не би постојала наведена инкриминација, а мајка у стању битно смањене урачунљивости приликом порођаја лиши живота дете, радило би се о кривичном делу тешко убиство из члана 114 став 1 тачка 9 КЗ, за које је запређена казна затвора од најмање 10 година или казна доживотног затвора, док је за постојеће кривично дело убиство детета при порођају из члана 116 КЗ, прописана казна затвора од 6 месеци до 5 година. Већ на плану прописаних казни је јасна интенција законодавца за увођење инкриминације убиство детета при порођају, поготову узимајући у обзир да КЗ тренутно у члану 57 став 2 прописује забрану ублажавања казне за кривично дело из члана 114, те да би се онда морало поставити питање законитости ублажавања казне на основу правила о битно смањеној урачунљивости.

---

¹³ Супротно томе, Делић наводи да се психијатријско вештачење мајке ретко догађа у пракси. Видети Н. Делић, 2023, стр. 82.

¹⁴ Законик о кривичном поступку – ЗКП, „Службени гласник РС“ бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС.

¹⁵ Н. Делић, 2021, *op. cit.*, 48.

¹⁶ Д. Коларић, *op. cit.*, 111.

У погледу ситуације када мајка лиши живота дете у стању неурачунљивости, важно је нагласити да мера безбедности која би се тада изрекла има првенствено карактер специјалне превенције, док казна као санкција делује у првом реду као средство генералне превенције. Поред тога, казна представља и социјално-етички прекор за учињено дело (који је нарочито изражен у случају тешког убиства детета), што није случај и са мерама безбедности.¹⁷

Због свега наведеног, постојање поремећаја изазваног порођајем, као и његов утицај на урачунљивост мајке, треба утврђивати у сваком конкретном случају у складу са правилима савремене медицинске струке, конкретног налаза и мишљења вештака и других доказних средстава, имајући у виду да се не ради искључиво о правним, већ и о питањима из сфере медицинске науке.

Време извршења кривичног дела

Време извршења дела по правилу представља факултативни елемент бића кривичног дела, који законодавац прописује као обавезни елемент само код појединих кривичних дела, што је случај и са кривичним делом убиство детета при порођају. Тако, ово кривично дело може бити извршено само за време порођаја и непосредно после порођаја, док код мајке траје поремећај изазван порођајем. Док је законска формулација „за време порођаја“ довољно јасна и прецизна, формулација „непосредно након порођаја“ може довести до одређених нејасноћа.

Наиме, за разлику од појединих упоредноправних решења код којих је време извршења изричито предвиђено, као што је случај са Норвешком, где ово дело може бити извршено само у прва 24 часа након порођаја,¹⁸ наш законодавац се определио за коришћење правног стандарда.¹⁹ То значи да ће суд у сваком конкретном случају

---

¹⁷ З. Стојановић, *Кривично право – Општи део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Правна књига, Београд, 2017, стр. 342-343.

¹⁸ Д. Коларић, *op. cit.*, 112.

¹⁹ Слично решење постојало је и у Кривичном законнику Кнежевине Србије из 1860. године, према коме се постојање поремећаја небориво претпостављало у прва 24 часа након порођаја, док је након 24 часа његово постојање било неопходно утврђивати.

утврдити значење наведеног појма, водећи рачуна пре свега о интензитету поремећаја изазваног порођајем, али и личним карактеристикама мајке, као и свим другим околностима које могу утицати на трајање наведеног поремећаја, те последично и на време извршења дела. Међутим, иако законодавац не даје прецизну временску одредницу, он поставља одређене границе, тако што прописује да дело може бити извршено само непосредно након порођаја. Чини се да је законодавац таквом формулацијом желео да укаже да се ради о неком краћем временском периоду, у коме би још увек постојала могућност да наведени поремећај траје.

Овакво решење се и по ставу аутора сматра прихватљивим, будући да омогућава да се трајање поремећаја изазваног порођајем, а самим тим и постојање овог дела, утврди с обзиром на психофизичко стање сваке појединачне породице.

Извршилац кривичног дела

Извршилац кривичног дела убиство детета при порођају по природи ствари може бити само биолошка мајка детета. Сва друга лица која би учествовала у лишењу живота новорођенчета могла би одговарати искључиво за тешко убиство из члана 114 става 1 тачке 9 КЗ. Међутим, уколико мајка детета у делу учествује само као саучесник, било као помагач, било као подстрекач, њена кривична одговорност зависиће од тренутка у којем је такве радње предузела.

Тако, уколико је мајка радњу помагања или подстрекавања предузела пре отпочињања порођаја, она ће одговарати за кривично дело тешко убиство. Са друге стране, у теорији не постоји јединствен став у погледу одговорности мајке када радњу помагања или подстрекавања предузме за време порођаја. Тада би њена одговорност зависила од тога да ли је постојање наведеног поремећаја потребно посебно утврђивати, или се оно претпоставља. Уколико би се пошло од тога да се постојање наведеног поремећаја претпоставља, мајка би могла одговарати за убиство детета при порођају.²⁰ Супротно томе, уколико би се постојање наведеног поремећаја морало утврђивати

---

²⁰ Видети Д. Коларић, 2008, стр. 116.

без обзира да ли су радње предузете током или непосредно након порођаја, одговорност мајке зависиће од тога да ли је код ње утврђено присуство наведеног поремећаја или не. Такво решење примењује се и у ситуацији када су радње подстрекавања или помагања предузете непосредно након порођаја, будући да у теорији постоји јединствен став да се постојање поремећаја тада не може претпоставити. У том смислу, у случају утврђеног постојања поремећаја изазваног порођајем, мајка би одговарала за убиство детета при порођају, а у његовом одсуству за тешко убиство из члана 114 става 1 тачке 9 КЗ.

Пасивни субјект

Законодавац живот човека штити не само од његовог рођења па до смрти, већ и од самог зачећа. Због тога је потребно направити разлику између појма плода, новорођенчета и одојчета, јер ће у зависности од старости плода, односно детета, постојати различита кривичноправна заштита.

Тако, код кривичног дела убиство детета при порођају као пасивни субјект одређено је дете. Међутим, за разлику од кривичног дела тешко убиство из члана 114 КЗ, овде би се по природи ствари могло радити само о новорођенчету. У судској медицини наведени појам користи се за означавање детета које је навршило до пет или до седам дана живота, а након чега оно постаје одојче.²¹ Појам новорођенчета у смислу одредбе члана 116 КЗ треба екстензивно тумачити, у складу са судскомедицинском дефиницијом, и то тако што би појам новорођености требало везати за само трајање поремећаја изазваног порођајем, будући да он и представља привилегујућу околност која је била основ за прописивање овог облика убиства.

Поред тога, главни критеријум за разликовање овог кривичног дела од кривичног дела недозвољени прекид трудноће из члана 120 КЗ, јесте тренутак када је порођај започео.²² У медицинској науци се сматра да порођај отпочиње трудничким боловима, пуцањем водењака и ритмичким контракцијама материце, којим се потискује

---

²¹ Н. Делић, *op. cit.*, 76.

²² Видети Н. Делић, 2023, стр. 77, Ј. Станисављевић, стр. 5 и Д. Коларић, стр. 114.

дете све до одвајања тела детета од мајке.²³ У том смислу, и у ситуацији када је до лишења живота дошло након што је порођај отпочео, али када се он у физиолошком смислу још увек није окончао, односно када није дошло до потпуног одвајања тела детета од тела мајке, и даље ће постојати кривично дело убиство детета при порођају.

На крају, за постојање овог дела потребно је утврдити и да је дете рођено живо, с тим да околност да ли је оно било способно за даљи живот није од значаја.²⁴ Чињеница да је дете живорођено утврђује се пре свега судскомедицинским вештачењем. Знаци живорођености огледају се у количини ваздуха пронађеног у плућима, желуцу и вијугама танког црева детета, а који указују да је дете дисало барем неколико минута, односно да је било живо.²⁵ Са друге стране, уколико би се вештачењем утврдило да је дете рођено мртво, радиће се о неподобном покушају убиства детета при порођају,²⁶ а за који се мајка може ослободити од казне у складу са одредбом члана 31 КЗ.

Закључак

На крају, може се закључити да кривично дело убиство детета при порођају, иако наизглед јасно дефинисано у закону, у пракси и теорији отвара бројна спорна питања и дилеме, пре свега у погледу тумачења појма поремећаја изазваног порођајем и његовог доказивања. Чини се да дилеме у практичној примени настају као последица неусклађености законске терминологије са сазнањима савремене медицине. Као што је већ речено, медицина не познаје посебан поремећај који прати „нормалан“ порођај и који би се као такав могао претпостављати. Сходно томе, појам поремећаја изазваног порођајем, како кроз језичко тумачење, тако и посматрањем са становишта медицинске науке, треба разумети као специфично патолошко стање које се код мајке јавља изузетно, као последица самог порођаја, те се његово постојање не може претпостављати, већ мора утврђивати у сваком конкретном случају. Поред тога, иако је реч о правном појму,

---

²³ Ј. Станисављевић, *op. cit.*, 5.

²⁴ Д. Коларић, *op. cit.*, 114.

²⁵ Ј. Станисављевић, *op. cit.*, 12.

²⁶ Н. Делић, *op. cit.*, 77.

његово утврђивање без обављеног психијатријског вештачења било би готово незамисливо, будући да суд нема потребна стручна знања која су неопходна за разумевање наведеног појма, који је по својој природи уско повезан са медицинском науком. Наравно, наведено не значи да је доказивање путем других доказних средстава искључено, већ да психијатријско вештачење има примат у односу на сва остала доказна средства, која несумњиво имају значајну улогу у утврђивању чињеничног стања.

Чини се и да намера законодавца није била да привилегује сваку мајку која је лишила живота своје дете за време порођаја, будући да у том случају у законски опис дела не би био унет поремећај изазван порођајем, а који се, као и сваки други елемент бића дела, мора доказивати и никада се не може претпостављати.

Стога је неопходно да законодавац спроведе свеобухватну анализу наведеног кривичног дела са становишта медицинске науке. У том контексту, *de lege ferenda* је потребно донети одлуку да ли ће се, као што је случај у неким страним правним системима, одустати од ове инкриминације и убиство детета при порођају решавати кроз општа правила кривичног права, попут правила о неурачунљивости и одмеравању казне, или ће ова одредба остати у нашем правном систему. Ипак, уколико се законодавац одлучи да наведена инкриминација остане у нашем Кривичном закону, неопходно је елементе бића кривичног дела прописати на начин који ће у потпуности бити усклађен са сазнањима и закључцима до којих је дошла савремена медицина.

Влајко Стојиљковић,
судијски помоћник Вишег суда у Београду

ДИСТИНКТИВНОСТ ЖИГА

Појам жига

Жиг се укратко може описати као искључиво субјективно право интелектуалне својине које за предмет заштите има ознаку (знак, марку) којом носилац жига обележава свој производ или услугу у привредном промету у циљу њиховог разликовања од истих или сличних производа или услуга осталих субјеката.¹

Уопштено гледано, жиговима се преносе информације које се односе на квалитет производа и стога олакшавају и унапређују одлуке потрошача о куповини, док истовремено репутација ствара подстицај за привредне субјекте да производе робу или пружају услуге пожељног квалитета, на корист потрошача и тржишта.² Друштвена функција жига се огледа у омогућавању функционисања механизма којим робне ознаке делују у промету, а који подразумева снижавање асиметрије информисаности на тржишту путем олакшавања потрошачима да прикупе информације роби.

Жиг представља право у субјективном смислу, док је робна ознака (знак, марка) предмет тог права тј. предмет заштите жига.

Ознака (знак) би се у најширем смислу могла дефинисати као оно по чему се неко или нешто распознаје или разликује од другог. Робна ознака је ужи појам од појма ознаке и односи се на ознаку коју неки привредни субјект користи за обележавање одређене робе на тржишту. Слично томе, услужне ознаке су ознаке које привредни субјекти користе за обележавање одређених услуга на тржишту.

¹ Слободан М. Марковић, Душан В. Поповић, *Право интелектуалне својине: осмо измењено и допуњено издање*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2020, стр. 150.

² Giovanni B. Ramello, "What's In A Sign? Trademark Law and Economics Theory", *Journal of Economic Surveys*, Vol. 20, No. 4, 2004, стр. 551.

Према традиционалним теоријским схватањима, робна ознака у промету врши четири функције: функцију указивања на порекло робе, функцију идентификације робе и њеног разликовања, функцију гарантовања квалитета робе и рекламну функцију.

Свака робна (или услужна) ознака у промету врши поменуте функције само под једним нужним условом: не сме бити два или више субјеката који истом (или сличном) ознаком означавају истоврсну робу, јер то ствара ризик од забуне потрошача о пореклу означеног производа/услуге. Стога, право жига, као облик државне интервенције у односе на тржишту, има превасходни задатак да правно обезбеди да само један субјект једном ознаком означава једну врсту робе или услуге на тржишту.³

Веза између ознаке и њоме обележене робе или услуге је кључна за постојање правне заштите. Та веза је духовне природе јер постоји у свести људи – учесника у промету, тако што их ознака асоцира на својства означеног производа или услуге.⁴

Жиг је искључиво апсолутно субјективно право имовинског карактера. Право жига је у циљу заштите робних ознака прописало могућност стицања искључивог имовинског права које даје овлашћење свом титулару да другим лицима дозволи или забрани одређене видове коришћења заштићене робне ознаке у привредном промету. Иако се у члану 49 став 1 Закона о жиговима наизглед помиње и позитивно овлашћење носиоца жига да користи жигом заштићен знак за обележавање обавезе, жиг је ипак једно од најтипичнијих чисто негативних права интелектуалне својине, које не омогућава свом титулару да предузима било које фактичке радње које иначе не би фактички могао да предузима да не постоји жиг, већ једино овлашћују титулара да забрањује другим субјектима да предузимају радње које би иначе фактички могли да предузимају.

Начело специјалитета се огледа у чињеници да знак, као формални предмет заштите у праву жига, није заштићен од употребе и копирања као такав, него само ако и кад се користи за означавање

³ Слободан Марковић, “Повреда жига - водич кроз лавиринт кључних института права жига”, *Право и привреда*, vol. 57, бр. 7-9, 2019, стр. 13.

⁴ С. М. Марковић, Д. В. Поповић, *op. cit.*, стр. 31.

одређене робе и/или услуга. Стога, централни ефекат који право жига треба да произведе јесте да заштити функцију указивања на порекло означеног производа или услуге. Остале три функције су претпоставка или последица ове централне функције жига.⁵

Према члану 7 Закона о жиговима, жигом заштићен знак може се састојати ”од било каквих знакова, посебно од речи, укључујући лична имена, или од цртежа, слова, бројева, боја, тродимензионалних облика, облика робе или њеног паковања, комбинација тих знакова или звукова”, ако испуњавају законом прописане услове, што је врло слично норми члану 3 Директиве ЕУ 2015/2436, према којој се предмет заштите може састојати од било каквих знакова, нарочито речи, укључујући лична имена, или од цртежа, слова, бројки, боја, облика или паковања производа, или звукова, ако испуњавају Директивом прописане услове. Ни Закон о жиговима ни Директива ЕУ не настоје дати целовиту дефиницију предмета жига, већ само уз небитне варијације *exempli causa* набрајају типичне елементе од којих се може (али не мора) састојати предмет жига.⁶ Услед наведеног, надлежни органи управе и судови треба да кроз праксу нађу за сваки појединачни случај адекватан одговор на питање подобности ознаке за заштиту жигом, превасходно кроз конкретизацију апстрактних услова за признање жига који су даље наведени у Закону о жиговима, а нарочито услова дистинктивности.

Једина два у Закону о жиговима позитивно дефинисана материјалноправна услова које одређени знак мора да испуњава да би на истом био признат жиг јесу: 1) да је знак подобан за разликовање у промету робе, односно услуга једног субјекта у односу на робу, односно услуге другог субјекта – услов дистинктивности; и 2) да може бити приказан у Регистру жигова на начин који омогућава надлежним органима јасно и прецизно утврђивање предмета заштите.

---

⁵ Слободан Марковић, “Актуелизација важних теоријских питања у савременој судској пракси права жига”, *Liber amicorum: Проф. др Мирко Васиљевић*, Универзитет у Београду Правни факултет, Београд, 2021, стр. 501.

⁶ Урош Ђемаловић, *Право интелектуалне својине и дигитална трансформација*, Институт за европске студије, Београд, 2019, стр. 134.

Важећи Закон о жиговима не предвиђа услов да сваки жигом заштићени знак мора бити подобан за графичко представљање. За разлику од ранијег Закона о жиговима из 2009, важећи Закон о жиговима такође установљава шири круг разлога за одбијање заштите, тј. негативно дефинисаних сметњи за признање жига, а који су оквирно подељени на апсолутне и релативне разлоге за одбијање заштите. Апсолутни разлози за одбијање заштите наведени су у члану 5 Закона и истима се превасходно штити јавни поредак. Релативни разлози за одбијање заштите наведени су у члану 6 Закона о жиговима и истима се превасходно штити туђа субјективна права, укључујући раније признате жигове, друга права интелектуалне својине, али и лична права на лик и дело.⁷

Дистинктивност

Дистинктивност је кључан услов који ознака мора да испуни како би јој се пружила правна заштита у виду права жига. Услов дистинктивности прожима и апсолутне и релативне услове за добијање заштите⁸, па чак и посебан разлог за приговор ради заштите назива привредног друштва. Већ у оквиру поступка регистрације жига, основни услов који Завод мора по службеној дужности да испитује јесте дистинктивност знака. Исто питање се и након стицања жига може у знатној мери преиспитати од стране парничног суда у контексту одређивања обима грађанскоправне заштите.

Дистинктивност је сложен појам који би се најопштије могао дефинисати као подобност ознаке да служи разликовању производа једног произвођача од производа другог произвођача.

Дакле, дистинктивност подразумева подобност ознаке да служи индивидуализацији и разликовању робе или услуга једног учесника у промету од исте или сличне робе или услуга другог учесника у промету.⁹

---

⁷ Слободан Марковић, *Право интелектуалне својине и информационо друштво*, Београд, 2018, стр. 189.

⁸ *Ibidem*, стр. 195.

⁹ Душан В. Поповић, *Регистрација назива интернет домена и право жига*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014, стр. 39.

Проф. Марковић резонује да је дистинктивност најкарактеристичније обележје нематеријалног добра које је предмет заштите жига, те да је обим заштите код свих права интелектуалне својине функција оваквог најкарактеристичнијег обележја. У вези са оваквом општом констатацијом, Марковић сагледава дистинктивност “у контексту реалне моћи одређене робне марке да врши своју информациону функцију на тржишту. Та моћ је резултанта свих естетско-лингвистичких посебности саме ознаке, преко дужине њене употребе као робне марке и степена прихваћености од стране потрошача, до разноврсних околности њеног коришћења, те представља динамичну категорију која се мора сагледавати у временском и просторном контексту конкретног тржишта.” Како Марковић наводи, дистинктивност је је централни правно-економски разлог за признање правне заштите жигу као интелектуалном добру, као што је то у патентном праву инвентиван ниво проналаска, а у ауторском праву оригиналност дела.¹⁰

У теорији се прави разлика између две врсте дистинктивности, и то дистинктивности у функцији указивања на порекло, и дистинктивности у функцији разликовања, односно истицања робе. Дистинктивност у функцији истицања робе, која се у теорији назива још и “снага обележавања” представља меру у којој се ознака истиче у односу на конкурентске ознаке, односно ниво њене препознатљивости на тржишту. Ова врста дистинктивности ознаке у одређеној мери зависи од њеног изгледа (привлачност или оригиналност речи или слике од које се ознака састоји), али се пре свега изграђује кроз њену употребу, рекламу и друге видове промоције. Овим путем ознака стиче низ конотација, а потрошачи почињу да везују за њу читав низ информација.

У правној теорији одређени аутори праве разлику између апстрактне и конкретне дистинктивности, при чему апстрактна дистинктивност подразумева способност знака да служи разликова-

---

¹⁰ Слободан Марковић, “Начело специјалности жига и забрана разводњавања чувеног жига – правноекономско тумачење”, *Анали Правног факултета у Београду*, год. LIX, бр. 1, 2011, стр. 44-46.

њу производа и услуга једног произвођача од производа и услуга другог произвођача, без довођења знака у везу са конкретним производима и услугама (апстрактна могућност да потрошачи неки знак уопште доживе као жиг), док се конкретна дистинктивност односи на способност разликовања у односу на конкретне производе и услуге за чије означавање се жиг региструје.

Антипод дистинктивности је генеричност ознака. Генерична ознака не само да не може да буде регистрована као предмет жига, већ ће и раније признати жиг бити укинут уколико заштићена ознака у међувремену постане генерична. Реч је о знаковима који су некада били подесни за указивање на порекло, али су дугогодишњом употребом у привредном промету, али и у свакодневној конверзацији, такво својство изгубили, постајући синоним за врсту робе односно услуге. Примери су: каладонт (паста за зубе), целофан (врста пластичне фолије), жилет.

Полазећи од комплексности ознаке, робне и услужне знакове је могуће поделити на прости и сложене. Прости су они који садрже само један елемент форме: реч, слово, број, цртеж или боју. Сложен знак који се састоји од недистинктивних елемената форме знака може по свом укупном изгледу бити дистинктиван.

Истоветна ознака за коју је првобитно правноснажно одбијена заштита жигом услед неиспуњавања услова дистинктивности свеједно може у неком каснијем тренутку бити заштићена жигом зато што је у међувремену испуњен услов дистинктивности, на пример зато што су у међувремену за обележавање релевантне робе или услуга потпуно престале да се користе све релевантне ознаке које су претходно лишавале спорну ознаку дистинктивности¹¹ или зато што је одређена фраза изгубила првобитно значење. Према томе, протек времена сам по себи не лишавало сваку ознаку дистинктивности, већ у комбинацији са другим факторима може једну ознаку лишити дистинктивности или другој ознаци придати дистинктивност.

---

11 Deborah R. Gerhardt, „Beware the Trademark Echo Chamber: Why Federal Courts Should Not Defer To USPTO Decisions”, *Berkeley Technology Law Journal*, Vol. 33, 2018, стр. 683.

Случај *Abercrombie & Fitch Co. v. Hunting World, Inc* из 1976. године успоставио је оквире за разматрање појма дистинктивности жига у англосаксонском правном систему. У овој одлуци савезног апелационог суда САД разрађен је такозвани Спектар дистинктивности, класификација ознака у пет категорија према њиховом степену дистинктивности од које зависи способност да функционишу као жигови и обим правне заштите коју уживају:

Генерички (*Generic*): термини који се односе на саму врсту (род) производа, као нпр. “Ципеле” за обућу. Овакви термини никада не могу бити заштићени жигом, јер би тиме други произвођачи неоправдано били онемогућени да именују и означавају своју робу;

Дескриптивни (*Descriptive*): термини који непосредно описују карактеристику, квалитете, намену, порекло или састав производа. Они нису инхерентно дистинктивни, и заштиту могу стећи само ако су стекли секундарно значење кроз употребу, нпр. “Укусан хлеб”;

Сугестивни (*Suggestive*): термини који захтевају машту или размишљање да би се успоставила веза са карактеристиком производа. Ови жигови су инхерентно дистинктивни и стога уживају заштиту од тренутка употребе или регистрације, без потребе доказивања секундарног значења;

Арбитрарни (*Arbitrary*): термини који су уобичајене речи, али немају никакве везе са производом на који се односе, нпр. “Apple” за рачунаре;

Фантастични (*Fanciful*): Измишљене речи које немају никакво инхерентно значење пре употребе, што обухвата и одређене комбинације слова и симбола, нпр. “Kodak”, “Exxon”.¹²

Суд правде Европске уније (CJEU) установио је следеће критеријуме за разматрање дистинктивности знака: тржишни удео; колико је интензивна, географски распрострањена и дуготрајна употреба знака; износ који је привредни субјект уложио у промоцију знака; удео релевантне групе лица која, захваљујући знаку, идентификује робу као ону

---

¹² Syugo Hotta, Masahiro Fujita, “The Psycholinguistic Basis of Distinctiveness in Trademark Law”, Lawrence M. Solan, Peter M. Tiersma (eds), *The Oxford Handbook of Language and Law*, Oxford University Press, 2012.

која потиче од одређеног привредног субјекта; као и изјаве привредних комора или других трговинских и стручних удружења. Да би се на основу ових критеријума утврдила дистинктивност, довољно је показати да релевантна јавност, „или барем њен значајан део“, посматра дескриптивни знак у функцији означавања порекла.¹³

Поред поступка регистрације, питање дистинктивности одређене ознаке може се поставити и у другим поступцима пред Заводом за интелектуалну својину, као што је поступак за оглашавање већ регистрованог жига ништавим, као и у судским поступцима због повреде жига.

Поступак за признање жига

“Заштита знакова разликовања жигом није обавеза, већ могућност коју физичка и правна лица имају на располагању у циљу спречавања њиховог неовлашћеног коришћења, али и у циљу пружања правне сигурности носиоцу заштићеног права.”¹⁴

У модерним правним системима је универзално прихваћено да се жиг стиче регистрацијом, у поступку пред националним заводом за интелектуалну својину. Насупрот томе стоји систем стицања жига употребом жига, који се задржао у појединим државама англосаксонског права, али не као једини начин стицања жига. Сматра се да је систем употребе носи већи степен правне несигурности у односу на систем регистрације, пре свега у виду потешкоћа код утврђивања датума фактичког почетка коришћења ознаке.

Систем регистрације подразумева да, за разлику од ауторског и сродних права (која настају самим неформалним чином настанка самог дела), жиг се као право индустријске својине стиче у управном поступку који се покреће на захтев лица које намерава да стекне жиг, а окончава решењем надлежног органа управе о признању жига и његовим уписом у регистар жигова.¹⁵ Међутим, како је то констатовано у одлукама доне-

¹³ Martin Senftleben, “Signs Eligible for Trademark Protection in the European Union”, Irene Calboli, Jane C. Ginsburg (eds.), *Cambridge Handbook on International and Comparative Trademark Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2020, стр. 215.

¹⁴ Пресуда Управног суда III-2 У бр. 13473/12 од 14.11.2014. године.

¹⁵ Д. В. Поповић, *op. cit.*, стр. 37-42.

тим у оквиру WIPO Центра за арбитражу и медијацију, у многим јурисдикцијама регистрација жига је аутоматска или се врши без суштинског испитивања пријаве.¹⁶

Домаће право, дакле, традиционално предвиђа поступак за признање жига који се покреће подношењем пријаве пред Заводом за интелектуалну својину као надлежним органом управе, а у оквиру којег се врши детаљно испитивање испуњености формалноправних и материјалноправних услова за регистрацију од стране Завода. Међутим, важећи Закон о жиговима је са једне стране у потпуности укинуо жалбени поступак, док је са друге стране фокус стављен на приговор као главни процесни механизам контроле пријаве на иницијативу заинтересованог трећег лица.

Поступак за признање жига покреће се подношењем пријаве за признање жига пред Заводом за интелектуалну својину као надлежним органом за послове интелектуалне својине. У обавезну садржину пријаве за признање жига спада и списак робе и/или услуга на које се знак односи. Роба и услуге за које је поднета пријава жига морају бити означене и сврстане у класе у складу са важећим системом класификације установљеним Ничанским споразумом о међународној класификацији роба и услуга ради регистравања жигова.¹⁷ Предмет поступка регистрације је одређен конкретном пријавом знака за робу наведену у приложеном списку. Предмет поступка ограничава обим испитивања у фази регистрације.¹⁸ Након што утврди да је пријава уредна и да је плаћена такса, Завод ће приступити суштинском испитивању материјалноправних услова за признање жига, који обухватају услове дистинктивности и подобности за приказивање, као и одсуство апсолутних и релативних сметњи за признање жига из члана 6-7 Закона о жиговима. У току испитивања испуњености материјалноправних услова, свако заинтересовано лице може да поднесе писмено мишљење у коме се образлажу разлози због којих пријављени знак не испуњава услове за заштиту жигом.¹⁹ Ако је пријава уредна и ако Завод сматра да не постоје разлози за одбијање пријаве

---

¹⁶ *Ibidem*, стр. 118.

¹⁷ Члан 15 став 1 Закона о жиговима.

¹⁸ Божин Влашковић, *Дескриптивни знаци у праву о жиговима*, Крагујевац, 1996, стр. 148.

¹⁹ Члан 30 Закона о жиговима.

на које пази *ex offio*, подаци из пријаве објављују се у службеном гласилу Завода, а нарочито: број и датум пријаве, подаци о подносиоцу пријаве, изглед знака и списак робе и/или услуга на које се знак односи.²⁰ У року од три месеца од дана објаве пријаве, носилац ранијег права може изјавити приговор у односу на сву или део робе/услуга из пријаве, али само из разлога који представљају релативне сметње за признање жига из члана 6 Закона о жиговима или посебних разлога за приговор предвиђених у члану 7 Закона о жиговима.²¹ Закон о жиговима у члану 7 познаје два посебна разлога за одбијање заштите жигом на које Завод уопште не пази *ex offio*, али које заинтересовано лице може да истакне у приговору: 1) ако је назив привредног друштва или његов битан део истоветан или сличан знаку из пријаве, а роба или услуге који су предмет делатности тог привредног друштва су истоветни или слични онима из пријаве жига и користе се у промету, осим ако је подносилац пријаве за признање жига у тренутку подношења пријаве имао привредно друштво са истоветним или сличним називом; 2) ако је пријаву поднео трговачки заступник или пуномоћник подносиоца на своје лично име без одобрења заступаног лица, осим ако оправда свој поступак. Ако је приговор уредан, благовремен и дозвољен, Завод обавештава подносиоца пријаве о поднетом приговору, доставља му примерак приговора и позива га да се у року од 60 дана од дана пријема обавештења изјасни на приговор.²² Ако се подносилац пријаве благовремено изјасни на приговор, Завод приступа мериторном одлучивању о основаности разлога наведених у приговору, али ако подносилац пријаве не одговори на приговор у прописаном року, Завод решењем одбија пријаву жига у границама наведеним у приговору без мериторног одлучивања. Ако је пријава жига (макар делимично) успешно прошла кроз фазу приговора и ако су плаћене одговарајуће таксе и други трошкови, Завод новопринати жиг уписује у Регистар жигова, објављује податке о жигу у службеном гласилу и носиоцу права издаје исправу о жигу која има карактер решења у управном поступку.²³ С обзиром да жалба није

---

²⁰ Члан 33 Закона о жиговима.

²¹ Члан 34 став 1 Закона о жиговима.

²² Члан 35 став 3 Закона о жиговима.

²³ Члан 38-40 Закона о жиговима.

дозвољена у поступку за признање жига, против коначних одлука Завода за интелектуалну својину може се водити управни спор,²⁴ као главни пут за судску контролу законитости коначних управних аката.

На коначне (и формално правноснажне) одлуке Завода за интелектуалну својину којима се признају жигови и остала права индустријске својине примењује се опште правило управног права о поништају управних аката, према којем надлежни орган који је донео одређени управни акт исти може накнадно уклонити из правног поретка, изузетно и са ретроактивним дејством (*ex tunc*), али само у одговарајућем поступку за поништај који представља антитезу првобитном управном поступку у којем је донет спорни акт.

Успостављање примарне надлежности за утврђивање дистинктивности ознаке (заједно са свим другим материјалноправним условима) на страни Завода за интелектуалну својину као специјализованог управног органа, тј. посебне организације, подразумева да се ова чињеница утврђује у управном поступку, у којем, за разлику од парничног поступка, важи начело материјалне истине. Наведено начело подразумева да орган поступка има овлашћење да позива странке да подносе додатне доказе, као и да сам поступа по службеној дужности прикупљајући неопходна обавештења и доказе како би тачно утврдио чињенично стање ради правилног одлучивања о управној ствари. Управни орган има на располагању могућност да цени и оне доказе до којих сам може доћи, као на пример увидом у интернет странице и друге садржаје који су лако доступни. Ову могућност судови немају, будући да у парничном поступку суд више нема овлашћења да утврђује материјалну истину, већ се одлучује на основу оних чињеница и доказа које су предложиле саме странке.

Предмет права и обим заштите жига

Једна од централних одредби Закона о жиговима садржана је у члану 49, који је насловљен “Обим права носиоца жига”, мада регулише не само обим, већ пре свега садржину жига као субјективног

---

²⁴ Члан 9 став 9 Закона о жиговима.

права, те суштински одговора одредбама члана 10 став 1, 2 и 3 Директиве ЕУ.²⁵

Жиг овлашћује свог носиоца (титулара) да свим другим лицима забрани неовлашћено коришћење жигом заштићене ознаке за означавање исте врсте робе или услуга, а које забране су одређене енумерацијом забрањених радњи у закону, што је заправо контраст у односу на искључива овлашћења носиоца.

Како се не би изиграла правила о одређивању предмета заштите жига, овим забранама су поред истоветних знакова на истоветној врсти робе/услуга такође обухваћени и знакови који су истоветни или слични раније заштићеном знаку за истоветну или сличну врсту робе/услуга, ако постоји вероватноћа да због те истоветности, односно сличности настане забуна у релевантном делу јавности, која обухвата и вероватноћу довођења у везу тог знака са раније заштићеним знаком.

Обим заштите коју жиг пружа је шири од предмета заштите јер обухвата и круг ознака које су сличне заштићеној ознаци и које служе за обележавање робе која је слична роби која је предмет жига, уколико употреба сличне ознаке за обележавање исте или сличне робе може довести потрошаче у заблуду у погледу порекла робе. Дејство жига као субјективног права односи се пре свега на заштићену ознаку, али право жига проширује дејство жига и на сличне ознаке за сличну робу, стога што жиг не би могао да врши своју функцију ако би потрошачка јавност била збуњена множином сличних знакова за сличну робу, те не би поздано закључивала о пореклу тако означене робе. Из забуне о пореклу означеног производа настаје забуна о квалитету робе и о субјекту који шаље рекламну поруку. Проширење обима заштите жига у односу на предмет заштите је у складу са традиционално схваћеном друштвеном функцијом жига. Носилац жига има право да забрани коришћење ознаке исте или сличне његовој заштићеној ознаци за обележавање исте или сличне робе, уколико потрошачи на тај начин могу бити доведени у заблуду у погледу порекла робе. За процену опасности настанка заблуде потрошача од

---

²⁵ С. Марковић, “Актуелизација важних теоријских питања (...)”, *op.cit.*, стр. 498.

значаја је не само мера сличности предметних ознака, већ и снага обележавања ознаке заштићене жигом, као и претпостављени степен пажње са којим просечан потрошач приступа куповини конкретне робе. Основно начело права жига јесте да је обим заштите једне робне марке пропорционалан нивоу њене дистинктивности.

При одређивању обима заштите коју жиг пружа кључна улога припада законском термину „опасност од стварања забуне у промету о пореклу робе”.²⁶

Непосредна опасност замене настаје када учесници у промету, на основу међусобне сличности ознака, погрешно закључују да производи или услуге потичу од титулара жига, а не од неког другог субјекта који је сличном ознаком обележио своје производе или услуге и ставио их у промет. Супротно томе, посредна опасност замене се односи на неистоветне ознаке које учесници у промету не замењују међусобно, већ на основу истих заједничких делова у њима закључују да тако обележени производи или услуге потичу из истог извора. Посредна опасност замене постоји када се код просечног потрошача стварају одређене асоцијације између различитих ознака, док се код непосредне опасности такође стварају асоцијације код просечног потрошача, али између истоветних ознака.

У праву жига, апстрактна опасност од забуне се односи на вероватноћу забуне на основу саме сличности ознака и/или робе. Поред апстрактног, постоји и конкретно значење појма опасност замене, које се заснива не само на сличности ознака и истоврсности производа, већ на стварним околностима у којима се одвија продаја производа.

Сви облици опасности од замене утврђују се узимајући у обзир све околности конкретног случаја, а нарочито детаљну процену следећа три фактора: сличност ознака, истоврсност или сличност производа и дистинктивност ознаке. Ови фактори се налазе у односу међусобне зависности и детерминисани су степеном пажње просечног учесника у промету.

---

²⁶ *Ibidem.*

Према Пракси Завода за интелектуалну својину, приликом процене вероватноће довођења у забуну, процењује се дистинктивност ранијег жига у целини. Дистинктивност свих делова ранијег жига и каснијег знака се такође процењује с приоритетом на деловима који се подударају.²⁷

У Пресуди C-251/95, 'Sabel', Суд правде Европске уније наводи да „глобална процена визуелне, аудитивне или концептуалне сличности знакова о којима је реч мора да буде заснована на целокупном утиску који они остављају, имајући на уму посебно њихове дистинктивне и доминантне делове.“²⁸

Када постоји истоветност ознаке и робе, случај се решава релативно једноставно. Тужени који је користио знак идентичан туђем жигом заштићеном знаку, на роби која је идентична роби за коју је жиг регистрован одговоран је за повреду жига и није потребно да суд утврђује поменуто опасност од забуне просечног потрошача. Овде је реч о необоривој претпоставци забуне коју тужени не може обарати доказивањем супротног.²⁹

Када су у питању само слични знакови, тада је опасност замењивања у примарној зависности од сличности производа који су њима обележени. Према томе, правило је да се знакови морају међусобно више разликовати ако је реч о привредно сроднијим производима да би се избегла опасност замене. Обрнуто, ако је реч о истоврсним производима, који се међусобно више разликују, тада се опасност замене може отклонити и само мањим разликама које постоје између употребљаваних ознака. Законом је изричито предвиђено да се роба и услуге не сматрају међусобно сличнима само због тога што припадају истој класи Ничанске класификације, али и да се не сматрају међусобно различитим само због тога што припадају различи-

---

²⁷ Методологија поступања Завода за интелектуалну својину у поступцима за признање жига и у поступцима по регистрованим жиговима, доступно на <https://www.zis.gov.rs/wp-content/uploads/metodologija-postupanja-zigovi-17-06-2022-min.pdf>.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ С. Марковић, „Повреда жига - водич кроз лавиринт кључних института права жига“, стр. 25.

тим класама Ничанске класификације.³⁰ Укупна опасност замењивања је правно питање о којем одлучује суд.³¹

У члану 90 став 2 Закона о жиговима на поприлично конфузан начин наглашено је да ће повреда жига постојати и ако је извршилац повреде додао знаку речи „тип”, „начин”, „по поступку” и сл., што би требало да води закључку да додавање неких од наведених или њима сличних фраза уз вербални или графички знак само по себи никада не лишава тај знак сличности са жигом заштићеним знаком (нпр. додавање фразе “начин” или “поступак” уз вербалну ознаку “*ABCD*” само по себи не може лишити ознаку “*ABCD* поступак” сличности са ранијом ознаком “*ABCD*” за исту врсту робе или услуге). Ова законска одредба је смештена на почетак главе X Закона о жиговима, која је посвећена грађанскоправној заштити жига, што може навести на погрешан закључак да ова (поприлично нејасно формулисана) норма има чисто процесни карактер, али што није случај, с обзиром да питање сличности несумњиво има знатно више везе са материјалноправним питањима испуњења услова дистинктивности и садржине овлашћења из жига, него са било којом процесном нормом.

Апелациони суд у Београду је у једном спору у вези са две сличне жигом заштићене ознаке нашао да “поређењем знакова у њиховом укупном изгледу (на први поглед), евидентно је да оба знака садрже исти вербални елемент – реч “амбар”, али са различитим графичким решењима, те речи која се међусобно разликују како у погледу фонта, писма и језика, тако и у погледу наставка имена “АмбаР Нови Сад” и “amBar. Balkan Cuisine” и графичких додатака у виду линија, како је правилно утврдио првостепени суд, због чега имајући у виду укупан изглед, не постоји вероватноћа да ови знакови у погледу укупног утиска који остављају у односу на пажњу просечног потрошача [могу] изазвати забуну у промету уз вероватноћу довођења у везу знака из тужиочеве пријаве са знаком из раније поднете пријаве туженог.”³²

---

³⁰ Члан 15 став 7-8 Закона о жиговима.

³¹ Б. Влашковић, *op. cit.*, стр. 85.

³² Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 85/22 од 28.02.2024. године

Чувени жиг

Чувени жиг је правна категорија која обухвата оне заштићене робне марке, које су својом познатошћу и репутацијом освојиле највиши степен дистинктивности.

Код чувеног жига долази до изузетка од начела специјалности. Наиме, поред општих правила о дометима искључивих овлашћења жига која се заснивају на начелу специјалитета, Закон о жиговима такође познаје и концепт чувеног жига, који у знатно већој мери ограничава са једне стране могућност стицања жигова на одређеним ознакама, а са друге стране могућност коришћења истих ознака за означавање било које робе или услуга, и то из разлога који немају везе са довођењем потрошача у заблуду. Чувени жиг је жиг који за свој предмет има знак који је код учесника у промету несумњиво познат као знак високе репутације, због чега код широке потрошачке публике изазивају директну асоцијацију на конкретан производ и његова својства. Услед наведеног, титулар чувеног жига има овлашћење да свим лицима забрани да у промету користе исти или сличан знак за обележавање било које робе и услуга, укључујући чак и оне категорије робе и услуга које уопште нису нимало сличне конкретној роби или услузи за коју је регистрован чувени жиг, ако би се неовлашћеним коришћењем штетило дистинктивном карактеру или репутацији чувеног жига или би се нелојално остваривала корист из стечене репутације чувеног жига.

„Оштећивање” или „разводњавање” чувеног жига нема скоро никакве везе са општим концептом имовинске штете, већ почива на премиси да се најјача могућа асоцијација између одређеног знака и одређене робе/услуге, коју је успео да достигне тек мали број знакова, лако може умањити („разводнити”) ако потрошачи уочавају исти знак и на бројним другим, посве неповезаним производима и у привредном промету уопште. Са друге стране, оправдање да се мора спречити нелојално и паразитско искоришћавање најуспешнијих и најпрепознатљивијих ознака у промету има јако утемељење кад се свака од тих ознака посматра као вредност сама по себи („бренд”) у чије стварање је титулар жига уложио знатне ресурсе, услед чега би било неоправдано омогућити другим привредним субјектима бес-

платно искоришћавање туђе репутације, па чак и ако давање проширених овлашћења нема везе са интересима самих потрошача или са информационом функцијом жига.³³ Међутим, посебним проширеним овлашћењима из чувеног жига треба увек прилазити са нарочитим опрезом, нарочито у случају сукоба жигова који нису идентични већ само слични, с обзиром на знатан ризик да чувени жигови диспропорционално ограниче слободу уметничког стваралаштва и слободу изражавања.³⁴

Привредни апелациони суд је изнео став да „носилац жига не може забранити другом лицу да исти или сличан знак користи за обележавање робе, односно услуга друге врсте, осим ако је у питању чувени жиг, а да ли је један жиг чувен може се утврђивати искључиво од стране суда“.³⁵ Даље је у једној одлуци констатовано да “Закон о жиговима не прописује тужбу за утврђење чињенице да је одређени жиг чувени жиг“.³⁶ У складу са наведеним, у ситуацији неизвесности о обиму свог права, носилац права жига се не може обратити суду само ради процене познатости свог знака. Прописима који регулишу надлежност Завода такође није отворена таква могућност, то јест могућност регистрације чувеног жига као засебне категорије или доношења решења којим се регистрованом жигу признаје својство чувености. Титулари жига могу потврдити статус чувености тек посредно, кроз поступак који се води против неког супротстављеног знака.

Сматра се да жиг постаје чувен ако преко 70% становништва одређене државе зна да одређени субјект користи заштићену ознаку за обележавање одређене врсте своје робе, чиме је ознака у промету стекла највећи могући степен познатости, због чега таква ознака постаје вишезначан симбол привредне активности субјекта који је користи, те да испуњеност оваквог процента доводи до изузетка од начела специјалности (везивање ознаке као предмета заштите у праву жига за одређену робу), чиме превазилази ограниченост своје првобитне везаности

---

³³ С. М. Марковић (2018), *op. cit.*, стр. 202-204.

³⁴ *Ibidem*, стр. 206.

³⁵ Привредни апелациони суд, одлука Пж бр. 9345/04.

³⁶ Привредни апелациони суд, одлука Пж бр. 9625/10.

за одређену врсту робе, када се не може заштити, нити користити та ознака за било коју другу врсте робе.

Прави се разлика између чувене ознаке и општепознате (ноторне) ознаке, у вези чега је у пракси, по тужби којом се тражила заштита одређене ознаке као чувеног жига, суд нашао да одређена ознака има пак статус општепознате ознаке „са којом су релевантна јавност и потенцијални корисници били упознати пре подношења пријаве за заштиту жига са истом, односно сличном ознаком”.³⁷

Дистинктивност у оквиру грађанскоправне заштите

Однос између управноправне и судске заштите жига у Србији карактерише се комплементарношћу, где управна заштита има примарни карактер, пре свега кроз сам поступак конституисања права и свих других поступака који се могу иницирати пред Законом, а судска заштита тих права се остварује кроз решавање конкретних спорова.

Повреде жига се превасходно санкционишу у парничном поступку, као примарном поступку за решавање спорова из привредних, имовинскоправних и других грађанскоправних односа.

Закон о жиговима предвиђа две врсте тужбе у парничном поступку: тужбу због повреде права и тужбу за оспоравање жига.

Поглављем X Закона о жиговима обухваћене су одредбе о грађанскоправној заштити жига услед појединачних повреда радњама неовлашћених лица у привредном промету, које су усклађене са Директивом 2004/48/ЕЗ. У спору активну материјалноправну легитимацију имају: носилац жига, подносилац пријаве (ако жиг и даље није признат), стицалац лиценце уз сагласност носиоца жига, корисник колективног жига односно жига гаранције уз сагласност носиоца колективног жига односно жига гаранције. Пасивно легитимисани су: свако лице које је неовлашћено предузело било коју од радњи обухваћених искључивим овлашћењима носиоца жига (тј. радњи повреде права), као и лице чије су услуге коришћене приликом повреде права

³⁷ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4 40/23 од 12.04.2023. године.

(посредник). Законом су предвиђене следеће врсте тужбених захтева: 1) утврђење повреде права; 2) забрана радњи којима се врши повреда или радњи које представљају озбиљну претњу да ће право бити повређено, као и забрану понављања таквих или сличних радњи под претњом плаћања примереног новчаног износа тужиоцу; 3) накнада штете; 4) објављивање пресуде о трошку туженог; 5) одузимање, трајно искључење из промета, уништење или преиначење, без накнаде, предмета којима је извршена повреда; 6) забрана отуђења, одузимање или уништење, без накнаде, материјала и предмета који су употребљени у производњи предмета којима је извршена повреда права. Тужба због повреде жига може се поднети у року од три године од дана када је тужилац сазнао за повреду и учиниоца, а најкасније у року од пет година од дана учињене повреде или од дана последње учињене повреде када се повреда врши континуирано.³⁸

Са друге стране, тужба за оспоравање жига регулисана у члану 80-83 Закона о жиговима је заправо тужба за признавање права на заштиту, које има корисник ноторне ознаке или друго заинтересовано лице уместо лица које је неовлашћено поднело пријаву. Ако је пријава поднета противно начелу савесности и поштења, односно на основу пријаве којом је повређена законска или уговорна обавеза, лице чији је правни интерес тиме повређен може тужбом тражити да га суд огласи за подносиоца пријаве, односно носиоца жига ако је жиг већ регистрован на основу такве пријаве, уместо лица које је поднело пријаву. Закон о жиговима не прецизира шта се у овом контексту сматра повредом законске или уговорне обавезе, али у судској пракси је утврђено да је до наведене повреде дошло у случају када је тужени, који је претходно био запослен код тужиоца као уредник часописа, по престанку радног односа стекао жиг на називу часописа како би спречио тужиоца са даљим издавањем истог часописа.³⁹ Поред овог општег разлога за оспоравање жига из члана 80, Закон о жиговима у члану 81 такође овлашћује лице које у промету користи знак за обележавање робе/услуга, а за који знак је друго лице поднело пријаву или га регистровало на своје име за обележавање исте или

---

³⁸ Члан 93 став 1 Закона о жиговима.

³⁹ Свјетлана Ивановић, „Тужба за оспоравање жига”, *Право и привреда*, бр. 7-9/2019, стр. 83.

сличне робе/услуга, да тужбом тражи да га суд огласи за подносиоца пријаве, односно носиоца жига, ако докаже да је тај знак био општепознат за обележавање његове робе/услуга пре него што је тужени поднео пријаву или регистровао жиг. За оспоравање жига по посебном основу из члана 81 Закона о жиговима није потребно испуњење услова из члана 80 Закона о жиговима да је тужени поднео пријаву противно начелу савесности и поштења, али тужба на основу члана 81 Закона о жиговима мора бити поднета у року од пет година од дана уписа жига у Регистар жигова.

Конкретизујући услов општепознатости ознаке у овом контексту, Апелациони суд у Београду је у једном случају нашао да је “првостепени суд правилно закључио да је број посетилаца на друштвеним мрежама пре подношења тужбе био релативно скроман како на инстаграм профилу (тужиоца), тако и на другим друштвеним мрежама, те да не представља мерило да је степен препознатљивости тужиоцевог знака био на довољно високом нивоу да би се исти могао сматрати општепознатим у смислу релевантне потрошачке јавности, те да с тим у вези тужени није морао знати да у другом граду у Србији (Београду) постоји ресторан који послује под знаком чији доминантни део заузима реч “амбар”, а још мање да у САД постоји један такав ресторан, из чега произлази да је тужени поступао у складу са начелом савесности и поштења приликом подношења пријаве за признање жига” и “у конкретном случају не ради се о општепознатој ознаци са којом је релевантна јавност била упозната, нити о истоветној или сличној ознаци која је могла да доведе у заблуду релевантну потрошачку јавност, посебно у ситуацији када се ради о два угоститељска објекта различитог типа (ресторану у коме се служи храна и пиће и ноћном клубу у коме се служи само пиће).”⁴⁰

О истим околностима у случају разматрања општепознатости, које обухватају и питање дистинктивности ознаке, изјаснио се и Врховни суд:

“Докази на које се позивао у поступку и које истиче и у ревизији - локација ресторана, чињеница да постоји такав ресторан у САД, број пратилаца на друштвеним мрежама и сл, не представљају

---

⁴⁰ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 85/22 од 28.02.2024. године.

доказ нити мерило да је степен препознатљивости знака „amBar. Valcan Cuisine“ био на довољно високом нивоу да би се могао сматрати општепознатим за релевантну потрошачку јавност, па ни тужени није морао знати да у другом граду у Србији, нити у Америци, постоји ресторан који послује под знаком чији доминантни део заузима генерички појам реч „амбар“.⁴¹

Иако дистинктивност ознаке јесте значајно питање у судским споровима поводом права жига, судски поступак за утврђење чињенице дистинктивности одређене ознаке није предвиђен процесним одредбама Закона о жигу, већ се једини тужбени захтев за утврђење предвиђен Законом о жиговима односи на утврђење саме повреде права. Имајући у виду да према одредбама Закона о парничном поступку дозвољеност тужбе за утврђење неке чињенице мора бити предвиђена законом или другим прописом (члан 194 ЗПП), питање дистинктивности се у парничном поступку може расправити тек на посредан начин, у оквиру поступка по тужби због повреде права на жиг или оспоравање жига. Исто тако, деклараторном тужбом није дозвољено оспоравање чињенице дистинктивности неке ознаке, то јест није могуће утврђење да некој ознаци недостаје дистинктивност.

У споровима поводом повреде жига као најважније поставља се питање сличности и заменљивости робних и услужних знакова и сличности и заменљивости њима обележених производа.

Марковић наводи да “никакво чињенично стање и никаква правна конструкција не може се квалификовати као повреда жига, ако се не утврди угроженост функције указивања на порекло робе. У савременом праву жига, та функција је угрожена ако постоји опасност да просечан потрошач погрешно закључи: а) да роба потиче од титулара жига, а не од повредиоца жига, или б) да су титулар жига и повредилац жига у некој врсти пословне везе, односно сарадње.” Једини изузетак када се може утврдити повреда жига независно од проблематике функције указивања на порекло робе је код чувеног

---

⁴¹ Пресуда Врховног суда Рев бр. 14769/24 од 05.09.2024. године.

жига, којим се непосредно санкционише инвестициона и комуникациона функција робне марке.⁴²

Мора се имати у виду да су услови за подношење тужбе и услови за постојање повреде права по својој природи сасвим другачији. Питање вероватноће настанка забуне у релевантној јавности само је један од услова за постојање повреде права, и то не нужан. По својој природи ово питање спада у материјалноправна питања о којима суд мериторно одлучује. С друге стране, питање нужних услова за подношење тужбе представља процесноправно питање и у случају њихове неиспуњености, суд налази да је тужба недозвољена и о томе доноси одговарајућу одлуку процесног карактера.

О разматрању појма дистинктивности ознаке као правне категорије од које зависи вероватноћа забуне као услов за остварење судске заштите због повреде права жига, може се узети као пример из судске праксе следећи део образложења пресуде:

”У конкретном случају, првостепени суд је утврдио да и тужиочева жигом заштићена ознака “Fantastic band” као и ознака коју је у својим наступима користио тужени “Беца Фантастик” садрже реч “Fantastic”, и да се обе ознаке користе за исту врсту услуга - забава других лица или привлачење пажње. Дакле, ознака коју у пружању услуга користи тужени, поред имена/надимка ”Беца” садржи идентични део заштићене ознаке ”Fantastic”, која реч заштићеној ознаци као целини у комбинацији са генеричким делом ознаке “band” даје значење фантастичног појма, односно значење које није у вези са својством услуге, већ служи индивидуализацији и разликовању ове услуге од других (дистинктивност). Како ова истоветност дистинктивног појма за пружање истоветних услуга нужно води закључку да се ради о сличним ознакама, то због ове сличности постоји вероватноћа забуне у релевантном делу јавности (коју чине просечни стварни и потенцијални корисници услуга на које се знак односи) довођењем у везу знака који користи тужени ”Беца Фантастик” са тужиочевим раније заштићеним знаком ”Fantastic band”.⁴³

---

⁴² С. Марковић, „Повреда жига - водич кроз лавиринт кључних института права жига“, *op.cit.*, стр. 14.

⁴³ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 147/22 од 22.04.2025. године.

Уместо закључка

Дистинктивност у праву жига није статичан појам, већ динамична категорија, тј. правни стандард, који се сагледава у контексту потреба учесника на тржишту, представљајући централни правно-економски разлог за признање заштите жигу. Због тога се у пракси и теорији јавила потреба за категоризацијом ознака према степену дистинктивности, стога што ознаке са ниским степеном дистинктивности оправдано не могу бити предмет заштите права жига. Најважније, ниво дистинктивности ознаке директно детерминише обим грађанско-правне заштите жига. Дистинктивност ознаке се јавља као незаобилазан правни услов пре свега у поступку регистрације жига, мада овај поступак, као и сви други поступци пред Заводом за заштиту интелектуалне својине, не представља судски поступак, што подразумева да се испитивање ове чињенице врши према другачијим процесним правилима него у парничном поступку. Мора се имати у виду да по природи ствари постоје многе нерегистроване ознаке које се употребљавају у промету, а које поседују одређен степен дистинктивности. Повреда права жига даје повод за подношење тужбе ради остваривања грађанско-правне заштите жига, при чему су тужбени разлози одређени Законом о жигу, заједно са другим процесноправним одредбама. У поступцима због повреде права или оспоравања жига, утврђење дистинктивности не може се јављати као непосредан предмет тужбеног захтева, већ дистинктивност у судској пракси представља један од најзначајнијих критеријума који се узима у обзир приликом одлучивања о основаности тужбеног захтева. Ово је пре свега због тога што дистинктивност ознаке представља један од фактора који се узимају у обзир приликом утврђивања опасности од стварања забуне у промету о пореклу робе, што је појам који одређује обим заштите конкретног жига. Дистинктивност ознаке као предмета заштите јесте суштина и заштита жига у модерном праву интелектуалне својине.

Барбара Костић,
судијски помоћник Вишег суда у Београду

РАСКИД УГОВОРА ЗБОГ ПРОМЕЊЕНИХ ОКОЛНОСТИ*

Увод

Правни промет савремених држава богат је најразличитијим уговорима, који се најчешће закључују између лица која и поред поступања са дужном пажњом, претходно једно о другом не прикупе довољно информација у погледу поштења, одговорности, солвентности и других битних чињеница. Основ на којем тако развијен промет почива, упркос информацијском дефициту, заснован је на једном и данас руководећем начелу, које је изнедрило римско право, кроз правну максиму *pacta sunt servanda*, а према којем су уговорници обавезни да изврше уговорне обавезе онако како су уговорене, као да их сам закон предвиђа.¹ Без начела обавезне снаге уговора правни субјекти би много ређе ступали у уговорне односе када не познају другу уговорну страну довољно добро, што је најчешће случај. С тим у вези, уздицањем поменутог правила на основни принцип уговорног права, савремена друштва настоје да постигну један циљ од изузетног значаја - правну сигурност.

Ипак, право није само себи циљ, већ је право уопште, а тиме и грађанско право, део стварности чији је смисао да служи некој вредности, а та вредност која стоји са друге стране правне сигурно-

---

* Рад је заснован на необјављеном мастер раду из облигационог права под називом “Пуноважност валутне клаузуле у праву Србије” који је аутор одбранила на Правном факултету Универзитета у Београду 2018. године

¹ Ово правило у старом Риму примењивано је без икаквог изузетка, имајући у виду да је римско право почивало на строгом формализму. Наиме, сваки уговор је био изражен кроз посебну формулу коју су уговорници морали да испоштују, па су уз то закључивани у свечаној форми, истовременим обавезивањем другој уговоној страни и боговима. Страх од божије казне је био разлог због којег је свака свака страна уговорница била мотивисана да изврши оно на шта се обавезала.

сти је правда.² Зато се у једном периоду развоја пре свега филозофске мисли, а потом и правне науке, јавило питање да ли уговор треба безусловно да обавезује онако како је уговорен, па чак и ако се околности које су постојале у време закључења уговора измене. Тако је Цицерон истицао да ни правичност ни добра вера не захтевају увек да се одржи дато обећање или обавеза из уговора, и то онда када се после датог обећања “околности промене и узму сасвим супротан карактер.”³ Сенека иде и корак даље, па указује да би човек могао бити “оптужен” за неверство само онда ако пропусти да изврши своју обавезу иако су “све ствари у истом стању као у време обавезе,” а ако се “само једна тачка променила,” он постаје слободан да поново одлучи и ослобађа се дате речи.⁴ Дакле, промењене околности могу имати значај само за оне уговоре код којих постоји одређен временски период од њиховог закључења па до извршења.

Перовић сматра да се овај институт може применити само на уговоре са трајним извршењем престација,⁵ док Радомировићка такав став доводи у питање, па наводи да чињеница да се уговорна обавеза извршава јединственим актом не значи да се то извршење мора поклопити са закључењем уговора, већ се може десити чак и неколико месеци или година након тога, а као пример наводи предуговор, где се обавеза из предуговора, закључење главног уговора, може закључити у року од шест месеци од истека рока који је био предвиђен за његово закључење.⁶

Од свог настанка ова идеја је пролазила кроз разна институционална уређења и прилагођавања друштвеним околностима, да би коначно добила форму коју данас познајемо кроз *клаузулу rebus sic*

---

² Г. Радбрух, *Филозофија права*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2016, стр. 74-75.

³ Пренето према В. Круљ, *Промењене околности и уговорна одговорност*, Институт за упоредно право, Београд 1967, стр. 13.

⁴ *Ibid.*

⁵ С. Перовић, *Облигационо право, књига прва*, Новинско издавачка установа Службени гласник СФРЈ, Београд 1990, стр. 212.

⁶ И. Радомировић, *Раскид или измена уговора због промењених околности- актуелна питања*, доступно на <http://ricl.iur.rs/1708/1/2023%20-%20Budva%20-%Radomirović.pdf> (последњи приступ 05.11.2025. године).

stantibus - док ствари тако стоје,⁷ која уговорне стране под одређеним условима, овлашћује на раскид/измену уговора када се околности од закључења уговора у току његовог извршења промене.

Писање овог рада је мотивисано, најпре, чињеницом да је потреба за овим институтом, који је заштитног карактера, највећа у условима који подразумевају честе и значајне, неочекиване промене економских и друштвених услова у којима такви уговори настају.⁸ С тим у вези, динамична правно-политичка дешавања на унутрашњем али и међународном плану, укључујући ратове који се на светском нивоу воде у овом тренутку и њихове последице, могу се у значајној мери одразити и на положај домаћих уговарача, што примену овог института чини актуелном. Са друге стране, законске одредбе које регулишу овај институт, а о чему ће у наставку бити више речи, остављају одређени простор за тумачење, чији се правни смисао може открити тек уз заједничко сагледавање са аспекта правне доктрине и судске праксе, што у овом раду и настојимо да постигнемо.

1. Институт промењених околности у српском праву

Могућност раскида/измене уговора због промењених околности није у српско право уведена тек доношењем ЗОО.⁹ Насупрот томе, до доношења Општих узанси за промет робом, на територији наше земље примењивани су стари грађански законици, у којима је могућност измене/раскида уговора била резервисана само за тачно означене ситуације, а ван њих уговорна страна погођена промењеним околностима, није могла да се користи овим институтом. Након тога, доно-

---

⁷ Овај израз потиче од постгласатора. Наиме, према њиховом схватању, у сваки уговор је прећутно укључен услов да ће се уговор примењивати док је стање ствари исто као у моменту закључења, те отуда израз *rebus sic stantibus*, што у преводу са латинског језика значи „док ствари тако стоје“.

⁸ Тако С. Петрић, *Измјена или раскид уговора због промијењених околности према новом Закону о обвезним односима*, Зборник Правног факултета Свеучилишта у Риједи бр. 28 (ур. Ж. Вулатовић) 2007, стр. 4.

⁹ Упоредно правно регулисање института раскида уговора због промењених околности превазилази оквире овог рада, али више о томе видети код Ј. Перовић, *Раскид и измена уговора као правне последице промењених околности*, Право и привреда бр. 4-6, Београд 2012, стр. 628-643.

шењем Општих узанси за промет робом 18.01.1954. године¹⁰, дозвољена је могућност његовог коришћења уговорним странама код свих уговора у привреди, али је и даље остала недоступна за уговорне стране ван оквира трговинског права. Најзад, 01.10.1978. године, ступио је на снагу ЗОО, којим је институт раскида/измене уговора због промењених околности, уређен као један општи институт, чија примена није ограничена на одређене именоване уговоре, или врстом уговарача. Овај институт уређен је ЗОО у II глави, у одсеку који регулише дво-стране уговоре, и то кроз четири члана, од члана 133 до 136 Закона.

1.2. Услови за раскид уговора због промењених околности

ЗОО најпре регулише претпоставке за раскидање, па тако предвиђа да ако после закључења уговора наступе околности које отежавају испуњење обавезе једне стране, или ако се због њих не може остварити сврха уговора, а у једном и у другом случају у тој мери да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази такав какав је, страна којој је отежано испуњење обавезе, односно страна која због промењених околности не може остварити сврху уговора може захтевати да се уговор раскине (члан 135 став 1).

Дакле, основни услови за примену клаузуле *rebus sic stantibus* су:

1. да су се од закључења до доспелости уговора околности промениле;

2. да новонастале околности отежавају испуњење обавеза једне стране или да се због њих не може остварити сврха уговора, а у једном и у другом случају у тој мери да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна;

3. да би према општем мишљењу било неправично одржати уговор на снази такав какав је.

Уз то, законодавац предвиђа и два негативно одређена услова за примену поменуте клаузуле (члан 133 став 2 и 3):

---

¹⁰ Опште узансе за промет робом, „Службени лист ФНРЈ“ бр. 15/54.

1. страна која је била дужна да у време закључења уговора узме у обзир промењене околности или их је могла избећи или савладати не може да захтева раскид уговора;

2. да се страна која захтева раскид уговора позове на промењене околности пре истека рока одређеног за њено испуњење.

У вези са цитираном законском одредбом може се јавити низ питања у пракси. Најпре, које су то околности чија промена, уз испуњење других услова, доводи до примене овог института. Затим, да ли је свако отежавање испуњења обавезе једне уговорне стране довољно да би се применио овај институт; када се не може остварити сврха уговора, односно да ли је сврха уговора исто што и кауза у смислу овог услова, као и када је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна. Најзад, предмет расправе може бити и питање када је “према општем мишљењу” неправично одржати уговор на снази такав какав је. Ради прегледније анализе, свако питање ће бити обрађено у посебној целини.

1.2.1. Околности које се могу подвести под “промењене околности”

Када је у питању прво питање које смо у овом раду поставили, оно у пракси није спорно. Наиме, опште је прихваћено да било који догађај може имати значај промењене околности, те да се најчешће ради о природним догађајима, управним мерама или економским појавама. Опште узансе за промет робом су уместо израза промењене околности користиле назив “изванредни догађај” и под њим су подразумевале да се таквим догађајем најпре сматрају природни догађаји као што су суша, поплава и земљотрес; управне мере као што су забрана или ограничење увоза или извоза и друга ограничења промета робом, промена система цена, промена тарифа и прописаних цена и промена стандарда, и најзад, економске појаве као што су изузетно нагли и велики пад или скок цена (члан 56). Перовић истиче да се у пракси најчешће среће позивање на промену односа вредности дуговане чинидбе и противчинидбе, па из тога закључује да је “тео-

рија о промењеним околностима изазвана напором да се заштити принцип еквиваленције престација“.¹¹

Са друге стране, у судској пракси се с правом указује да када се као промењена околност истиче само нарушавање принципа еквиваленције престација, тако промењена околност није од утицаја, односно није разлог због кога би се уговор раскинуо, већ у случају повреде права еквиваленције престација, постоје други механизми да би се обезбедила равнотежа међусобних давања.¹² Ти други механизми свакако би требало да имају предност,¹³ а институт раскида/измене уговора због промењених околности да буде *ultima ratio* јер се од уговорних одредби мора одступати само по изузетку, с обзиром на принцип обавезне снаге уговора и захтев за правном сигурношћу у промету.

Тако институт промењених околности долази у обзир само у неким, екстремним случајевима (санкције на увоз или извоз робе одређене врсте, елементарне непогоде и друге ситуације које се могу квалификовати као виша сила или случај, отказивање неке манифестације на државном нивоу, свакако вишем од нивоа на којем утицај имају неке стране уговорнице).¹⁴ Дакле, можемо да закључимо да давати листу промењених околности није целисходно, већ то начелно могу бити најразличитије околности,¹⁵ којима ће суд дати одговарајући правни значај.

На овом месту сматрамо да је важно истаћи да се на промењене околности може позивати само у периоду почев од закључења уговора, закључно до доспелости уговором преузете обавезе.¹⁶ Другим речима, потребно је да уговор још увек није извршен, а у ситуацији када је тужилац испунио у целини своју уговорну обавезу, не

¹¹ С. Перовић, *Облигационо право*, Београд 1990, стр. 428.

¹² Пресуда Привредног апелационог суда Пж бр. 1616/2010 од 06.05.2010. године.

¹³ Примера ради, поремећај у вредности узајамних давања може бити елиминисан применом института прекомерног оштећења или забраном зеленашких уговора.

¹⁴ Пресуда Другог основног суда у Београду П бр. 3573/17 од 11.02.2020. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 95/2024, Интермех, Београд.

¹⁵ У решењу Вишег привредног суда у Београду Пж бр. 981/95 од 01.03.1995. године, констатује се да санкције, у конкретном случају санкције Савета безбедности ОУН, због којих је дужник био онемогућен да увезе свињско месо, као предмет обавезе, као околност за раскид или измену уговора могу бити истакнуте у парници.

¹⁶ Из пресуде Врховног суда Србије Прев бр. 81/99 од 24.03.1999. године.

може бити испуњен услов да испуњење обавезе представља очигледно велики терет за тужиоца.¹⁷

1.2.2. Отежано испуњење обавезе и немогућност остварења сврхе уговора

Јасно је да није свако отежано испуњење уговорне обавезе разлог због којег би било оправдано одступити од начела *pacta sunt servanda*, већ одређене потешкоће у извршењу уговорне обавезе спадају у нормални ризик са којим свака страна мора да рачуна када ступа у уговорни однос. Наиме, у супротном, дошло би до велике неизвесности у уговорним односима, правна несигурност би била изузетно висока, а правни промет успорен. Такође, није спорно ни то да немогућност испуњења обавезе не сме бити апсолутна, јер би у том случају облигациони однос између уговорних страна престао већ на основу члана 137 ЗОО, према којем када је за испуњење обавезе једне стране у двостраном уговору постало немогуће због догађаја за који није одговорна ни једна ни друга страна, гаси се и обавеза друге стране.

Какав онда треба да има интензитет тешкоћа са којом се дужник сусреће? Како Визнер истиче, испуњење обавезе дужнику мора да буде толико отежано да обавезану страну економски погађа у тој мери да би испуњење обавезе за њу значило или потпуно економско уништење или западање у ванредно тешке економске прилике.¹⁸ Ипак, оцена да ли је реч о околностима услед којих је испуњење обавезе постало толико отежано да испуњава услов за примену овог института је питање о којем суд треба да да своје мишљење у сваком конкретном случају, узимајући у обзир све околности.¹⁹ Насупрот томе, у судској пракси се истиче да када су се услед промењених околности изменила само очекивања једне уговорне стране да ће добити већу вредност од раније утврђене вредности која је била очекивана у време закључења уговора, не може се поставити питање примене овог института.²⁰

¹⁷ Пресуда Привредног апелационог суда Пж бр. 1585/19 од 13.02.2020. године.

¹⁸ Б. Визнер, *Коментар закона о обвезним (облигационим) односима*, Загреб 1978, стр. 540.

¹⁹ Тако и Ј. Петровић, *Промењене околности у српском уговорном праву и изворима униформног права*, Анали Правног факултета Универзита у Београду, година LX, 1/2012, стр. 186.

²⁰ Пресуда Вишег суда у Београду П бр.18/14 од 11.06.2015. године.

Када је у питању алтернатива отежаном испуњењу уговора, а то је да се због промењених околности не може остварити сврха уговора, ни у судској пракси ни у научним радовима нисмо наишли на дубљу анализу значења “сврхе уговора” у контексту овог института, односно да ли се сврха уговора може изједначити са каузом. Један од ретких правних писаца који се бавио овим питањем је Ђурђевић, који истиче да се ова два појма не могу поистоветити, већ да док кауза представља циљ обвезивања који је увек исти у уговорима исте врсте, “сврха” у смислу овог института, подразумева циљ конкретног уговора - индивидуални циљ, правни, економски или било који други са становишта принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја допуштен циљ, познат и признат од стране другог уговорника.²¹ Чини се да је такво схватање заузето и у једној одлуци Вишег суда у Београду, коју ћемо као значајну за разумевање овог услова, мало детаљније представити.

Наиме, у конкретном случају је решењем послодавца туженој дат на коришћење двоипособан стан, на основу коначне листе Комисије за стамбена питања, према овлашћењима Правилника о усмеравању средстава заједничке потрошње за решавање стамбених питања радника, иако је према броју чланова домаћинства имала право на трособан стан. Тужена је двоипособан стан прихватила као привремено решење, јер не задовољава њене стамбене потребе и задржала је своје место на ранг листи за доделу одговарајућег стана. Управни одбор послодавца је донео одлуку којом се истој додељује стан одговарајуће квадратуре, на неодређено време и члановима њеног породичног домаћинства, којих је у том тренутку било укупно пет, у замену за мањи стан који је до тада користила.

С тим у вези, тужена је закључила са послодавцем уговор о размени којим се обавезала да пренесе своје право власништва на првобитно додељеном стању, који је у међувремену откупила, под условом да се усели у стан одговарајуће квадратуре према броју чланова њене породице, који јој је додељен на коришћење, а да за разлику

---

²¹ М. Ђурђевић, *Раскидање или измена уговора због промењених околности (магистарски рад)*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 1994, стр. 210.

у квадратури закључи уговор о закупу. Међутим, овај уговор није извршен, иако се одложни услов остварио 15.12.2017. године.

По налажењу суда, у конкретном случају су испуњени услови за раскид предметног уговора због промењених околности, јер је након закључења уговора о размени између тужене и правног претходника тужиоца, па до остварења одложног услова прошло више од 20 година, у ком периоду су се промениле околности на страни оба уговорника. Тако тужилац више нема обавезу решавања стамбених потреба запослених и раније запослених, те нема интерес да стан веће површине и веће вредности чији је власник, мења за стан мање површине у власништву тужене који је при томе неукњижен, и да са њом успоставља сувласничку заједницу. Са друге стране, на страни тужене су се промениле околности имајући у виду да њено домаћинство више није петочлано, већ у стану чији је искључиви власник живи са једним сином, односно њено домаћинство је двочлано, па у потпуности задовољава њене стамбене потребе.

На крају, суд закључује да како је због наведених околности које нису постојале у време закључења предметног уговора, исти изгубио своју сврху - решавање стамбене потребе тужене у тој мери да је очигледно да не одговара очекивањима уговорних страна, те је неправично одржати га на снази, то су испуњени услови за раскид уговора због промењених околности.²²

Дакле, како је кауза уговора о размени да једна страна уговорница за ствар коју даје добије заузврат другу ствар, док је сврха уговора, према изнетом схватању Ђурђевића, у конкретном случају била на страни тужиоца да реши стамбено питање запосленог, уз одговарајућу компензацију у виду мањег стана, а сврха тужене да реши како своје, тако и стамбено питање чланова породичног домаћинства којих је у време закључења уговора било пет, а која је у време наступања одложног дејства уговора отпала, те како суд закључује да је отпала сврха уговора, чини се да суд није поистоветио ова два појма, већ их је раздвојио као што то предлаже именовани представник правне доктрине.

---

²² Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 12795/18 од 15.09.2020. године.

Било да су после закључења уговора наступиле околности које отежавају испуњење обавезе једне уговорне стране, било да се због њих не може остварити сврха уговора, потребно је да је до тога дошло у тој мери да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази такав какав је. Захтев да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна, представља критеријум за упоређивање ризика који су странке у уговору мислиле да предузимају и оног који је заправо наступио. Тако у случају да је та разлика велика, уговор више не одговара очекивању уговорне стране коју је остварење тог ризика погодило.

Међутим, захтев да уговор више не одговара очекивању одређених уговорних страна није сам по себи довољан за примену овог института, јер прихватити очекивања уговорних страна као основ ревизије уговора, значи ослонити се на субјективни критеријум који би сам по себи био недовољан и не би довео до практичних резултата.²³ Зато да би се применила клаузула *rebus sic stantibus*, законодавац предвиђа још један додатни услов, а то је да би по општем мишљењу било неправично да се уговор одржи на снази такав какав је.

1.2.3. Када је “према општем мишљењу” неправично одржати уговор на снази

Не може у свакој ситуацији када нека уговорна страна не предвиди одређени ризик, а он се оствари, те јој на тај начин отежа испуњење обавезе или онемогући да се за њу оствари сврха уговора, то бити довољно да се уговор раскине. Наиме, потребно је испитати да ли су уговорне стране разумно процениле ризик, као просечно пажљив човек, јер је у том случају наступање већег ризика од нормалног (који су странке предвиделе) неправично ставити јој на терет, односно одржати уговор на снази такав какав је. То је уосталом, у складу са обавезом страна да у облигационим односима поступају у складу са пажњом која се у правном промету захтева у одговарајућој врсти тог односа. Тако се примера ради, у судској пракси истиче да, када су уго-

²³ Р. Ковачевић Куштримовић, *Клаузула rebus sic stantibus према Закону о облигационим односима*, Зборник радова Правног факултета, стр. 294.

ворне стране уговором преузеле обавезу да једна другој испоручују одређену врсту робе, а у време закључења уговора поштовано је начело једнаких вредности узајамних давања, и уговор је у потпуности извршен, нема услова за раскид уговора због промена цена робе у току извршења уговорних страна.²⁴

Овај критеријум је у тесној вези са следећа два негативно формулисана услова за примену овог института, па ћемо их на овом месту размотрити. Наиме, страна која је била дужна да у време закључења уговора узме у обзир промењене околности или их је могла избећи или савладати, не може да захтева раскид уговора. Додатно, потребно је да се страна која захтева раскид уговора позове на промењене околности пре истека одређеног за њено испуњење.

У вези са првим условом, Визнер истиче да иако законодавац не каже изричито да те околности морају бити непредвидиве то произлази из природе ствари јер се не може избећи и савладати само оно што је надошло као један изванредан и непредвидив догађај, док се само редован и унапред предвидив догађај може узети у обзир и избећи, односно савладати одговарајућом властитом интервенцијом.²⁵ Дакле, промењене околности као основ за примену овог института, не могу бити оне околности које су уговорне стране могле да предвиде у моменту закључења уговора. Тако критеријум предвидивости стоји као брана злоупотребама једне уговорне стране, тј. оне којој промењене околности иду на штету. Визнер истиче да промењене околности уносе потребан динамизам у уговорне односе допуштајући прилагођавање новим приликама, али само онда када су те промењене околности биле битне и дубоке, а истовремено и непредвидиве.²⁶

Притом, предвидети у смислу овог услова није исто што и бити потпуно уверен, већ узети у обзир да би неки догађај могао да наступи, с обзиром на лична својства уговорница. Уколико уговорник с обзиром на лична својства и ситуацију није могао да узме у обзир - "предвиди" промењене околности, онда његову кривицу за ситуацију која је наступила треба ценити са аспекта просечне пажње,

---

²⁴ Из пресуде Вишег привредног суда у Београду Пж бр. 7019/95 од 31.01.1996. године.

²⁵ Б. Визнер, *op.cit.*, 531.

²⁶ Б. Визнер, *op.cit.*, 540.

па ако ни по том критеријуму није био дужан да узме у обзир наступели ризик, онда му се исти не може ставити на терет.

И у судској пракси је јединствен став да се не може тражити раскид уговора ако је странка која се позива на промењене околности била дужна да у време закључења уговора узме у обзир те околности или их је могла избећи.²⁷ Промењене околности које представљају основ за раскид или измену уговора, као један од кумулативних услова, прописани су догађаји који се у време закључења уговора нису могли предвидети, претпоставити, односно узети у обзир, који одступају од редовног тока ствари, налазе се изван контроле оштећене стране и које оштећена страна није могла избећи и савладати, потом непредвидивост, изванредност и спољност догађаја по правилу не представљају основ за раскид или измену уговора због промењених околности у случају када је оштећена страна тај догађај могла избећи или савладати.²⁸

Када је у питању услов да страна која захтева раскид уговора мора да се позове на промењене околности пре истека рока одређеног за његово испуњење, он је чини нам се најмање споран. Наиме, у ситуацији када је рок за испуњење прошао, а дужник дошао у доцњу, дужан је да сноси све последице неиспуњења обавезе о року, па и да поднесе терет промењених околности. Тако се изјашњавала судска пракса још и пре доношења ЗОО, у време важења Општих узанси за промет робом, те се тако у једној пресуди Врховног привредног суда из 1955. године наводи да одлука надлежног органа о повишењу цена робе, донета по истеку уговореног рока испоруке није изванредан догађај на основу којег би се могли тражити измена или раскид уговора због промењених околности.²⁹

Ипак, уколико суд утврди да су испуњене законом одређене претпоставке за раскид уговора, неће *a priori* раскинути уговор, већ

²⁷ Тако у пресуди Привредног апелационог суда Пж бр. 1585/19 од 13.02.2020. године, из Билтена судске праксе привредних судова 4-2020.

²⁸ Решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 2111/22 од 31.05.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 144/20 од 09.05.2022. године, *Билтен Вишег суда у Београду*, бр. 94/2023, Интермех, Београд.

²⁹ Пресуда Врховног привредног суда СИ бр. 62/62 од 10.02.1962. године, наведено према М. Исаковић, П. Шурлан, Опште узансе за промет робом са објашњењима и судском праксом, Привредни преглед, Београд, 1964, стр. 65.

ће утврђено чињенично стање посматрати у светлу свих околности предвиђених чланом 135 ЗОО, о којима суд мора да води рачуна када се пред њега постави питање примене клаузуле *rebus sic stantibus*, а којима ће бити посвећена следећа целина у овом раду.

1.3. Околности од значаја за одлуку суда о раскиду/измени уговора због промењених околности

Имајући у виду да се примена института раскида/измене уговора због промењених околности коси са начелом правне сигурности, законодавац је одредио да остварење свих законом предвиђених услова ипак неће аутоматски довести до његове примене. Наиме, ради се о раскиду уговора који као правну последицу промењених околности изриче суд, при чему је потребно да суд има у виду и неке околности, прописане у члану 135 ЗОО, како би сагледао све правне последице његове примене. Тако се у наведеном члану наводи да се при одлучивању о раскидању уговора, односно о његовој измени, суд руководи начелима поштеног промета, водећи рачуна нарочито о циљу уговора, о нормалном ризику код уговора односне врсте, о општем интересу, као и о интересима обеју страна.

Из језичке формулације цитираног члана произлази да о свим побројаним околностима суд води рачуна кроз призму начела поштеног промета. Иако има правних писаца који начела поштеног промета поистовећују са начелом савесности и поштења,³⁰ сматрамо да се под овом формулацијом подразумева и нешто шире. Тако по нашем мишљењу, поштени промет чини свеукупност постулата на којима почива ЗОО, и општеважећих принципа правног поретка и правних максима, а који доприносе таквом квалитету правног промета.

Прва околност коју законодавац наводи као ону о којој суд, у светлу начела поштеног промета, треба да води рачуна је сврха уговора. Законодавац дакле, поново спомиње сврху уговора (први пут као један од нужних елемената института), као критеријум о којем суд мора да води рачуна при одлучивању да ли да посегне за могућностима које му овај институт ставља на располагање. Поставља се

---

³⁰ Тако В. Визнер, коментар уз члан 12 ЗОО, стр. 74.

питање зашто се сврха уговора спомиње два пута, на поменутиим местима. Према Ђурђевићу, о овом критеријуму суд мора да води рачуна само у случају да је услед промењених околности извршење уговора отежано, јер је једино тада сувисло поставити питање да ли се и поред отежаног испуњења сврха уговора остварује³¹ и то објашњење чини нам се сасвим логичним.

Наредна околност коју суд мора да има у виду је нормални ризик код уговора односне врсте. Код уговора са трајним извршењем, са некада и по неколико деценија дугим роком испуњења, потпуно је нормално да наступе одређене промене које могу негативно утицати на могућност једне стране да испуни своју уговорну обавезу. Међутим, начело аутономије воље и слобода уговарања налажу да свака уговорна страна сноси такав ризик, уколико је са њим била дужна да рачуна, односно када је он био “нормалан”. Насупрот томе, само уколико је тај остварени ризик изнад “нормалног,” може се поставити питање редакције уговора, односно његовог останка на снази таквог какав је.

Истовремено, доносећи одлуку у парници која се тиче раскида/измене уговора због промењених околности, суд мора да води рачуна о општем интересу, као и о интересу обеју уговорних страна. Перовић истиче да у опредељивању за једну или другу санкцију, суд мора имати у виду да се раскидом уговора прекидају дотадашњи токови промета, чиме могу бити обзиљно угрожени интереси не само других учесника у промету, већ и општи интереси, који су некада и значајнији од интереса уговорника да се уговор раскине.³² По нашем мишљењу, општи интерес је на првом месту сигурност правног промета, а само у изузетним ситуацијама општи интерес се остварује раскидом/изменом уговора због промењених околности.

Такође, законодавац инсистира да се приликом одлучивања, суд води интересом обеју уговорних страна. Погодовање интересу уговорне стране коју је погодио ризик који није била дужна да предвиди не може бити једино од значаја за одлуку суда, и не може се погодовати интересима ове уговорне стране на штету друге уговорне

---

³¹ М. Ђурђевић, *op.cit.*, 244-245.

³² С. Перовић, *op.cit.*, 536-537.

стране по сваку цену. Ово због тога што друга уговорна страна није крива за наступање непредвидивог ризика, и није дужна да сноси терет његовог остварења, односно штете до које би могло да дође ако суд уговор раскине или измени.³³ Најзад, листа околности које смо овде разматрали није коначна и суд није ограничен само на њих, већ те околности нарочито мора имати у виду, а може и мора да узме у обзир и све друге које су од утицаја на одлуку.

На крају, законодавац је предвидео могућност да уговор остане на снази, иако су испуњени сви претходно размотрени услови, и то ако друга страна понуди или пристане да се одговарајући услови уговора правично измене (члан 133 став 4). По нашем мишљењу, и на овај начин, кроз одредбу којом се дозвољава још једна могућност за уговорне стране, пре него што се суд умеша у њихов приватни однос, да сагласношћу воља отклоне штетне последице промењених околности кроз правичне измене уговора, потврђује се колико изузетно треба приступити судској интервенцији у приватни однос у којем влада аутономија уговорних страна. Из језичке формулације произлази да иницијатива може потећи од обе уговорне стране, и то како туженог, када он уместо тражене последице “нуди” измену уговора, али и тужиоца, када он на такву измену понуђену од стране туженог “пристаје”.

Спорно је питање да ли суд може да одлучи да измени уговор ако друга уговорна страна са тим није сагласна. Иако мишљење да то није могуће има своје оправдање, сматрамо да суд има право да одлучи о правичној измени, без обзира да ли се друга уговорна страна са тим саглашава или не, јер ако суд може да раскине уговор и поред противљења једне уговорне стране, на захтев погођене стране уговорнице, онда може и да га измени, што је у складу са максимом „ко може више може и мање“.³⁴

---

³³ Одсуство кривце једне уговорне стране за наступање промењених околности на штету друге уговорне стране, представља разлог због којег законодавац даје право другом уговорнику, да на лични захтев, оствари право на правичан део накнаде штете коју трпи због раскида уговора (члан 133 став 5 ЗОО).

³⁴ Д. Марковић Бајаловић, Заштита корисника финансијских услуга, доступно на <https://efektiva.rs/aktuelnosti-kredit/zastita-korisnika-finansijskih-usluga>, последњи приступ 05.11.2025. године.

Закључна разматрања

Начело обавезности уговора, као принцип који има озбиљне правне последице на сигурност правног промета, мора бити очуван увек када је то могуће, док се ревизији/раскиду уговора због промењених околности може приступити само изузетно. С тим у вези, јасно је да је суд дужан да, када одлучује о примени клаузуле *rebus sic stantibus*, са посебном пажњом испита да ли су испуњени сви законом прописани услови за примену овог института, а потом и да узме у озбир све околности конкретног случаја, нарочито оне предвиђене у члану 135 ЗОО, о чему је напред било више речи. Ипак, правна сигурност није једини циљ који облигационо право има пред собом, већ је он шири од тога, и обухвата остварење свих начела поштеност промета, која чине свеукупност постулата на којима се заснива ЗОО, али и општеважећи принципи правног поретка и правне максиме, што пред суд ставља тежак задатак да помири ове интересе.

По нашем мишљењу, такав циљ се може постићи само тако што ће суд задржати рестриктиван став према мешању у уговорне односе, као пољу аутономије воље правних субјеката, али тако да не буде неосетљив на промењене околности које су наступиле између момента закључења и момента извршења уговора, избегавајући на тај начин непотребну ригидност која доводи до тога да право буде само себи циљ. Тако иако начелно свака околност може довести до тога да испуњење обавезе једне уговорне стране буде отежано, само претерано отежано испуњење може бити основ да уз оствареност других услова, доведе до ревизије/раскида добровољно закљученог уговора, а исти значај има и немогућност остварења сврхе уговора.

У оба случаја, брана неоправданом погодовању приватним интересима представља критеријум општег мишљења, тако да је потребно да је према општем мишљењу неправично одржати уговор на снази такав какав је. То ће бити случај када ни просечно пажљив човек не би могао да предвиди да ће наступити ризик који се огледа у промењеној околности до које је дошло. Овај услов се мора посматрати заједно са негативно формулисаним условима, и то да страна која је била дужна да у време закључења уговора узме у обзир промењене околности, или их је могла избећи или савладати, не може да захтева

раскид уговора, јер ако тај захтев није испуњен, то указује да уговорна страна на чију штету су наступиле промењене околности није поступала при закључењу уговора са пажњом која се у правном промету захтева за одговарајућу врсту уговора. Самим тим, суд није дужан да таквој страни пружи правну заштиту, већ је терет сношења штетних последица управо на тој уговорној страни, јер је била дужна да поступајући са дужном пажњом сама себе заштити од потенцијално лоших уговора, а суд само супсидијарно пружа заштиту оним уговорницама које и поред тога што су учиниле све што је у њиховој моћи, нису могле да у моменту закључења уговора предвиде одређене околности које доводе до последица описних у члану 133 ЗОО. Уз то, уговорник који захтева раскид уговора мора да се позове на промењене околности пре истека рока за испуњење обавезе, јер уколико то не учини, сам сноси последице неиспуњења о року, односно своје доцње.

Тек уколико су испуњени сви наведени услови, суд ће се руководити начелима поштеног промета, водећи рачуна нарочито о циљу уговора, нормалном ризику код уговора односне врсте, о општем интересу као и о интересима обеју страна, па ће на темељу слободног судијског уверења заснованог на свим наведеним околностима, одлучити о раскиду/измени уговора због промењених околности, што није лак задатак, али ставља суд у позицију да уговорне односе, онда када је то заиста неопходно, прилагоди потребама савременог правног промета.

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

347. 97/ .99(497.11)

БИЛТЕН Вишег суда у Београду / главни и одговорни уредник Драган Милошевић. - 2025, бр. 96 -. - Београд (Алексе Бачванског 6) : Intermex, 2025 – (Београд : Cicero) - 23 cm

Тромесечно. - Је наставак: Bilten Okružnog suda u Beogradu = ISSN 0351-0247

ISSN 2217-7051 = Билтен Вишег суда у Београду
COBISS. SR-ID 187028748